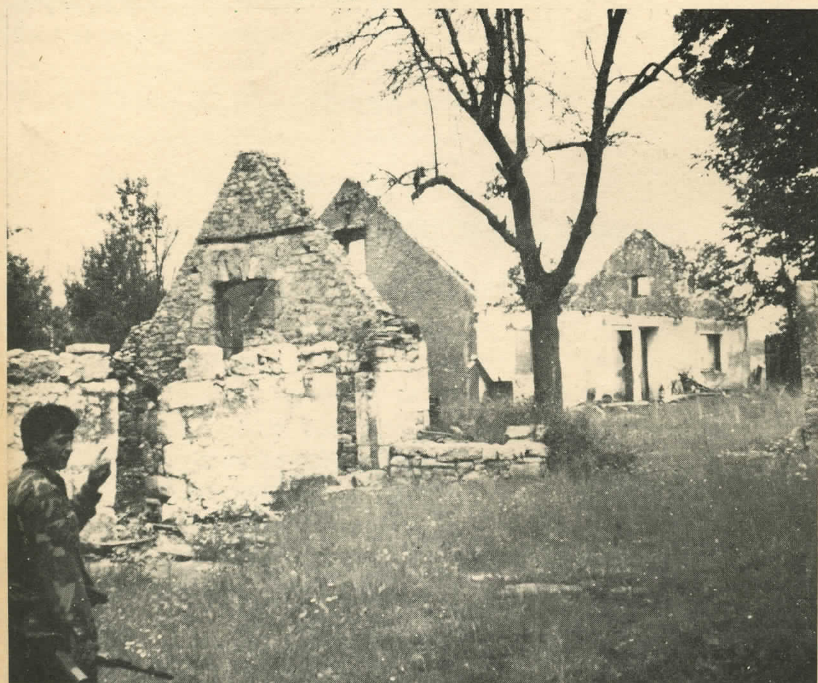
REPUBLIKA HRVATSKA

Razrušeni SVETI ROK

180 1993

"Komšije" Srbi razorili su Sveti Rok,što pokazuje slika na koricama koju donosimo u čast hrvatskih sela i gradova uništenih u ratu koji vode Srbi protiv Hrvatske od 17. kolovoza 1990.

Redakcija ovoga broja završena je 20. lipnja 1993.

REPUBLIKA HRVATSKA

República Croata

Revista trimestral. Propietario y Director responsable: Carlos Juan L. Korsky. Dirección: Casilla de Correo 2959, 1000 Buenos Aires. Registro de la propiedad intelectual N° 288.724. Precio de este ejemplar $3,00. Impreso en Talleres Gráficos Dorrego, Av. Dorrego 1102, 1414 Buenos Aires.

God. (Año) XLIII - Lipanj (Junio) 1993 - Br. (N°) 180

Prof. Vjenceslav Čižek

Hrvatska na razmeđu Istoka i Zapada

Krvarina zabludne ideje

Danas je 2. siječnja 1993. godine. Javljaju kako je opet, u Ženevi ili Londonu, počela još jedna konferencija o sirotoj Bosni. Jedan finski diplomat sačinio je čak i Ustav kojim bi sebična i osebična Europa htjela uporaviti bosansku nigdinu i vlastitim patentom demokratičnosti usrećiti unesrećene.

Želio bih nešto prigodno, istinito, reći o Hrvatskoj a počeo sam eto o Bosni, jer uvjeren sam da bez bosanske (muslimanske) države nemaju se čemu dobru nadati ni Hrvati Zagorja i Primorja.

Smrtonosni zagrljaj

Puna tri stoljeća hrvatsko političko biće lučilo je i uobličavalo ideju južnoslavenskog državnog jedinstva. Iskazivali su to svojedobno najugledniji i najutjecajniji hrvatski idealisti i ideolozi (J. Križanić, Lj. Gaj, J. Strossmayer, A. Trumbić, F. Supilo, J. Broz).

Istu ideju gajili su i prenosili rijetki hrvatski sveučilištarci u Beču i Pragu, a sredinom 19. stoljeća u osobi hrvatskoga bana Josipa Jelačića neki među našom južnom braćom

pritajenom nadom priželjkivali su kroz nju nacionalno oslobođenje.

Istobodno, ali samosvojnija i politički cjelovita, bijaše iskazivana jedna druga ideja i program hrvatske budućnosti (A. Starčević, E. Kvaternik, S. Radić, A Pavelić i I. Oršanić).

U metežima europskih i svjetskih ratova obje su ideje u smislu opće volje bile četiri puta državno-pravno ozbiljene, kao jugoslavenske i kao hrvatske.

Sadašnja Republika Hrvatska, još u porođajnom grču i ratnom okruženju, najnoviji je pokušaj očuvanja hrvatskog naroda i spašavanja od propasti koju mu je bila namijenila umiruća ideja jugoslavenstva.

Srbi pak stoljećima su sanjali, njegovali i u mit zaodijevali ideju velike Srbije, prihvaćajući usput sve one geopolitičke priloške i darovnice, koje nisu protuslovile konačnom cilju "Srbi svi i svuda". Osim Hrvata na središnjim prostorima Balkana Srbi nisu imali ni u idejnom, ni u civilizacijskom, ni u etničkom smislu ozbiljnijeg poricatelja i protivnika velikosrpke ideje. No, dobar dio Hrvata sluganski je desetljećima, doma i pred stranim svijetom, prezentirao pod jugoslavenskim imenom podmuklost četničkog genocidnog nauma. Potonju vratolomnu i sunovratnu jugoslavensku političku piruetu odigrali su opet neki Hrvati.

Samostalna Hrvatska, svagda živuća u srcu neukih i manjeg ali radikalnog dijela učenih Hrvata, trajno je bila zaprekom opstojnosti monarhističke i komunističke Jugoslavije. No hrvatska je kroz osovinu Beograd-Zagreb bila također zalogom opstojnosti te države. Doista su smiješni ali i zloćudno paranoični pokušaji bivših komunista da očuvaju jugoslavensku državu kao srpsko-crnogorsku. Bez Hrvatske, bez njena prostora i njenih građana, bez hrvatskih koritaša i udvorica, nema i ne može biti Jugoslavije.

Hrvatska je strana konačno "izdala" vlastitu a potom posrbljenu ideju državnog zajedništva. U velikosrpskim ušima to odjekuje kao poklik na odsudni boj, na zločinačko zatiranje

svakog hrvatskog znaka, simbola i dostojanstva. Naime, sve dotle dok su, kako tako, Hrvati bili "Jugoslaveni", morali su to isto biti i manji, politički neosviješteni i povijesno neznakoviti Crnogorci, Makedonci, Muslimani i Albanci. Svojim osamostaljenjem Hrvatska je potaknula osamostaljenje navedenih naroda.

To se pregnuće, kao strahotni krvavi igrokaz rušiteljskim bijesom zapjenjene mržnje na sve što nije srpskopravoslavno, odvija pred očima svjetske javnosti i u nazočnosti europskih promatrača. Tražit će se i na kraju sročiti političko rješenje, ali crne ambise mržnje između Hrvata i Srba, između katoličanstva i pravoslavlja, između prisilnog zajedništva i narodne samostalnosti, sada živući naraštaji neće moći premostiti.

Danas nije teško razabrati još jednu aktualnu i za budućnost oba naroda vrlo bitnu mentalnu razliku: dok se mlada Hrvatska Država zdušno partizansko-ustaški ukrepljuje, dotle Srbe izvan Srbije predvode psihijatri (J. Rašković i R. Karadžić), a u Srbiji ih predvode pacijenti (S. Milošević i V. Šešelj).

Dvije grane istog debla

Od početka 12. stoljeća kad je hrvatsko-ugarskom nagodbom hrvatska suverenost potpala pod krunu svetog Stjepana, bosanski ban kao hrvatski izborni knez zajedno sa svojim još nekristijaniziranim, bogumilskim pukom izmakao je tome državno-pravnom korpusu, a kasnije bosanske kraljevske loze Tomaševića i Kotromanića, sve do Hrvoja Vukčića Hrvatinića, nisu uspjele Bosni pribaviti međunarodno priznanje. Tada je to značilo primiti blagoslov rimskog Pape. Taj je položaj nepriznate samostalnosti navukao na se nekoliko neuspjelih križarskih vojni s ugarske strane. Potom su prodrli Osmanlije i puna četiri stoljeća islamizirali Bosnu, osvajački šireći njen pašalučki posjed, nekad i pod imenom "Turske Hrvatske".

Do konca 19. stoljeća, pak, sve što je iz Bosne dolazilo u banskoj Hrvatskoj označavano je "turskim", iako Turci tamo

nisu živjeli niti je tamošnje pučanstvo govorilo turski. No, kao islamizirani dio Hrvata (i Srba) nasuprot drugom katoličkom dijelu, a pogotovo zbog prihvaćene i osebujno njegovane islamske kulture, Bosna i Bosanci, kao dio hrvatskog etnosa, s pravom je sebe počeo osjećati drukčijim od Hrvata a sve udaljenijim od Srba.

Što se pak samih Srba tiče, oni su svagda, kako bosanske tako i druge muslimane držali Turcima ili Arnautima, ili, još gore, poturicama. Tako je to i danas, nažalost, uvriježeno mišljenje i stav kod obrazovanog isto kao i kod neobrazovanog dijela srpskog naroda.

Srpski intelektualci, sveučilišni profesori i akademici, a poglavito Srpska pravoslavna crkva, desetljećima su trovali dušu običnih Srba sotonskom mržnjom prema muslimanima na koje su upravljali osvetnički žalac, osvećujući se tobože Turcima. Taj "obračun" s Turcima počeo se manje više sustavno provoditi od osnutka jugoslavenske države. U toj državi muslimani su od 1918. do 1964. godine službeno(mal)tretirani kao "neopredijeljeni". Tako ih se službeno upisivalo u biračke popise, općinske knjige i osobne isprave. Tako im je bila narinuta obespravljenost i poniženje. Da bi koliko-toliko osobno uspjeli u javnome životu, izjašnjavali su se "Jugoslavenima", sve dotle dok im je ta krinka omogućavala očuvanje intimnog muslimanstva. Naime, valja znati da oni kao ni ostali pod tim imenom nikad nisu značili nešto narodnosno, vjerodostojno. Bila je to politikantska smicalica i eufemistički domišljaj. Prava nesreća počinje onoga časa kada su Broz-Kardeljevim patentom bosansko-hercegovački muslimani proglašeni narodom (u etničkom smislu).

Svim ostalim muslimanima izvan BiH tim činom uskraćeno je to ljudsko dostojanstvo. Jedni su, dakle, dobili veliko "M" u naslovu, dok su drugi (u Makedoniji, Kosovu, Sandžaku, Crnoj Gori, Srbiji i Hrvatskoj) ostali s malim početnim slovom, u smislu vjernika, neopredijeljenih ili "raje".

Tako su nastali priznati i nepriznati muslimani. Priznati su kao takvi bili ravnopravni pri podjeli vlasti u BiH, ali u smislu

nagrde muslimanstva, jer to bijahu komunisti, dakle anacionalno i internacionalno ispovjedni politički kruhoborci.

Komunistički travestiti

Raspadnuće komunističke države i socijalističkog društvenog sustava navješćivao sam prije 20-tak godina, pišući za one i govoreći onima koji su na isti ili sličan način doživjeli boljševičku i titoističku zbilju.

Naime, moja svijest nije mogla povjerovati u ideološke razloge napretka ateističke i agnostičke države. Ukidanjem Boga i anatemiziranjem božjeg staništa u ljudskoj savjesti - što je bila posvuda prvotna i trajna zadaća komunističke vlasti - otvoren je bio strmoglavi put u nemoral. Komunisti su, nemoralno osvojivši vlast, neizbježno tonuli kao nemoralno društvo, a najnemoralniji čin bio je kult ličnosti kao nadomjestak za Božju osobnost i svevlast, jer, ako Boga nema, sve je dakle dopušteno, a volja Velikoga Brata, bogozamjenika, postaje ne samo vrhovni zakon, nego misao koja misli u ime drugih i koju je dostatno pljeskom dočekati i ispratiti, da bi se živjelo i vjerovalo u "svijetlu budućnost".

Druga, pak, strahotna zabluda bila je odnos prema kapitalu. Komunisti su se u unutrašnjoj i vanjskoj politici odnosili prema kapitalu i kapitalizmu kao najvišem dosegu nepravednog društvenog ustrojstva, a ne kao povijesnoj zbilji koja, iako nepravedna, logično traje i razvija se stoljećima. Tako se radom na prostorima socijalizma u najboljem slučaju mogla osigurati tek prosta reprodukcija uz ogromne ljudske i materijalne žrtve. Hoteći izbjeći kapitalističku nejednakost, komunisti su gradili jednakost u siromaštvu, naoružavajući se za konačni revolucionarni obračun s kapitalizmom. U međuvremenu rad proglašen "zanosom širokih radnih masa" pretvarao se u nerad i birokratiziranu statiku, bez plodova rada.

Pri koncu i sami su objavili kobnu istinu o sebi otprilike ovako: "Radnici su pojeli akumulaciju." Valjalo je, dakle, izvana

uzeti kredite s pravilima i zakonima kapitala. Bio je to smrtonosni udar na poredak koji se iskazivao pokušajima "reformiranja" proizvodnih odnosa, kako bi se od viška rada mogli vraćati dugovi, glavnica i kamate. No, zakrabuljeni svojim ideološkim maštarijama ni boljševički trudbenici ni jugosamoupravljači nisu u toj nevolji otkrili spasonosno rješenje, već dilemu: propasti ili se vratiti kapitalizmu. Komunistički socijalizam nije dakle propadao i propao zbog izravne vanjske agresije, već od unutrašnjeg zloćudnog tumora.

Tako je u biti ista vlast, nošena uglavnom po istim osobama, začinjena demokratskim sloganima i konfetima, od časa očitovanog sloma prije dvije godine preuzela zadaću obrata i obraćanja.

Doista je simbolično što je, nakon smaknuća ortodoksne komunističke vlasti, svuda bez iznimke jedan od prvih javnih činova "nove vlasti" bilo proglašenje Božića državnim blagdanom. Da bi se to obraćenje očitovalo što uvjerljivije, novopreodjenute komunističke vlade u punom sastavu nazočne su i danas na svetim misama i bogoslužjima. Kako je pritom našim biskupima, doista bi bilo zanimljivo čuti. Najvjerojatnije bi rekli: Bogu hvala, led je krenuo.

Zbunjena i sebična Europa

Čak ni u zemljopisnom smislu ne može se točno reći što je i dokle je Europa, a kada se to nekako i ocrta, tada se razabiru međusobno po mnogo čemu različita područja ili pet Europa: zapadna, istočna, sjeverna, srednja i jugoistočna. Tim različitim podnebljima i državnim područjima, osebujnim narodnim odlikama i kulturama, ipak je jedno zajedničko: riječ je o kršćanstvu koje u različitim varijantama čini temelj toga svijeta.

Balkan i jest i nije Europa, iako je baš na njegovom najjužnijem dijelu jedno od izvorišta europske kulture. Dobar dio središnjeg područja Balkana ostao je nepismen, polupismen ili zlopismen. Stoljeća mraka i magle začepljavala su primjerice put grčkog slova i knjige od Atike do Panonije.

Usprkos blizine takvih kulturnih i civilizacijskih središta kakvi su Rim i Beč, središnji prostori Balkana ostali su izvan postojanih tijekova društvenog razvoja. Na tim prostorima opet Hrvatska i jest i nije Balkan. Ni za nju se određeno ne zna što je i dokle je. Je li to Hrvatska srpsko-hrvatskog jezika i Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, je li to rimokatolička ili kršćansko-muslimanska kulturno-politička cjelina i slično.

Već pune dvije godine, otkako je počeo krvavi metež u bivšoj Jugoslaviji, politička javnost često je imala prilike čuti kako Europa misli ovako ili Europa predlaže to i to, iako je bjelodano da Europa nema niti može imati jedinstveno mišljenje čak ni s etiketom Europske zajednice.

Konačno svaki narod, ukoliko je doista samosvjestan, mora sebe očitovati i braniti vlastitim snagama. Najdobrohotnija i najmilostivija Europa, kad bi takva i postojala, ne bi mogla politički urediti tuđe dvorište nego samo izmoliti molitvu za mir. Preostaje dakako sila a tada se to može ocijeniti sramotnim i nesuvremenim sredstvom rješenja spora. Autoritetom neke konferencije ili kongresa, kakvi su bili Bečki i Berlinski, moguće je prekrojiti balkansku "Prokletu avliju", ali samo do slijedeće provale mržnje i osvete. Ono što će Srbi i Hrvati, Muslimani, Albanci i Makedonci morati međusobno, ratovanjem i pregovorima, hajdučijom i diplomacijom, sa ili bez pomoći ostale Europe, odlučivati, potrajat će još jedno stoljeće. Opet će nakon toga vremena neka i nekakva Europa biti zbunjena.

Za oznaku polumilenijske balkanske smrknute zavade i tragično-burleskno razmrsivanje čvorišta protupovijesne zbilje, europske izvještajne agencije i novine služe se terminima "građanski rat", "vjerski rat" te "etničko čišćenje"... Čine to da bi svome slušateljstvu i čitateljstvu pokušale objektivno orisati i u standardne političke pojmove utisnuti barbarogenijski ontološki pir.

Na prostorima bivše Jugoslavije rata u doslovnom smislu sada i nema, jer nitko ga nikome nije objavio niti se međusobno tuku vojske, iako se gine i strada, siluje i osakaćuje... Umire

se za narod i domovinu, stoga što nedostaje idejne osnove i razumske moći razgovaranja i pregovaranja. Na djelu je razbojstvo i genocid, proizašao iz beogradskih jazbina sumanute svijesti. To je, među ostalim, plod 40-godišnje komunističke, proleterske indoktrinacije i ateizacije. Plod je dakle - zločin, a ono "etničko čišćenje" površnog čitatelja može podsjećati na kemijsko čišćenje odijela ili pak na neki blagotvorni purgativ. Jedino što Europa doista čini i može činiti za svoj balkanski dio jest sanitetska, sanitarna i karitativna pomoć unesrećenima. Britanski lordovi i briselski eurocentrici i finski pravnici i francuski humanisti djelovat će i dalje kao hrabri pojednici ili kao nevladine organizacije, na manjinu dobrih i na savjest čovječanstva.

Osobno se nadam da mračne sile ipak neće trijumfirati..

Zločin i sramota

Prisjećam se prve Tolstojeve rečenice u romanu "Ana Karenjina": "Sve su obitelji sretne na sličan način, a nesretne svaka na svoj." Valjda je tako i s narodima: sreća im nije definirana, iako je lako prepoznatljiva i može se sažimati u jedan uzdah, ushit, pjesmu ili osmijeh. Nesreće su pak mučno opisive, beskrajno bolne i uzročno nesabirljive, napose one koje su na razini zločina. Pa nije to rat komšija kad mi namjerno miniraš crkvu i ubijaš dijete, metodički siluješ žene i djevojke, misleći pritom kako za svoj narod postižeš nešto vrlo zaslužno i vrijedno. Nisi zločinac samo ti koji to činiš nego i onaj koji te je na to naputio i dušu ti do dna zamutio trogloditskim razlozima društvenosti. Takve već prozivaju, a to su duhovni čelnici jednog naroda, i to je najsramnija ljaga koja na jedan narod može pasti. Na narod kojemu su se u prokletom času našli na čelu intelektualne hulje, i povele ga u beščašće. Opet će, komšija, potomci i moji i tvoji morati živjeti zajedno ili barem jedni pored drugih, poštujući određenja i uvjerenja, preispitujući kobne zablude svojih predа i zloumne tvorbe uvezenih ideologija. Napao si, komšijo, s kopna, s mora i iz zraka najčasniji i za duhovnost Hrvata najsvetiji grad - Dubrovnik. Opljačkao si, komšija, Župu i Konavle i odveo u

sužanjstvo najvrednije, radišne i miroljubive ljude, koje je čitav svijet poznavao po tome što su radili, molili se i slavili slobodu. Navalio si, komšija, i navaljivao noćima s čarapom na glavi i golim nožem u ruci. Kanio si dokopati se dubrovačkih starina i ljepota, dubrovačkog zlata, posrbiti njegovu povijest, oteti zlatne križeve, kaleže i relikvije. Zaboravio si, komšija - to ti zapravo nikad nisi ni znao, niti u to vjerovao - na zlatne mošti svetog Vlaha, čiju slavu i moć tvoje zločinačke šape nikad neće dotaknuti.

Odgovornost u slobodi

Komunistički "realni" socijalizam rastočio se i preminuo u Anti-Kristu. Bilo je to samoubojstvo iz zasjede. Stropoštao se proleterski grbovnik sa srpom i čekićem, trokutima i šestarima, zupčanicima i tvorničkim dimnjacima. Ostali su ljudi, zbunjeni i razočarani, ostale su moralne ruine i vremenu neprimjereno ali jedino moguće voljno i racionalno ishodište preobrazbe. "A u ime slobode tobožnje volje preuzet će narod vlast svu u gradu/a ponijet će se gore i od kurve, drolje i lažne će se knjige čitati u hladu." (Nostradamus)

U ovo vrijeme, kad čovječanstvu ponestaje čista zraka i pitke vode, kad kontinentima haraju neizlječive boleštine izobilja i razuzdanosti a ozonska rupa prijeti goloj ljudskoj čaprici, Hrvatskoj je priznata državnost. To poglavito znači da je hrvatski narod svjesno preuzeo odgovornost za svoju opstojnost u slobodi, koja je još teritorijalno necjelovita a duhovnim i materijalnim snagama siromašna. Nove oblike društvenoga života valjat će ispunjavati stalno novim sadržajima.

Europa nudi Bosni terapiju bez prethodno ustanovljene dijagnoze, a zapadnoeuropski kartografi uvježbavaju trodijelnu kantonizaciju kao da se uistinu radi o sljubljivanju u suživot triju naroda. Naime, temeljna upitnost glasi: Kako će u tim diobama muslimani moći biti ravnopravni bez vlastita jezika? Kako će oni, koji su zakasnili da bi bili puk a preuranili da bi bili narod, moći preživjeti između naraslog srpskog i hrvatskog nacionalizma?

Dr. Enver Mehmedagić

Spasimo hrvatsku obalu od imperijalističkih zahtjeva

Nakon pada berlinskog zida kao i propasti komunizma u srednjoj, istočnoj i jugoistočnoj Europi talijanski se iredentizam našao u prilici da opet podigne glavu, zatraži reviziju osimskog ugovora sklopljenog između Italije i bivše, komunističke Jugoslavije, koji talijanski parlamenat nije nikada ratificirao, ali i da izrazi javne zahtjeve da se vrate Italiji Istra, Rijeka, Hrvatsko primorje i Dalmacija. Talijanski iredentizam ukotvio se je u Trstu, a njegov je glavni zagovornik MSI (Movimento Sociale Italiano), talijanski politički pokret neofašističkog smjera. koji je također zastupljen u Parlamentu. Međutim, to ne znači da je iredentizam isključivost fašista. Naprotiv, iredentisti djeluju s većim ili manjim uspjehom u svim talijanskim političkim strankama. U liberalnoj stranci njihov je utjecaj veoma znatan, ali srećom ova stranka ne može računati na velik broj glasača.

- I -

Srpska agresija, prvo na Sloveniju, a zatim na Hrvatsku, otvorila je iredenti, prema njenom shvaćanju, nove perspektive. *Guido Rampoldi* u članku objavljenom u najtiražnijem talijanskom dnevniku *la Repubblica* od 27. veljače 1993., iznosi nekoliko zanimljivih ali i važnih podataka koji pokazuju da Hrvatska mora budno paziti ne samo na svoje istočne nego i na svoje zapadne granice, naročito nakon izbora od 7. veljače 1993., koji su omogućili "Dieti"* da u Istri zauzme prvo mjesto po dobivenim glasovima, što je oduševljeno pozdravljeno u Rimu i u talijanskim sredstvima javnog priopćavanja. Tri kanala talijanske državne televizije istakoše se nazivajući hrvatski politički sustav totalitarnim. Posebno su

* Tako nazivaju Talijani IDS (Istarski demokratski savez).

napadali predsjednika Tuđmana i proglašavali su ga totalitarcem i diktatorom zato što je ustvrdio da je "Istra oduvijek bila hrvatska". I to sve u času dok se Italija nalazi u političkom, privrednom, socijalnom i moralnom kaosu. Prema glavnim talijanskim sredstvima masovnog priopćavanja predvodnici istarske "Diete" posprdno nazivaju predsjednika Republike Hrvatske "monarhom", dok je, izgleda, za njih Tito bio utjelovljenje demokracije i slobodarskog duha. Ovaj kult Tita lako je pronaći na trgovima istarskih gradova na kojima još uvijek blješta Titovo ime, što dokazuje da staljinizam, kao ni u Moskvi, još nije zamro u nekim dijelovima Hrvatske.

Što to želi "Dieta"? Autonomiju Istre koja bi vodila federalizaciji Hrvatske s opasnošću da se istarska komponenta odcijepi i pripoji Italiji. U tom smislu govori se o "Europi bez granica", dok se na Brenneru, između Italije odnosno talijanskog Južnog Tirola, koji je pripojen Italiji nakon prvog svjetskog rata, i Austrije nalazi, s talijanske strane, veoma izrazita granica. Rim se i inače odupire svim snagama svakoj zamisli uvođenja federalizma u Italiji, što ima u svom programu Bossijeva "Sjeverna liga", dok s druge strane potiče i podupire federalističko - autonomističke pokrete u Hrvatskoj.

Prema Robertu Meniji, sekretaru tršćanskog odsjeka MSI, on i glavni sekretar stranke Giancarlo Fini bili su prije dvije godine dobro primljeni kad su posjetili Beograd. Srpska je strana ozbiljno pregovarala s njima o budućnosti Istre. Rekli su nam, prenosi Menia Rampoldiju, "što čekate da pronađete jednog pobunjenog generala (u talijanskoj vojsci), makar jednog novog D'Annunzija, da opet zauzmete obalu koja vam povijesno pripada?" "Vi sa sjevera, mi (tj. Srbi) s juga: naći ćemo se u Zadru."

Menia kaže da su prošle dvije godine a da se nije našao takav general. "Istina je, nastavlja Menia, da je jedan pukovnik talijanskih padobranskih snaga sondirao teren." Menia ne iznosi rezultate toga sondiranja, ali osvijetljuje ulogu talijanskih emigranata porijeklom iz Istre i Dalmacije što žive u Sjedinjenim Američkim Državama. Kontaktirali su ga telefonski neki

predstavnici ovih emigranata iz Brooklyna (talijanski emigranti nazivaju Brooklyn "Brocolino") i ponudili su mu oružje i dobrovoljce za osvajanje Istre. Menia im je odgovorio: "Računat ćemo s vama, ali još nije vrijeme. Ukoliko dođe do sukoba između talijanske manjine u Istri i Zagreba, mi nećemo ostati prekriženih ruku." Znači da mi Hrvati moramo računati s mogućnošću da bi mogli biti inscenirani takvi sukobi kako bi se stvorio izgovor za intervenciju talijanskih "dobrovoljaca".

Sve ovo događa se nakon što je Republika Hrvatska priznata kao međunarodni subjekt, a i Italija priznala ju je kao nezavisnu državu. Paolo Sardos Albertelli, poslanik u talijanskom parlamentu, zahtijeva od talijanskog ministarstva vanjskih poslova da nametne Hrvatskoj i Sloveniji autonomiju Istre, "te da bi bilo oportuno da predsjednici Slovenije i Hrvatske dođu u Italiju da zamole oproštenje zbog talijanskih državljana koje su nakon rata Titovi komunisti poubijali i bacali njihova tijela, neka još živa, u krške jame (foibe)". Albertelli je svakako mislio na primjer Willija Brandta koji je kleknuo pred spomenikom žrtava njemačkih progona, no pri tome je zaboravio da je Njemačka u drugom svjetskom ratu bila napadač na isti način kao što je to tada bila i Italija, te da bi bilo opravdanije kad bi netko iz Rima otišao u Ljubljanu i Zagreb da moli za oproštenje. Ratni zločinci generali Roatta i Ambrosioni nisu nikada odgovarali za zločine koje je počinila talijanska vojska na našemu području zahvaljujući tajnoj zaštiti koju su im davale poslijeratne demokratske talijanske vlade.

Talijanska strana inzistira na vraćanju nekretnina talijanskim iseljenicima i izbjeglicama (esuli i profughi) iz Istre i Dalmacije kojih je prema njezinim izvorima 350.000. Međutim, prvo bi bilo potrebno istražiti kolik je broj Talijana koji su stvarno bili prisiljeni napustiti Istru i Dalmaciju, i odvojiti taj broj od onih koji su spontano otišli povodeći se geslom talijanske demokršćanske stranke "Tuti a casa". Bivši predsjednik talijanske republike Francesco Cossiga izjavio je prije godinu dana da je današnja talijanska manjina u Istri sastavljena od komunista koji su ostali na svojim ognjištima.

Ovu je izjavu kasnije povukao iz čisto izborno-političkih razloga.

Na prijedlog sadašnjeg predsjednika talijanske republike Scalfarija osnovana je talijansko-slovensko-hrvatska komisija sa zadatkom da ispita zločine Titovih komunista za vrijeme kratke jugoslavenske okupacije Trsta. Guido Rampoldi tvrdi u listu *la Repubblica* da "među talijanskim ekspertima postoje i takvi koji umanjuju fašističke zločine, dok hrvatska historiografija, ona što se oslanja na režim, nosi svjetski rekord u falsifikacijama". Rampoldi nije nadležan da daje takve sudove, ali oni se ipak prihvaćaju, jer je talijanska čitateljska publika uglavnom potpuno neupućena u ove stvari.

I dok nas građanstvo Trsta i nadalje prezirno naziva "Sciavima" (tj. robovima), Lucio Toth, član talijanske komisije za preispitivanje osimskih ugovora, zahtijeva autonomiju Istre, slobodnu zonu na cijelom njenom području, a u privrednom smislu mješovitu zonu, što treba poslužiti kao upozorenje hrvatskoj delegaciji da ni u jednoj točki ne popusti iredentističkim ambicijama Rima, iako je potrebno uvijek imati na umu da u Italiji svi politički krugovi ne plove u vodama imperijalizma u pogledu slovenskih i hrvatskih krajeva.

- II -

U talijanskom dnevniku *la Repubblica* od 2. ožujka 1993. isti Guido Rampoldi, privremeno u Puli, zaokružuje huškačku politiku protiv Republike Hrvatske i njenog predsjednika dr. Franje Tuđmana tvrdeći da "Tuđman izmišlja prijetnju iz Rima", a što se je, prema njegovim navodima, primijetilo kad je u predsjedničkoj rezidenciji primio predstavnike "Unione degli italiani d'Istria". Kao dokaz navodi pisanje riječkog dnevnika *La voce del popolo* kao i nekakve zapise s primanja kod predsjednika Tuđmana čiji je autor Giovanni Radossi, direktor centra za povijesna istraživanja u Rovinju. Dan kasnije, nastavlja Rampoldi, Tuđman je primio predstavnike istarske "Diete" u društvu ministra obrane Gojka Šuška i šefa političke policije Josipa Manolića, bivšeg istaknutog člana titoističkog represivnog aparata, koji je neko vrijeme bio premijer prve

Tuđmanove vlade. “Dvije prijeteće prisutnosti”, ističe Rampoldi, te nastavlja s opisom secesionističkih natpisa “Republic Istra” koji se nalaze odmah nakon prijelaza slovensko-hrvatske granice. Rampoldi navodi da je, razgovarajući s ljudima, čuo da je u komunističkoj Jugoslaviji “vladala veća sloboda mišljenja negoli sada te da se nije moralo živjeti s današnjim mizernim plaćama u visini od sto tisuća talijanskih lira”. I nastavlja : “Čovjek sluša Talijane, 6% pučanstva Istre, i otkriva da im je dosta Tuđmana, hrvatskog nacionalizma, inzistiranja hrvatskih nacionalista u isticanju nepodopština počinjenih u doba fašizma odnosno sa strane Talijana te reciklirane titoističke nomenklature .“

Posebno je zanimljiva njegova primjedba o recikliranim pripadnicima prošlog jugoslavenskog komunističkog režima, jer je direktor dnevnika *la Repubblica* Eugenio Scalfari, danas veliki demokrat, stvarno reciklirani fašist isto kao što je to bard talijanskog novinarstva Indro Montanelli, koji čak tvrdi da je cijeli talijanski narod podupirao fašistički režim sve do prvih poraza u ratu. *La Repubblica* jednako kao i dnevnik *Il Giornale*, na čelu kojega se nalazi Indro Montanelli, stvarno su glasnogovornici talijanske privrede koja je tijesno povezana s talijanskim političkim životom. *Il Giornale* je vlasništvo industrijalca Carla De Benedetti i namijenjen je konzervativnoj čitalačkoj publici te stavlja mnogo prostora na raspolaganje talijanskom iredentizmu, dok je *la Repubblica* vlasnišvo privrednika i industrijalca Silvija Berlusconija. U prvim danima srpske agresije na Hrvatsku *la Repubblica* je stajala na hrvatskoj strani i tada je Rampoldi slao svojem uredništvu pozitivne izještaje o Hrvatskoj. Vjerojatno je sada dobio nove upute od svojih poslodavaca, pa se ne žaca pripisivati hrvatskim novinarima epitete kao “sluga Tuđmanovog režima, Tuđmanovih popova i svuda prisutnih hrvatskih tajnih službi”. Hrvatski pak autonomisti (“Dieta”), veli Rampoldi, daju na znanje “da je srpsko-hrvatski rat, rat Tuđmana i Zagreba koji Istra ne razumije i želi ostati po strani”.

Sam Rampoldi nam razjašnjava čemu se ima pripisati izborni uspjeh istarske “Diete”, koja je na županijskim izborima

dobila 72 % glasova. Vrijedno je doslovno navesti njegov argument: “Praznina nastala protjerivanjem 300.000 Talijana nakon rata popunjena je naseljavanjem Slavena iz svih dijelova jugoslavenske federacije za koje pronalazak istarskog identiteta predstavlja ujedno reakciju na zagrebački nacionalizam.” Rampoldiju je izbjeglo priznanje da je za vrijeme Titova vladanja Istra naseljena većinom nehrvatskim elementima, što nas navodi da se upitamo, nisu li hrvatske vlasti bile previše velikodušne priznavajući hrvatsko državljanstvo onima koji su se doselili u Istru ali još uvijek plaču za komunističkom Jugoslavijom. Prazninu, kako to naziva Rampoldi, ako je potrebno popuniti, neka se popuni hrvatskim pučanstvom koje se više ne može vratiti na svoja ognjišta. Trebali bi doći u obzir i izbjegli muslimani iz Bosne i Hercegovine pod uvjetom da priznaju svoje hrvatsko etničko podrijetlo i ne miješaju vjeru s narodnosnom pripadnošću. Isto tako trebalo bi omogućiti naseljivanje pripadnika hrvatske dijaspore od kojih se mnogi spremaju na povratak u domovinu nakon što se u njoj prilike srede.

Rampoldi navodi da su predstavnici “Diete”, a među njima i njezin strateg Dino Debeliuh, koji je Rampoldiju razjašnjavao da “je oženjen s Talijankom”, u razgovoru s predsjednikom Tuđmanom “bili oprezni” te da su prešućivali svoj izborni program koji je biračima ponudio “Istru kao međudržavnu, autonomnu regiju, zapravo jedan talijansko-slovensko-hrvatski kondominij, odcijepljen od Zagreba, iako još s formalnom pripadnošću Republici Hrvatskoj.”

“Dieta” tvrdi da Istra s interesom gleda na talijanske investicije koje je prije dvije godine, prema Debeliuhu, spriječila hrvatska nacionalistička nomenklatura da prodru na ovo područje. Za Trst je primordijalno “da dobije u Istri privredno zaleđe”, a sada, kaže Debeliuh, “dominirajući svim istarskim općinama “Dieta” će skinuti Tuđmanovu industrijsku nomenklaturu koju će naslijediti mladi i sposobni poslovni ljudi.”

Moćnici “Diete” i njihovi glasači gledaju na budućnost temeljeći svoje planove na krivim postavkama. U prvom redu

oni su za Tršćane kao i za talijansku iredentu *Sciavi*, a što znači drugorazredan element unatoč tome što se ne osjećaju nacionalno Hrvatima. Iredenta želi napučiti Istru Talijanima, što znači stvoriti talijansku demografsku većinu koja će diktirati u istarskom političkom i privrednom životu. U tom pogledu "Dieta" bi trebala poslužiti talijanskoj iredenti za otvaranje nove unutrašnje fronte u Hrvatskoj,da bi se mogla ostvariti talijanska kolonizacija u Istri bez formalne povrede međunarodno priznatih granica Hrvatske.

Prijeđimo sada na talijanski kapital s čijim ulozima računa "Dieta". Ubacivanjem ovakvih floskula vodeći ljudi "Diete" zavaravaju svoje oduševljene birače. Biti na udaljenosti nosa od Italije a ne znati da je talijanska privreda u tolikoj krizi da ljudi svaki dan ostaju bez posla, zbog čega je ministar unutrašnjih poslova Nicola Mancino javno upozorio na opasnost nemira, pogotovo u južnoj Italiji, ili je politička sljepoća ili pak dosluh s iredentom koja misli da je nastupio njezin čas, jer posjeduje primjereno političko oružje koje predstavlja "Dieta".

Bilo bi potrebno rastumačiti pučanstvu Istre da normalne talijanske plaće od 1.300.000 do 1.500.000 lira nisu dostatne za život jedne obitelji. Za naše prilike to su ogromne svote, ali u Italiji cijene su nivelirane prema plaćama, odnosno čak ih i nadmašuju. Talijanskom kapitalu se ne bi isplatilo ulagati svoj novac u istarsku privredu ako bi istarske plaće bile na razini plaća u samoj Italiji. Ulaganje bi se isplatilo samo ako bi istarske plaće ostale na današnjoj razini od stotinu tisuća talijanskih lira, jer bi onda njihovi proizvodi mogli konkurirati na svjetskim tržištima. Veliki talijanski kapital, kao na primjer *Fiat*, ulagao je, a ulaže i danas, u Poljskoj na temelju današnjeg životnog standarda u toj zemlji, što znači i na plaćama koje danas vladaju u Poljskoj, kako taj kapital posluje uostalom i u drugim zemljama "trećega svijeta".

Kao što znamo, Italija sada prolazi kroz najteže dane svoje poslijeratne povijesti. Ona se je privredno, moralno, politički i socijalno našla na koljenima, što se ne može prikriti slanjem talijanskih vojnih snaga u okviru Ujedinjenih naroda u

Somaliju i Mozambik, a što je potpuno u duhu talijanske diplomacije da se igra velesile, iako je utjecaj Italije u međunarodnoj politici veoma skučen. Ovo priznaje i sama *la Repubblica*.

I već kad je toliko istaknuo natpis "Republic Istra" u blizini hrvatsko-slovenske granice, Guido Rampoldi mogao se je isto tako osvrnuti i na natpise u gradovima sjeverne Italije koji glase "Repubblica del Nord" (Sjeverna Republika), koji predstavljaju upozorenje da bi u skoroj budućnosti mogao biti ugrožen integritet unitarističke talijanske republike.

Ni jedna politička studija, ni jedna talijanska politička stranka nisu postavile slijedeća pitanja.

1. Da li zahvaćanje hrvatskih područja uopće predstavlja osiguranje Italije s istoka ili naprotiv upravo to zahvaćanje predstavlja izgrađivanje, održavanje i izazivanje nesigurnosti?

2. Da li postojanje Hrvatske i susjednih zemalja kao slobodnih država, kao država željenih i uvijek podupiranih od strane Italije, a ne sakaćenih i dominiranih, ne bi predstavljalo jače i stalnije osiguranje s Istoka, negoli tjeranje tih naroda u neprijateljske blokove?

(Ivan Oršanić: "Hrvatska i Italija" u časopisu "Republika Hrvatska" br. 7 [veljača 1953.] str. 9.)

Ranko Šimić:

GOSPIĆKI RATNI DNEVNIK

Četvrtak, 29.8.1991.

Predvečer, dok smo komentirali na ulici kako su iz Gospića nestali naši susjedi Srbi, priđe mi Nikola Milinković: "Noćas oko ponoći očekuje se napad minobacačima na Gospić. Skloni majku iz stare kuće na sigurnije mjesto." Telefonirao sam tetki, koja stanuje u drvenoj kući na početku Jasikovačke ulice, pa ju je njezin sin odmah dovezao k nama. Majku od 87 godina i tetku od 80 godina smjestili smo u prizemlju nove kuće, a moja žena, ja i sin Iver spavali smo u sobama na prvom katu.*

Nešto iza ponoći začuo sam tutnjavu eksplozija jugoistočno od Gospića iz smjera prema selu Bilaju, a odmah zatim iz pravca prema Starom, bolje rečeno hrvatskom Ličkom Osiku, sjeverno od Gospića. Točno u jedan sat i 8 minuta čuo sam početni pucanj prve minobacačke mine iz pravca Novog Divosela odnosno s kraja ulice, koja se od Jasikovca odvaja prema gospićkoj borovoj šumi "Imovina". Odmah zatim čulo se kako kroz zrak zviždi stabilizator granate, a onda iz centra Gospića odjeknu detonacija, za njom druga, treća, četvrta... Moja ja majka nabrojila 18, a sutradan je Radio Zagreb javio da su te noći Srbi Gospićani bacili na Gospić 43 minobacačke mine od 120 milimetara.

Izašao sam na balkon na pročelju kuće okrenutom prema gradu. Moj dragi Gospić je gorio. Plamen se dizao desetke metara u mračno nebo. Čula se potmula tutnjava proždiruće vatre u sablasnoj noći. Nisam mogao odoljeti. U 2 sata i 30 minuta požurio sam biciklom u grad preko novog mosta na Novčici. Nigdje žive duše. Zrak zasićen kiselim zadahom eksploziva i dima. Vatra osvjetljava staro središte grada

* Ovaj dnevnik sastoji se od izvadaka iz mnogo većega djela čiji nam je rukopis stavio na raspolaganje dr. Radovan Latković s dopuštenjem gospodina Ranka Šimića. Zahvaljujemo obojici na iskazanom povjerenju. Uredništvo.

posuto staklom, žbukom, komadima prozora, vrata, granama i lišćem lipa gospićke promenade. Gori krovište zgrade zdravstvenog i mirovinskog osiguranja koju Gospićani zovu "socijalno".

Na povratku, kod kapelice svetog Ivana, zatekao sam gospićke vatrogasce, zapovjednika vatrogasne jedinice Asića i šofera Tatumatu. Punili su cisterne i odlazili gasiti požar. Kod moje kuće, na križanju ulica, u rovu bilo je nekoliko gardista i građana s puškama. Pitaju me što je srušeno. Ja ih obavještavam. Šute i gledaju u mrak prema istoku odakle vreba opasnost.

Iskreno rečeno, bio sam se nadao da će Gospić ostati pošteđen od gospićkih Srba, iako me je već 27. i 28. kolovoza supruga upozorila da su najednom i posve neprimjetno nestali naši susjedi, ili kako oni kažu komšije, Srbi.

Petak, 30.8.1991.

Moj sin Iver zatražio je pušku od gardista Ivice Živkovića koji mu je odgovorio da nema puške, iako je poznato da su gardisti i policija pojedinim građanima dali automate i municiju. Uzimamo najnužniju garderobu i nešto hrane pa svi, tj. moja majka, žena, sin i ja, odlazimo u Karlobag gdje imamo vikend kuću.

U Karlobagu sve puno izbjeglica. Osjećamo se jadno i kukavički.

Subota, 31.8.1991.

Pakujemo i odlazimo opet svi zajedno natrag u Gospić. Dočekuje nas pust grad, a ono malo ljudi koje susrećemo, neobaviješteno je ali ustrašeno. Ni iz drugog svjetskog rata ne pamtim tu atmosferu zloslutne tišine i straha.

Odmah po dolasku Iver iz stražarske kućice Građevnog poduzeća Lika u Jasikovačkoj ulici uzima "karabin", a od garde dobiva municiju i uključuje se u redove gospićkih branilaca.

U ulici, pred svojim kućama, već čekaju dvije starice, susjede koje trebam odvesti u Karlobag, odakle će svojima u

Zagreb. Marica Brmbolić odlazi kćerki, a Sara Plećaš, Srpkinja, sinu Dušku, također u Zagreb. Ona je, izgleda, jedina u Jasikovačkoj ulici koja nije otišla sunarodnjacima koji su preksinoć razarali naš grad. Odvozim ih u Karlobag i odmah se vraćam. Opet sve odnosimo u automobil pa definitivno natrag u Karlobag. Sa sinom se pozdravljamo sasvim nenaviknuti na ovakve rastanke, nesretni zbog roditeljskog straha za njegovu sudbinu, ali ponosni radi njegove hrabrosti. Bolje je i časnije, reče, poginuti kao branitelj Gospića nego u zavjetrini živjeti kao kukavica.

Nedjelja, 1.9.1991.

Karlobaški hotel "Zagreb" puni se izbjeglicama iz Gospića, koji tu imaju osiguran smještaj, tj. hotelsku sobu i hranu. Susrećemo mnoge znance. Među izbjeglicama su i poneki gospićki Srbi, oni koji nisu htjeli ili nisu dospjeli prebjeći u srpsku "zonu", prema Divoselu, Počitelju, Metku ili Novom Ličkom Osiku; tretirani su jednako kao i Hrvati.

Pronose se glasine o zločinstvima izvršenim u Gospiću. Navode se imena onih koji su te zločine vršili: Slobodan Boba Pogrmilović i njegov brat Nebojša. Pogrmilovići su sinovi ličkog oznaša u mirovini Mile Pogrmilovića. Spominje se i bivši direktor gospićke gimnazije Dušan Duje Đaković, mesar Veljo Plećaš, prodavač voća i povrća Mile Varićak i još neki polusvijet.

Ponedjeljak, 2.9.1991.

Na karlobaškoj benzinskoj pumpi incident. Policija legitimira šofere i Srbima ne da benzin. To je još prije nekoliko dana počelo na pumpi u Gospiću s obrazloženjem da odnose benzin svojima u "krajinu".

Putujemo u Gospić preko Velebita. Na Oštarijama nas dočekuje straža i pušta nas bez pregleda; poznati smo im. Sa zebnjom prilazimo svom gradu. Na ulicama barikade od automobila teretnjaka, sa strane vreće. Dolazimo do raskršća Velebitske i Jasikovačke ulice s ulicom od mosta prema Bilajskoj ulici. Iza vreća pijeska dižu se gardisti i daju nam znak da možemo produljiti prema kući u Velebitskoj ulici.

Dolazimo pred kuću. I opet "pljačkamo" vlastitu kuću. Tovarimo sve vrednije stvari. Sin nam pomaže držeći u jednoj ruci pušku. Čuju se hitci. Točno se može razabrati odakle su ispaljeni metci.

Utorak, 3.9.1991.

Opet putujemo u Gospić. Pred "klancom"u Brušanima zastalo nekoliko automobila, zaustavljamo se, pitamo o čemu se radi? Odgovaraju nam da je netko pucao iz šume na jedan auto. U klancu nailazimo na neke ljude s puškama. Posljednji sa "škorpionom" u ruci Ive Sudar, bivši milicionar, penzioner i aktivist socsaveza prije nekoliko godina, a poznatiji kao brat ustaškog bojnika iz II. svjetskog rata Frane Sudara.

Oprezno prilazimo našoj kući u Velebitskoj ulici. Opet nespretno okrećem prikolicu, parkiram pred vratima garaže, izlazimo iz auta. Iza susjedne kuće proviruje gardist i daje nam znak da je Iver živ i da se nalazi u podrumu. U tom času strese nas eksplozija mine stotinjak metara od nas. Diže se stup bijelog dima i komadi limova lete po zraku. Sjedamo u auto i bježimo prema mostu gdje je odjeknula eksplozija u kući Ive Vukića u Žabičkoj ulici. Po cesti komadi aluminijskog lima. Na izlazu iz Gospića svraćamo u gostionicu kod "Jane". Susrećemo nekoliko branitelja Gospića, koji su u možda najisturenijem rovu hrvatskih branitelja u Žabici. Smireni su, bez straha ni panike. Izgleda da je od ratne doktrine i školovnja jača i korisnija spoznaja ovih mladih ljudi da brane svoju domovinu od agresora.

Četvrtak, 5.9.1991.

S prikolicom u Gospić poslije radio vijesti da je Gospić cijelu noć bombardiran minobacačkim minama, da je Stari Lički Osik sravnjen sa zemljom, da se Perušić junački brani.

Opet dolazimo do kuće. Ne vidimo nikoga. Ne znamo "u čijoj smo zemlji". Sjedimo u autu spremni da bježimo, repetiram TT 7,62 sa 9 metaka. a u tom času iza kuće Nikole Stojsavljevića proviruje vojnik sa snajperom. Gledamo se. Ne diže pušku. U tom času čujem Ivera iza sebe: Ne boj se, to je

naš! Onaj "naš" pozdravlja me s dva prsta - znakom viktorije. Iver objašnjava: To je Riječanin, snajperist. On vreba srpskog snajperista koji se vrti oko trgovine PPK i Drakulićeve kuće.

Petak, 6.9.1991.

Dolazimo u Gospić oko podneva, opet kroz pust grad. Ne srećemo nikoga do naše kuće. Ne znamo u čijem smo teritoriju, Vrata kuće su otvorena, što do sada nije bio običaj Iverov. S pištoljem u ruci ulazim u hol. Na stolu je netko priredio jadni vojnički ručak: razrezan paradajz i malo kruha, uz kaljevu peć prislonjen kalašnjikov, a na tepihu vojnički ruksak. Čujemo neko muvanje s prvog kata. Polazim gore. Preda mnom iskrsnu dva zbunjena gardista. "Prebirali"su po stanu. Jedan ima na sebi postavu moje vindjakne. Govori: Nemojte se ljutiti, ovo sam vam uzeo jer mi je hladno. Prigovaram im da su neoprezni i da u kući nema više ništa vrijedna pa da nema smisla pretraživati. Vidim da im je neugodno.

Tek kada su otišli shvatio sam što sam napravio: prigovorio sam im što su uzeli neke sitnice, a nisam se ni sjetio da oni izlažu život za Hrvatsku, uključivši i za ovu moju kuću koju, da nije njih, "komšije" Srbi bi u svakom slučaju zapalili.

Mile Živković, ratni drug našeg sina Ivera, kaže nam da je Iver otišao s Josom Vukelićem u Žabicu i zatim u Lipe da razvezu hranu braniteljima Gospića.

Subota, 7.9.1991.

Točno u 18 sati Karlobag prelijeću srpski MIG-ovi. Nebo je oblačno pa ih ne vidimo. Pred restoranom kod trajekta za stolom gardisti. U jednom prepoznajem Štefa: do jučer sitni kriminalac, a sada traka oko glave, automat u rukama, veliki srebrni križ na lancu oko vrata.

Karlobagom kolaju crne vijesti: jučer da je uhvaćen Braco Plećaš "Leća" nakon što je kod dječjeg vrtića u Gospiću iz automata ubio jednog policajca koji tek što je obukao uniformu MUP-a, a otac toga policajca da je onda ustrijelio Bracu. Da je Mane Baić, bivši nastavnik predvojničke obuke na gospićkoj gimnaziji, kod svoje kuće na Žabičkoj ulici naišao na

neeksplodiranu minu i poginuo. Kažu da leži tamo već nekoliko dana i da ga nema tko pokopati. Da su Srbi objesili Milu Rajčevića, bivšeg direktora gospićke osnovne škole, što nije povladivao razaranju Gospića. Da je u Bilajskoj ulici zaklan Vlade Alar, penzionirani šofer mercedesa gospićkih komunističkih šefova. Navodno mu je žena već obukla crninu, iako ne zna zapravo što je s njim.

Na rubu Jasikovca, kod streljane i nogometnog igrališta, mupovci su ustrijelili dva srpska snajperista koji su bili na hrastovima ogrnuti bijelim plahtama. U Karlobagu policija hapsi sumnjive Srbe, a i Hrvate koji su im sumnjivi. Navodno da je pred karlobaškom gostionom "3 sestre" uhićen službenik gospićkog OZ-a pod sumnjom da je doušnik KOS-a. U 19 sati iz Gospića vijest: oko vojarne u Gospiću postavljene mine da tenkovi ne mogu u grad. Uvečer na karlobaškoj rivi 11 vojnika JNA presvlače se u "civil". Mladići su sretni. Razgovaramo s jednim. Kaže nam da je iz Novog Sada i da je već telefonski razgovarao s majkom.

Nedjelja, 8.9.1991.

Danas u 9 iz Karlobaga opet u Gospić, a u Kaniškoj ulici kod Rusova Puta s barikade na zavoju jedan nas mladić upozorava da smanjimo brzinu. Razlog: odmah iza zavoja teški kamioni natovareni pijeskom sa protutenkovskim minama ispred i iza kotača. Oprezno prolazimo. Ista barikada kod "križa" ispred zgrade pošte, pa kod mljekare, tj. nekadašnje Hasove pivovare, ovdje međutim barikada od starih izgorenih automobila. Do naše kuće nigdje nikoga. Iza kuće Marijane Paskaš, gardisti. Prilazi naš sin. Ulazimo u našu kuću. Po stepenicama žbuka, prašina. Mina je pogodila kupaonu u potkrovlju. Ulazimo u spavaću sobu. Opet žbuka, komadi cementa, prašina, sve po krevetima. Mina je probila "monta-deku".

Utorak, 10.9.1991.

U 9 sati u Gospić preko Oštarija gdje nas propušta straža. Već iz daleka vidimo dim u smjeru naše ulice. Čuje se puškaranje iz Žabice i Jasikovačke ulice. Gore kuće susjeda

Srba. Ne znam kakva je njihova uloga u srpsko-četničkom napadaju na Gospić, ali znam s koliko su truda i muke gradili i opremali te kuće.

Noćas je u Bilajskoj ulici na barikadi ubijen jedan gardist, a tri su ranjena. Ranjen je i vozač ambulantnih kola Dundović.

Mnogi Gospićani koji žive na lijevoj obali Novčice ne napuštaju svoje kuće, dok je od onih koji žive na "vlaškoj" strani malo tko ostao.

Srijeda, 11.9.1991.

Danas sam na benzinskoj pumpi u Karlobagu ugledao čovjeka koji mi je 1945. godine pljačkao kuću. Zgurio se u sjedalu, gleda u pod, očito je, boji se da ću ga prepoznati i prijaviti policiji. Vozi ga valjda unuka s dvoje djece. Ona nešto razgovara s jednim policajcem. Vjerojatno im ne daju benzin, jer su Srbi.

Pred zgradom "Elektrinog odmarališta" susrećem Nikolu Vukelića i njegovu ženu Seku. Nikola povremeno odlazi u Gospić, a ponekad prespava kod tasta Juke Kosovića-Lekina u Ličkom Novom. Novljani su navodno sklopili dogovor o nenapadanju sa susjednim srpskim selom Divoselom. Ovdje u Karlobagu a također i u Gospiću svi pažljivo prate poštivanje toga dogovora. Navodno su u kolovozu "martićevci" došli u Divoselo s prijedlogom da iz Divosela počne napad na Gospić, a da su im Divoseljani (pretežno penzionirani partizani, oficiri, činovnici, borci) odgovorili: "Ako nas tko napadne, mi ćemo se braniti. Mi nećemo napadati nikoga, a vi idite odakle ste i došli!" I zaista do danas se Divoselo nije oglasilo kao napadač, iako su prve granate upućene na Gospić iz neposredne blizine Divosela.

O našem sinu Iveru već se formiralo mišljenje kao o hrabrom braniocu Gospića i s tim se ponosimo.

Četvrtak, 12.9.1991.

Na rivi Ivica Alić, polubrat moje žene. Govori da je došao u Karlobag potjerati na frontu "ove Kurde koji su se tu sakrili". Odgovaram mu da je istina da je on cijelo vrijeme u Gospiću

i na "fronti", ali da niti jednom ni on ni ostali junaci Gospića nisu se usudili otići u borbu preko "Novog mosta" na Novčici, to jest tamo gdje je moj sin Iver već trinaesti dan u rovu bez smjene zajedno s Milom Živkovićem i Mirkom Rosandićem-Jumbom.

Petak, 13.9.1991.

Pao je maslenički most, ali nije srušen iako je miniran. Izgleda da nijednoj strani ne odgovara da ga sruši. Od Maslenice, Starigrada, Paklenice, Selina, Devčić Drage i Barić Drage i Lukova Šugarja izbjeglice, seljački podgorski narod. Starice u crnini i s bijelim rupcima, starci s domaćim torbama sjede uz zid parkirališta hotela "Zagreb" i strpljivo čekaju da ih otpreme dalje u izbjeglištvo.

Na rivi i trajektnom pristaništu gužva kamiona, šlepera, autobusa. Trajekti voze cijelu noć i cijelu noć narod bježi prema zapadu u Hrvatsko primorje i Istru.

Subota, 14.9.1991.

Nakon pada masleničkog mosta, u Karlobagu sve manje poznatih. Nestaju jedan za drugim. Sve više zatvorenih kuća, sve pustiji gradić. Povremeno se pojavljuju neke srpske familije iz Gospića pa nestaju. Gotovo svi poznatiji građani otpremili su svoje obitelji u područja koja nisu zahvaćena ratom, najčešće u Zagreb, Rijeku, Istru, ali također i u inozemstvo.

Jutros na rivi ni jednog kamiona, pa ni osobnih automobila. Pred restoranom kod trajekta sam samcat u 8 sati pijem kavu i čitam "Večernjak". Nekoliko preostalih Bažana radoznalo i sa neskrivenom simpatijom gledaju svakoga tko je ostao.

Odlučujem da majku, koja je gotovo nepokretna, odvezem mojoj polusestri Jadranki Balint u Svetu Nedelju kod Samobora. Na vijest da ćemo sutra na put, majka mirno odgovara: Kakogod ti odlučiš. Nije joj ovo prvi rat.

Nedjelja, 15. i ponedjeljak, 16.9.1991.

Jutros je majka s bolesnom nogom teško i sporo prešla desetak koraka do automobila. Ne vjerujem sam sebi da se sve ovo događa, da nam je kuća razrušena, da smo pobjegli u Karlobag, da sada bježimo prema Zagrebu. Vozimo prema

Rijeci, jadranskom magistralom, koju nikad tako pustu nisam vidio. Tek u Senju puno ljudi na ulicama. Vozeći prema Rijeci susrećemo sve više policije i gardista, Gorski Kotar sav u gustoj magli, Karlovac kao da se uvukao u sebe, na autobusnom kolodvoru nijednog autobusa, željeznička stanica potpuno prazna. Na cesti od Karlovca do Zagreba, tj. na relaciji od 36 kilometara, izbrojao sam jedva šest automobila. Pitam policajca kod naplatne kućice u Zagrebu: "Zašto tolika pustoš?" Odgovara mi da je u Zagrebu sirenama oglašena zračna uzbuna.

Prenoćili smo u Zagrebu i u ponedjeljak 16. rujna krećemo natrag u Karlobag.

Oko 18 sati ulazimo u Karlobag. Dok parkiram automobil, prilazi mi Marko Valentić: "Iz kasarne su mi noćas srušili kuću." Gledamo se i suosjećamo. On zna da je i nama srušena kuća.

Utorak, 17.9.1991.

Danas u Karlobagu priče o spaljenom Gospiću. Uništili su ga tenkovi kumulativnim minama, dakle zapaljivim "napalm" bombama i granatama.

Govori se o KOS-ovcu, majoru Tomiću, koji sprečava predaju gospićke kasarne iz koje tenkovski topovi razaraju stambene kuće oko kasarne i zgradu gospićke bolnice.

Govori se kako je nestao dio oružja iz skladišta municije na mostu na Bogdanici u Kaniži i da neki u Kaniži i Rusovu Putu imaju po pet šest automata ispod kreveta. Bolje da je u naroda nego u rukama JNA.

Točno u 17 sati dva MIG-a ili "Galeba" tutnje iznad Velebita. Izlazim pred kuću, čujem ih ali ih ne vidim. Onda, s vrha Velebita odjeknu dvije detonacije, jedna za drugom, iz smjera Šušnja ispod velebitskog vrha "Ure". Dižu se dva visoka stupa crnog dima. Naknadno saznajem da su avioni bacili bombe na automobil garde koji da je međutim izmakao.

Srijeda, 18.9.1991.

Noćas u 2.30 sata probudila nas je sirena s karlobaške rive. Radio Zagreb javlja da je za cijelu Hrvatsku objavljena

uzbuna zbog zračnog napada. Ujutro nikako da čujemo vijesti iz Gospića. Silazim na rivu. Nikola Novačić i žena mu Matija kažu mi da su sinoć bili s Iverom, da je u uniformi i da ima šmajser i vojničku bajonetu.

Mile Sokolić nam objašnjava zašto smo prošli petak vidjeli Marijanu Brkljačićku-Piljašku kako šeta sama samcata s kišobranom pustim, razorenim ulicama Gospića, iako je dan vedar i sunčan. "Zapravo je ona vrebala snajperiste na prozorima i krovovima sumnjivih udbaških i oficirskih zgrada", tumači Mile, "i uvrebala je nogu jednog čovjeka koji se je skrivao iza jednog dimnjaka na 'uglovnici'. Policija i gardisti uhvatili su tamo oca i sina Čelareviće sa snajperom." Neka gospićki sveti Ivan čuva našu junačku Marijanu i njezin kišobran.

U 17 sati dolazi naš sin Iver sa svojim ratnim prijateljem Mirkom. Obavještavaju nas da nam je izgorjela sjenara u vrtu i u njoj naš stari 'fićo' i da su branitelji Gospića u borbi uspjeli oteti dva tenka i jedno oklopno vozilo, a vojnici tih vozila da su pušteni kući. Vele da se je pridružio napadačima svog rodnog Gospića Miša Kuprešanin i da sada leži mrtav na ulici.

Četvrtak, 19.9.1991.

Sinoć se konačno predala vojarna u Gospiću nakon višednevne opsade. Iz nje je u zadnjih desetak dana sistematski uništavan Gospić, posebno zgrade gospićke bolnice i susjedne stambene kuće. Prema jednoj verziji, predaja vojarne bila bi se odugovlačila u beskonačnost, da te večeri nije jedan hrabri mladi gardist 'zalegao' pred vojarnu i opalio raketu u najbliži tenk. Navodno su se nakon toga pregovori ubrzali i završili predajom 35 oficira, 170 vojnika i 30 građanskih osoba. Branitelji su zaplijenili nekoliko desetaka tenkova, oklopnih i terenskih vozila, topova haubica, bestrzajnih topova, minobacača i streljačkog oružja. Zauzeta su i vojna skladišta opreme u Pazarskoj ulici i skladište municije kod streljane iza Oštre, koje je oficir JNA htio dići u zrak, ali su ga u zadnjem času u tome spriječili gardisti. Potpukovnik Ilija Pešut, prije osam dana imenovan komandantom vojarne, ubio se je u zgradi gospićke bolnice ispalivši si hitac u usta.

Petak, 20.9.1991.

U jutarnjim radio vijestima nalog armijskog vrha iz Beograda da se po svaku cijenu unište svi vojni objekti u Hrvatskoj bez obzira na žrtve među pripadnicima JNA. I odmah prvi rezultati naredbe: MIG-ovi i 'Galebovi' JNA bombardiraju vlastite vojne objekte u Skradniku u Gorskom Kotaru i tom prilikom živote je izgubilo 17 pripadnika JNA.

Subota. 21.9.1991.

Jutros vijesti iz Gospića o sinoćnjoj akciji 'čišćenja' u Jasikovačkoj ulici. Kažu: Gorjelo je nebo i zemlja cijelu noć. Dakle, došao je vrag po svoje: gardisti tuku štićenike JNA njihovim vlastitim oružjem koje su im uspjeli oduzeti. Jasikovačka gori od naše kuće pa do Jasikovca i dalje. Osim toga kažu: rezervisti, beli orlovi, srpski teroristi, leže po dvorištima i u grabama uz cestu.

Govore u Karlobagu da su se još prekjučer odselili Divoseljani. Preko Novčice, kažu, čuo se plač žena, mukanje krava i brektanje traktorskih motora. Kažu da Srbi iz Čitluka, Počitelja, Metka, Raduča bježe prema Udbini.

Večeras na karlobaškoj placi žena Jole Pavelića u crnini za sinom koji je zajedno sa Šimićevim sinom jučer poginuo od tenkovske granate u kući limara Nikole Serdara. Treći mladić koji je bio s njima ostao je netaknut.

Govori se da stari Nikola Stojsavljević-Gagarin već treći dan sjedi mrtav za stolom u svojoj kući. Srpski tromblon mu je, kažu, kroz prozor pao u pladanj dok je ručao za stolom. Žena Kata ranjena je i otpremljena u bolnicu u Rijeku.

Nedjelja, 22.9.1991.

U 10 sati dolazimo u Gospić, koji je sav srušen počevši od bolnice i kasarne. Na garištu kuće Marka Valentića hrvatska zastava na pola stijega koju je tamo stavio njegov sin. Razumijem njegov bijes, jer znam da je deset ili petnaest godina radio u Švicarskoj najteže poslove u ljevaonici, pa onda kao noćni konobar, da bi stekao novac za kuću.

Uništili su i onu malu Rampinu kućicu s druge strane kasarne, kažu da je na nju pala avionska bomba, a Lucu, Rampinu ženu, koja je išla da nahrani svoje kokoške, navodno da je ubio jedan srpski oficir iz mitraljeza.

Pred kućom se susrećem s Ivicom Vlainićem. On obilazi razrušenu i popaljenu Jasikovačku ulicu s ekipom nizozemskih novinara i fotografa.

U Karlobag stižemo oko 14 sati, a već u 15.30 silazim na rivu, na kojoj je danas nešto više svijeta. Ljudi se pomalo opuštaju zbog uspjeha gospićkih, gardijskih i policijskih branitelja. Oko 16 sati čuju se avioni. Lete u smjeru Istre. Tek što sam rekao 'Odoše u Pulu', počeše okretati u zraku. Potrčasmo u kuće, iza zidova, u zaklone i odmah odjeknuše eksplozije bomba - jedna, dvije, tri... Pale su na hotel 'Zagreb' i usmrtile sina Nine Stilinovića iz Gospića. Tri djevojčice su ranjene i otpremljene u Rijeku u bolnicu. Nakon što su bombardirali otvoreni hotelski bazen gdje su se kupala djeca, piloti 'Galebova' srpske armije okrenuli su svoje aparate prema Gospiću i tamo bombardirali Kanišku ulicu i Podoštru. Ispred svoje kuće poginuli su Ante Kremić i još dva čovjeka kojima za sada ne znam imena. Izgorjela je štala Dragina i u njoj krave, svinje, a preko puta pogođena je kuća Nine Stilinovića kojemu je samo dvadesetak minuta ranije taj isti pilot ubio dijete na kupalištu u Karlobagu.

Ponedjeljak, 23.9.1991.

Sinoć su radi jučerašnjeg zračnog napadaja na Karlobag, prevezeni trajektom 'Liburnija' starci iz gospićkog staračkog doma na Rab, a s njima je otišao i dio izbjeglica iz Gospića. Poneki se Gospićani ipak vraćaju u svoj grad da pokušaju spasiti što se spasiti može. Kod kuće letvama i terpapirom pokrivam raznesen krov nove kuće. Dok odjekuju udarci mog čekića, čuje se pucnjava iz Divosela. Tutnji oklopno vozilo, 'bova' kažu gardisti, uz oštru škripu brza cestom tenk vođen nevještom rukom novopečenog hrvatskog tenkista koji prekjučer nije ni sanjao da će upravljati tenkom. To gardisti odlaze u pomoć prvoj liniji obrane kod Metka.

Utorak, 24.9.1991.

Na TV Zagreb predstavnici zavičajnih klubova Otočca, Ogulina i Gospića. Otočani su putem društva 'Gacka dolina i Brinje' osim lijekova i hrane poslali na teren u Otočac i jednu dobrovoljačku jedinicu, a u pripremi je još jedna jedinica. Bičanić govori da je 65% Gospića sravnjeno sa zemljom. U Zagrebu je formiram 'Lički fond' koji je sada poslao u Gospić tri kamiona hrane i municije. Dvije skupine dobrovoljaca već su otišle u Gospić koji je osvajanjem kasarni snabdjeven s municijom toliko da je dio poslan u Pag i Drniš.

Srijeda, 25.9.1991.

Sunčan jesenski dan protekao je u Gospiću bez minobacačkih eksplozija i bez avionskog bombardiranja. U gradu žestoka pljačka. Na kući su izbijena dvorišna vrata. U dvorištu susjedove spaljene kuće dva mladića tovare na zeleni kamion daske a treći s automatom čuva stražu. Zagrozim im se poznatim gardistom čija jedinica navodno strijelja pljačkaše, ali oni odgovaraju da su baš taj gardist i njegova ekipa 'tko zna koliko stvari iz napuštenih stanova' opljačkali i spremili u jednu sobu u hotelu 'Zagreb' u Karlobagu.

Popravljam razbijena vrata, zatim odlazimo u Krizni štab Gospića gdje se prijavljujem. Na pitanje što bih radio odgovaram: "Od čišćenja grada, tj. od metle pa dalje što god treba."

Susret s Nikolicom Baburićem. Njegovog je sina pogodio geler mine, pa su mu amputirali nogu. Njegov otac Nikolica govori: "Žalim jedino što mu sudbina nije dozvolila da se protiv Srba bori barem osam dana, a eto nije... prva granata pa u mog sina."

Petak, 27.9.1991.

Danas obilazimo Jasikovačku ulicu. Fotografiramo naše i susjedne razrušene kuće. U do nedavno lijepo uređenom cvijetnjaku ispred naše kuće okretao se je srpski tenk nakon što je pucao iz 100 milimetarskog topa u kuću i tu odbacio čahure od kojih sam dvije odnio u Karlobag.

U toj su se kući rodili moj pradjed, djed, otac, ja i moj sin, tu su se krstila djeca, tu se se slavili svatovi, tu su moji preci umirali, tu im je dogorjevala posljednja svijeća. Ta stara, mala, skromna kuća gospićkih Šimića za mene je uvijek bila svetinja i danas ju još više volim, pa ako ju sasvim sruše, ako je zapale, ja ću ju ponovno sagraditi, makar više i ne živio ovdje, istu kakva je bila prema slici koju nosim u svom srcu.

U Žabičkoj ulici pogođena minom spaljena je stara kuća nekad za Austrougarske Monarhije zapovjednika Gospića majora Paje Šimića, čija su tri sina, domobranska časnika, ubijena u II. svjetskom ratu: general Franjo Šimić, njegov brat Rudolf-Rude i satnik Mihovil-Mićo, kojeg je 10. svibnja 1945. godine teško ranjena izveo iz Kumičićeve ulice br. 3 u Zagrebu njegov školski kolega Jure Brmbolić, oficir OZNE, i ubio nedaleko Zagreba. Jure Brmbolić je danas u Beogradu gdje još uvijek uživa srpsku penziju. Kuća Brmbolića u Gospiću srušena je srpskim granatama.

Danas po Gospiću ne padaju granate. Miješa se grmljavina oblačnog neba s dalekom tutnjavom granata od Ribnika, Počitelja i Metka, a u gradu kruže priče o pljačkašima. Jednog, koji je pljačkao pa zatim palio hrvatske kuće, kažu, da je uhvatio jedan građanin i ubio ga željeznom šipkom.

Nedjelja, 29.9.1991.

U Gospiću danas, jer se još uvijek ne možemo pomiriti s izagnanstvom. Pokušavamo popraviti krov, čistimo sobe od žbuke, slomljenih dasaka, trske s plafona. Dolazi naš sin i dogovaramo se da pođe s nama u Karlobag da se presvuče i odmori. On odlazi da se javi komandiru i zatraži dozvolu da ode s nama, ali baš kad se je vratio odjeknuše detonacije iz sjevernog dijela grada. Od jedanaest sati Srbi danas iz Ostrovice gađaju Gospić minobacačkim granatama, ali su ušutkani uzvratnom vatrom iz teškog naoružanja hrvatskih obrambenih snaga.

Dio kuća naših 'komšija' Srba srušile i zapalile su granate njihovih sunarodnjaka ili oni sami, a dio je zapalila jedna jedinica garde koja je pošla u 'čišćenje' Jasikovačke ulice u

petak 20. rujna. Govorim da nije trebalo paliti srpske kuće, ali jedna žena, kojoj su također ovdje uz kasarnu oficiri JNA zapalili i srušili kuću, presiječe me: "Ma nemojte, pa ako se sutra utanači mir, oni će se lipo vratiti u svoje netaknuto, a ja ću u prosjake!" U svjetlu priproste logike te Gospićanke, moja se filantropija ugasila kao da je nije ni bilo.

Ponedjeljak, 30.9.1991.

Posljednjeg dana ovog nesretnog mjeseca susret s Ninom Galcem, sinom 'crnog' Marka iz Žabice. On nabraja imena hrabrih branitelja hrvatskih domova. Dogovaramo se da ćemo im imena zapisati u ovaj moj skromni dnevnik, da se ne zaborave, a da ćemo prešutjeti one koji nisu imali hrabrosti da ostanu u rovovima iz kojih su drugi, dvadeset dana neprekidno i bez smjene, branili svoja ognjišta. Nećemo spomenuti ni 'polubranitelje', tj. one koji su povremeno bili na fronti, ni one koji nisu noćili u rovovima, bunkerima ili podrumima iz kojih se branio ovaj dio Gospića.

Evo imena branitelja koja sam zabilježio:

Gospićani: Ivica Živković 'Živa', komandir gardijskog voda, Iver Šimić, Mile Živković, Mića Golac, dva unuka Jure Živkovića, Mile i Luka Paun.

Žabičari: Božo Tonković (ubijen pred svojom kućom), Pere Tonković, Nikola Marenić, Mile Zdunić-Firarov i njegov sin Jokan Zdunić, Nikola Zdunić-Dolin, Stipe Zdunić-Icin, Nikola Galac-Nine, Nikola Galac-Antićov, Leopold Galac-Leo, Joso Kolaković-Bubo, Krešo Ban-Ivanov, Marijan Ban-Tomin, Vlado Mataija i Mićo Mataija-Geganovi, Ivica Zdunić-Prijo, Ivica Buneta-Rakarov i Ivan Smolčić-Brinjin.

Ako sam nekoga preskočio, neka mi oprosti. Nije namjerno.

Gospićani su držali svoje položaje uglavnom sami. Žabičarima su nakom prva dva dana pritekle u pomoć jedinice MUP-a i jedna jedinica gardista iz Rijeke.

Računa se da je u rujnu 1991. srušeno i spaljeno 70% Gospića.

Utorak, 1.10.1991.

Prije podne u Gospiću. U pošti susrećemo poznanike i doznajemo za tragičnu sudbinu Kate Stilinović-Nikšić 'Kožunove'. Prije tri dana ušli su u njihovu kuću u Vukavi iznad Široke Kule 'komšije' Srbi i rekli su Kati i njezinom mužu Mići Nikšiću da sjednu na krevet da popričaju, a onda su ispalili rafal na njih dvoje. Kata je mrtva pala na svog ranjenog muža, a ubojice su otišli, valjda misleći da su ubili obadvoje. Mića se kasnije izvukao ispod svoje mrtve žene i pod zaštitom noći pobjegao je u Perušić. Tamo je sve to ispričao novinaru 'Večernjeg lista' koji je danas objavio tu vijest.

Srijeda, 2.10.1991.

U današnjem 'Večernjem listu' vijest da su pronađeni izbjeglice koji su zalutali u Velebitu. Prema toj vijesti, dvadeset seljaka iz Lovinca i Svetog Roka bježeći pred četnicima izgubili su se u Velebitu. Pronašla ih je riječka Gorska služba spasavanja kod Paklenice, na mjestu zvanom Libinje, ali njihovu su evakuaciju onemogućili napadi srpskih zrakoplova i topništva. Radio je međutim donio vijest da su starci iz Lovinca otpremljeni u Rijeku. Javlja također da je napadnut Starigrad.

U Gospić je stigla pomoć iz Gornje Radgone u Sloveniji u obliku šest tona namirnica i 79.000 dinara koje su za Gospićane skupili radgonski adventisti.

Četvrtak, 3.10.1991.

U Gospiću susrećemo našeg sina. Neobrijan je i vidljivo umoran. Odlazimo skupa u zgradu pošte odakle nazivamo telefonom majku u Zagrebu. Opraštamo se od nje jer sutra odlazi u Argentinu. Iver joj obećava da će se do godine vratiti u slobodni hrvatski Gospić. Daj Bože!

Pri povratku u Karlobag, silazeći niz Velebit, ugledamo na kraju otoka Paga prema Zadru, visok, tanak stup dima. Odmah po dolasku saznajemo da je 'avion agresorske armije raketama gađao paški most'.

Petak, 4.10.1991.

Maloprije su opet bombardirali paški most. Gledamo dalekozorom, čini se da je srušena ograda mosta. Kasnije radio potvrđuje da je srušen paški most.

Jedna žena iz Metajne s otoka Paga prodaje na baškoj placi grožđe. Važući grožđe govori tiho kao za sebe: "Možda mi je ovo zadnje koje sam prodala." Hrabrimo je govoreći da će nam dogodine prodavati grožđe u slobodnoj Hrvatskoj. Ona nas gleda s nadom u očima: "Bože daj" govori, pa ponavlja: "Bože daj".

Od Zadra i paškog mosta čuju se eksplozije granata.

Subota, 5.10.1991.

U Gospiću smo od 11 sati. Naš sin je sa svojom jedinicom od jučer u 12 sati na gradskoj željezničkoj stanici i silosu.

Nastavnici gospićke osnovne škole čiste svoju školsku zgradu, iako svakog časa može ponovno pasti granata koju, usput rečeno, vjerojatno upućuju njihovi dojučerašnji kolege.

U 17 sati u Karlobagu susjedi očekuju najavljeni napad iz zraka. Iz helikoptera su maloprije bacali bombe na Lukovo kod Barić Drage. Kažu da su tukli svjetionik. Radio javlja da je bivši dopisnik Radio-televizije Zagreb Dane Narandžić, sada pripadnik srpske obavještajne službe, ranjen u međusobnom obračunu na području zaposjednutom srpskim snagama. Godinama sam se susretao s Danom u Gospiću, razgovarali smo i nikada nisam pomišljao da je četnik.

U Zadru se predala kasarna 'Đuro Đaković', čiji je komandant pobjegao, a iz Karlovca dramatična reportaža o hapšenju snajperista JNA u maskirnoj uniformi.

Gardisti ga vode u oklopno vozilo; prolazi kroz okupljeni narod koji viče, psuje, prijeti.

U Lipiku je uništena farma lipicanera, a Lipik da je razoren.

Nedjelja, 6.10.1991.

Noćas je predsjednik Republike Hrvatske pozvao na mobilizaciju u Hrvatskoj.

Danas su MIG-ovi JNA napali područje Pokupskog i Velike Gorice gdje su ubili jednog mladića i ranili njegovog brata dok su brali grožđe u svom vinogradu.

Također su opet bombardirani Gospić, Stari Lički Osik i Perušić, raketiran je trajekt između Jablanca i Raba, a u Zagrebu su bombardirali periferiju.

Večeras u 19 sati, na karlobaškoj rivi u potpunom mraku desetak Karlobažana naoružanih automatima-kalašnjikovima i karabinkama. Gledamo svjetla kamionskih reflektora koji se iskrcavaju s trajekta na rt otoka Paga, a odatle voze preko cijelog otoka prema Zadru i dalje u Dalmaciju. Blokadom masleničkog mosta četnici su odvojili Dalmaciju od ostale Hrvatske. Nikada neću zaboraviti s koliko su se žara dalmatinski komunisti okomili na NDH u drugom svjetskom ratu, tko će zaboraviti Vicka Krstulovića i komunistički nogometni klub Hajduk koji je kompletan prebjegao partizanima. Gospić je tobože oslobodila Treća prekomorska brigada. Dalmatinci su nama u Gospiću kundacima otvarali vrata. Sjećam se da je tada (4. travnja) jedan dalmatinski oficir sa još dva partizana došao u moju staru kuću u Jasikovačkoj ulici i nakon dužeg razgovora s mojim ocem rekao mu: "Pajo, ja sam došao da te ubijem, ali ja to ne mogu učiniti. Neka te ubije tko god hoće, ja neću!" Otišli su. Moj naivni otac je mislio da se taj partizan s njim šalio. Umro je 7. srpnja 1945. godine u gospićkom zatvoru nakon što je od zarobljenog talijanskog liječnika primio injekciju protiv tifusa. Partizanski sudac laik Maksim Dragosavac osudio ga je mrtvog na smrt zbog suradnje s neprijateljima.

Nikada neću zaboraviti starog trgovca Studina iz Kaštela, naravno Hrvata, koji je na pitanje moje majke jednoga dana poslije drugoga svjetskog rata "Što je s Vašim sinom, jeli živ?" odgovorio "Ubili su ga ustaše."

"Zašto ustaše", pitala ga je moja majka ne shvaćajući, "je li bio u partizanima?"

"Nije bio u partizanima."

"A gdje je bio?"

"Bio je u četnicima."

"Kako, pa vi ste Hrvati, kako je Vaš sin Hrvat mogao biti u četnicima?"

Stari Studin je neko vrijeme šutio, a onda reče: "Gospe moja, puno je naših kaštelanskih sinova bilo u četnicima, nije moj sin bija sam."

Sada četnici haraju Dalmacijom, ubijaju narod, ruše crkve, palače, hotele, infrastrukturu, napadaju avionima iz zraka, topovnjačama s mora i tenkovima s kopna, a stari se Studin prevrće u grobu od četničkih mina.

Ponedjeljak, 7.10.1991.

U 12 sati dolazi vojnim kamionom treći vod garde u kojem su naš sin i njegov ratni prijatelj Davor iz Rijeke. Davor je dobrovoljac, već je 15 dana na ratištu, veseo i simpatičan momak, pokazuje nam fotografije svoje obitelji: supruga i dva sina. Gardisti odlaze na vojnički ručak, a mi ostajemo u Jasikovačkoj ulici u kojoj gori jedna kuća. U mojoj ulici još stoji samo kuća stolara Matića, ali i na njoj je velika rupa od četničke mine, izrešetan je krov i polupana su stakla na prozorima. Ova, donedavno rekao bih jedna od najljepših ulica u starom Gospiću, sada se doima avetinjski. Sve je srušeno i spaljeno.

Utorak, 8.10.1991.

U hotelu 'Zagreb' u Karlobagu, susret s Tomom Županom. Toma je čovjek od šezdeset godina, bivši telefonist gospićke općine. Poznamo se još od drugog svjetskog rata kada je njegova obitelj iz Barleta, sela u blizini srpskog sela Vrepca, morala bježati u Gospić. Miran, marljiv, vrlo piah, reklo bi se čitavog je života 'hodao na prstima' pazeći da nikoga ne uvrijedi. Ispričao mi svoj slučaj:

"U petak, 30. kolovoza 1991., predvečer," govorio je Toma, "vratio sam se kući u Bilajsku ulicu i htio sam nešto skuhati za večeru. U tom trenutku vidio sam da preko dvorišta prilazi Željo Glumac s automatom u rukama, a iza njega jedan

mladić isto s automatom. Izišao sam pred njih, mali mi je odmah prišao iza leđa i osjetio sam udarac u glavu. Posrnuo sam. Željo me odgurnu i reče: 'Što zajebavaš! Sad ćemo te ubiti!' 'Nemoj, Željo', rekoh, 'pa ti me znaš!'. U to dođe Odža, Adžić, moj susjed, s čijim sam roditeljima bio u dobrim odnosima i činio im razne usluge. Odža mi priđe govoreći: 'Radi takovih Hrvata kao ti, moj Igor mora ići u školu u Beogradu.' Zatim me udari kundakom automata u donji trbuh. Ja sam se odmah srušio, a kad sam ustao stavili su mi lisice na ruke i potjerali me u kuvariju. 'Da se nisi maknuo', zaprijetiše mi, 'gdje ti je telefon?' 'Gore u kući', odgovorio sam. Čim su krenuli prema kući, okrenuo sam 92 na paralelnom telefonu kojeg sam imao u kuvariji. Javio se policajac i ja sam mu samo rekao: 'Martićevci su u Radakovićevoj ulici'. Jedva što sam spustio slušalicu, vratiše se Glumac i Adžić iz kuće gdje su razbili telefon. Narediše mi da odem gore u kuću i da se ne usudim pobjeći.

Kroz razmaknute roletne vidio sam da se jedan auto zaustavio pred kućom. Iz njega je izašao Veljo Plećaš, mesar. Onaj mali što me je prvi udario, nešto mu je govorio i pokazivao prema mojoj kući, a Veljo mu je odgovarao. Zatim je došao mali k meni. Držao je nož u ruci. Pomislio sam zaklat će me, ali on mi je prišao i odvezao ruke. Opet sam virio kroz roletne. Vidio sam njih sedam, osam, kako dolaze iz Jasikovca, svi s automatima. Već je bio mrak, te ih nisam mogao prepoznati. Tako su se muvali, a oko devet i trideset odjeknuo je rafal iz Bilajske ulice. To su ubili Paju Biljana.

Nisam se usudio izići iz kuće do jutra. Tada sam izišao, uzeo bicickl i povezao se prema gradu. Na ulici ugledao sam policajca Prebega i još nekoliko MUP-ovaca. Vratio sam se u kuću, ostavio bicickl, uzeo auto i odvezao se u bolnicu gdje sam ostao interniran dvadeset dana. Kada sam izašao iz bolnice, našao sam svoju kuću spaljenu a grobnicu gdje počiva moja pokojna žena razorile su srpske granate."

Srijeda, 3.10.1991.

Danas su mi branitelji Gospića ispripovijedali kako su 14. ili 15. rujna oko podneva zarobili neprijateljska borbena oklopna

vozila, koja su prenosila municiju iz kasarne u Obradović Varoš. Dva branitelja s minobacačem izašli su pred vozila, a drugi su ostali u zasjedi. Pregovori su trajali oko pola sata. Na srpskoj strani pregovarao je jedan oficir. Predao se je zajedno sa svojim drugovima kada se je uvjerio da je zarobljen također general Krstevski koji je bio u jednom od vozila. Gardisti su odvezli vozila na farbanje, a vojnike i oficire prevezli su osobnim automobilima u grad. Nekoliko dana kasnije, general-major Krstevski i njegovi oficiri pušteni su na direktni nalog predsjednika Tuđmana.

Četvrtak, 10.10.1991.

Danas sam u Kaniži, kod Ivana Pezelja, u razgovoru doznao da je 'Večernji list' od 25.9.1991. u rubrici 'Sjećanja' donio vijest o smrti Marijane Brkljačićke-Piljaške. Vijest su potpisali 'zahvalni prijatelji iz Gospića'. Ne znam njihova imena, ali nema sumnje da su postupili ljudski i dokazali da je Gospić i u ovim stravičnim okolnostima dao dokaz svoje civiliziranosti, kulture i hrvatskog rodoljublja.

Radio reporter iz Otočca javlja da stanovnici grada uređuju podrume u kojima će po svoj prilici zimovati.

Petak, 11.10.1991.

Detonacije u okolici Gospića, iz smjera ratišta kod Ribnika. U 11 sati čuli smo početnu pucnjavu iz cijevi minobacača i topova i eksplozije granata. Stojimo u vratima garaže. Nakon svakog proloma tutnjave, kuća se trese. Čini nam se da su ciljevi četničkog topništva tu negdje iza kuće u Jasikovačkoj ulici ili kod Jasikovca, odakle se čuje i rafalna paljba strojnica većeg kalibra. Neki susjedi bježe u svojim automobilima ili na biciklima, vojni teretnjaci s malim topovima i 'šleper' Elektre voze ulicom, prema željezničkoj postaji i Bilaju ili Ribniku, a usred te artiljerijske grmljavine i buke automobilskih motora, jedna žena šeće i razgledava razrušene i spaljene kuće.Iz pogaženog cvjetnjaka ispred naše stare kuće ubire nešto preostalog cvijeća. Pitam suprugu: "Poznaš li ju ?""To je Štefina sestra", odgovara žena. Sada se prisjećam te stare cure za koju su govorili da je živčano neuravnotežena. Prije

nekoliko godina održan je u Gospiću regionalni slet 'Bratstvo-Jedinstvo'. Nakon zakuske u gospićkom hotelu 'Lipik', izlazili su uzvanici, a najvažnija osoba među njima bio je Jakov Blažević, tada još na vrhu svoje političke karijere. A ova stara cura izvirila je iz prozorčića svoje kućice odmah do hotela i povikala: "Jeste li se naždерali?" Naravno, to su čuli svi uzvanici zakuske i publika. Narod na trgu pred hotelom prasnu u smijeh. Policija je uredovala i kritičarka 'žderanja' na račun naroda nestala je s prozora.Navodno da ju je policija kasnije, prije svake značajnije političke manifestacije, pritvarala 'da ne remeti mir'. Kućica Štefe i njezine sestre izgorila je, a Bog zna gdje su se njih dvije smjestile. Ova jadnica odlazi sada niz Jasikovačku ulicu s nekoliko kaputa na sebi i sa svojim malim nogama u prevelikim muškim tenšulama.

Subota, 12.10.1991.

Gospićki Krizni štab pozvao je sve Gospićane da se vrate u Gospić i 'stanu u obranu svojih domova i slobode' i traži da sve institucije Hrvatske svim muškarcima od 18 do 60 godina oduzmu status izbjeglica, jer da su mobilizirani u hrvatsku vojsku. Neki od tih izjeglica skrivaju se iza lažnih liječničkih potvrda, drugi su se pak uvukli u skladišta, komunalne i slične službe. U emisijama televizije o slavonskim izbjeglicama u Opatiji vide se mladi, očito zdravi ljudi kako sjede po kavanama sa svojim ženama i djecom, dok se neki dokoni mladići kartaju.

Nedjelja, 13.10.1991.

Danas sam napisao i poslao 'Večernjem listu' dopis pod naslovom 'Na sceni pljačkaši'. U tom sam dopisu prikazao kako domaći strvinari pljačkaju ono što je ostalo od Gospića. Istini za volju treba reći da smo neki dan u Gospiću našli dva gardista koji su nas legitimirali jer su vidjeli kako odvozimo drva iz vlastite drvarnice. Također da je protiv pljačkaša u toku istražni postupak. Iako ne vjerujem da će 'Večernjak' objaviti moj prosvjed, ipak mi je lakše.

Ponedjeljak, 14.10.1991.

Razgovor s Milom Bobincem (Milom bez ruke). Mile je rođen 1937. godine u Vagancu. Nakon drugog svjetskog rata

bomba mu je odnijela ruku. Sada je ostao bez Vaganca i bez igdje ičega. Životari kao prognanik od socijalne pomoći, živi simbol tragedije hrvatskog sela Vaganca koje se nalazi između Rakovice i Bihaća, između Drežnik Grada i Ličkog Petrovog Sela. Ovi su mi krajevi poznati iz pričanja mog pokojnog djeda, učitelja Stjepana Šimića-Ćipe. "U cijeloj Vojnoj Krajini nema siromašnijeg i poštenijeg naroda od onoga između Une i Korane" govorio je djed. U Gornjem Vagancu živjeli su Hrvati, a u Donjem, Srbi. Nakon pobjede HDZ-e u svim hrvatskim selima na prošlogodišnjim mnogostranačkim izborima Srbi počeše naoružavati se. 23. srpnja 1991. ti naši nekadašnji komšije, a sada otvoreno četnici, koje je JNA snabdjela svakovrsnim oružjem, napali su iz Ličkog Petrovog Sela minobacačkim granatama Drežnik Grad. 8. listopada iste godine, uz potporu tenkova JNA, napali su Vaganac, jer da se iz Vaganca pucalo na vojno uzletište Željava kod Bihaća. Sravnili su sa zemljom Vaganac, skupa sa crkvom i s grobljem, 'da se utare trag svemu što je hrvatsko'. Seljani su većim dijelom izbjegli, majke s djecom otpremljene su u Hrvatsko primorje zahvaljujući zalaganju slunjskog župnika Mile Pecića, rodom iz Vaganca. Starce koje su zatekli u selu, Srbi su poklali i spalili u njihovim kućama.

Utorak, 15.10.1991.

Naš sin je sada na položaju kod gospićkog silosa u trećem gardijskom vodu koji je prošlog mjeseca, kroz 22 dana, bez smjene branio Gospić na raskršću Jasikovačke i Velebitske ulice. Tu je bio zarobljen general-major JNA Krstevski, tu je poginuo vojvoda Božović i s njim deseci četnika, tu su izginuli gardisti od srpskih mina i tromblona. Tu se je u stvari obranio u najtežim trenucima naš slabo naoružani Gospić.

Srijeda, 16.10.1991.

Danas sam u gospićkoj općini dobio zadatak da priredim dokumentaciju o ratnim zločinima srpske armije i četnika u općini Gospić, jer da 'jedna slika govori uvjerljivije od tisuću riječi'. Dogovaramo se za prvi izlazak na teren sutra u 8.30 sati.

Četvrtak, 17.10.1991.

Pred zgradom pošte, umirovljeni lugar Ante Sekulić me upita da li sam čuo za tragediju Ane, žene mog šurjaka Božidara Alića iz sela Bukovca kod Perušića. Jučer su dva četnika, veli Sekulić, zaskočili Aninog najstarijeg brata koji je bio na straži i prisilili ga da ih odvede na mjesto gdje mu se nalazila majka s dva njegova brata. Četnici su mu majku i braću usmrtili rafalima automata, a njega su s leđa proboli bajonetama. To je nastavak zločina u Širokoj Kuli gdje su četnici u nedjelju 13. ovog mjeseca poklali dvanaest starica i staraca i jednu trinaestogodišnju djevojčicu i spalili ih u njihovim kućama. Inicijator i organizator zločina u Širokoj Kuli jest Iso Potkonjak, svojedobno zapovjednik jedinice stražara poduzeća 'Marko Orešković'.

Noćas su tokom napadaja na željeznički most poginula dva gardista, a druga dva su ranjena. Jedan je srpski avion bacio bombe iza Oštre kod Gospića, a zatim je bombardirao Perušić.

U 9.30 došao je Iver samnom iz Gospića u Karlobag. Nije htio prespavati, već se iste noći vratio u Gospić autobusom.

Petak, 18.10.1991.

Danas smo fotografirali razoreni Gospić. Na garištu svoje sirotinjske kućice stoji Marica Frković. Nema nikoga, ne zna kuda će. U dvorištu Nine Stilinović-Brljkova izražavamo saučešće njemu i njegovoj ženi u crnini za sinom ubijenim 20. rujna kod hotela 'Zagreb' u Karlobagu.

Fotografiramo bolnicu koja je teško stradala polovicom rujna od napadaja jugotenkova iz kasarne, preko puta bolnice.

Subota, 19.10.1991.

Unatoč opasnostima od mina i avionskih bombi, u Gospić se pomalo vraća život. Novine kupujemo u robnoj kući na staroj placi na kojoj je ostao čitav jedino Kršinićev spomenik-replika Nikoli Tesli.

U 16 sati general jugoarmije Kadijević čita s TV ekrana naredbu o obustavi vatre. Gospićani se izrugivaju toj naredbi, jer znadu da će samo pospješiti daljnje razaranje grada.

Ponedjeljak, 21.10.1991.

Nevenka dogovara sa ženama u Kaniži akciju pletenja čarapa za gardiste trećeg voda gospićke 117. brigade. S našeg tavana uzimamo dvije vreće vune koju Gospićanke nažalost ne znaju opresti. U pomoć priskaču prognane žene iz Podlapače smještene u karlobaškom hotelu 'Zagreb'. Same su se ponudile da opredu vunu i opletu jedan dio čarapa. Govore o domaćim Srbima četnicima. "Čekali su ," kažu, "dok spremimo zimnicu, dok povadimo krumpir, savežemo drva i dognamo stoku s pašnjaka iz planine, a onda su počeli s provokacijama, prijetnjama i hapšenjima, sa zlostavljanjima i protjerivanjem. Dva dana i dvije noći lutale smo šumama i konačno preko Ljubova došle smo u Perušić. Sad su nas smjestili ovdje, bez ičega osim ovoga na sebi."

Utorak, 22.10.1991.

Danas sam fotografirao gospićku vojarnu. 18. prošlog mjeseca jedan je gardist iz Rijeke ušao u zgradu, postavio dinamit i aktivirao ga. Uz rakete na ulaznom dijelu zgrade, ta je eksplozija pospješila predaju vojarne iz koje se topovima pucalo po gradu. S novog mosta na Novčici fotografirali smo panoramu grada kojom su uvijek dominirale crkva Svete Blagovijesti, koja je ostala bez zvonika i bez krova, i vodenica mlinara Murkovića.

Petak, 25.10.1991.

Navratio sam se u Gospić radi registracije auta. U 10 sati odjeknula je prva granata, zatim, druga, treća. Jurim kolima prema Zagrebu, kroz otvorene prozore čujem eksplozije granata. Iz središta grada mukla eksplozija, zatim stalan i prodoran zvuk sirene. Kasnije sam čuo da je srpska granata usmrtila šumarskog tehničara Luku Šabana, koji je mrtav ostao ležati na volanu sve dok ga policajci nisu odnijeli u mrtvačnicu.

Subota, 26.10.1991.

Susret s Iverom i braćom Živković koji mi najavljuju da bi njihov treći vod garde mogao u prekomandu u Ribnik, što znači na prvu liniju fronte.

Nedjelja, 27.10.1991.

Obilazim ostatke kuća Mile Trešnjića i njegova sina Nebojše koji je s mojim sinom išao u školu a čija je majka Hrvatica. Nebojša mi je jedne noći prišao u Karlobagu i rekao mi: "Striče Ranko, dva dana prije napada na Gospić došli su k meni, pozvali me u četu i ponudili mi automat. Gojica Jerković mi je rekao 'ako nisi s nama, onda si protiv nas', ali ja sam odbio." Ipak, nekoliko dana nakon ovog susreta u Karlobagu, Nebojša je nestao. Govori se da je pobjegao četnicima u Medak.

Utorak, 29.10.1991.

Fotografiramo porušene i spaljene kuće u Žabici, na Trupinovcu ostatke sirotinjskih kuća i nove tek sagrađene novcem zarađenim u Njemačkoj. Ispod prvog mosta piloti su bacili tri napalm bombe. Na njivi nalazimo ostatke limova bombe na kojima se čita oznaka: 200-M-71-7100-BK i potpuno sačuvana naljepnica proizvođača bombe -UTVA- Pančevo = Yugoslavia. Na granama stabala vidimo pečene jabuke.

Srijeda, 30.10.1991.

U Žabici se govori o 'vlaškim' konjima. Nakon protunapada hrvatskih gardista i pripadnika MUP-a na Divoselo, u Žabici su se pojavili konji iz Divosela koje su njihovi vlasnici bježeći pred hrvatskom vojskom odvezali i potjerali iz staja na njive da ne uginu na vezu od gladi, rana ili vatre. Žabičari su isprva tjerali te konje od kuća u njive, ali konji su se noću opet vraćali u dvorišta pod stogove sijena. Kad je pao snijeg, pustili su ih u staje da ne uginu od zime.

Vozeći se ravnicom Novosela prema Brušanima, na pustoj njivi ugledamo omanje stado krava, pa malo dalje između grmova lijeske dvije junice. Prognane kao i mi, stoje i gledaju za nama.

Četvrtak, 31.10.1991.

Po dolasku u Gospić saznajemo da je treći vod Garde u Ribniku, na neprijatelju najbližem položaju.

Četnici tuku grad granatama, a Gospićani, po cijenu života, uporno popravljaju svoje kuće. Mi popravljamo krov na novoj kući i s krova vidimo kako pljačkaši kruže automobilima. Voze namještaj, štednjake, zamrzivače, televizore i drva. Njima je svejedno tko je vlasnik.

Kasnije odlučimo naložiti vatru u peći u holu naše kuće. Već sam se nekoliko puta glasno zarekao da nikada više nećemo živjeti u Velebitskoj ulici, da ćemo otići na zapad, u Istru ili još dalje, a sada me vatra na našem ognjištu vuče natrag i ne da mi da odem.

Petak, 1.11.1991.

Dan Mrtvih. Preko radija upozorava se narod da ne ide na groblja, nego da poštovanje svojim mrtvima odaje u kućama, a kad padne noć neka pali svijeće na prozorima, tamo gdje to ne predstavlja opasnost od srpskih napadača. Predvečer čujemo da su srpski zrakoplovi bombardirali rubna područja Gospića. U Karlobagu bura nadjačava zvuk avionskih motora. Ipak odilazimo na groblje i pred zajednički križ stavljamo kitu krizantema, bršljana i ružmarina. U zavjetrini uspijevamo zapaliti svijeće. Na malenom groblju svjetlucaju brojne svijeće koje je narod upalio usprkos bure i pogibelji.

Subota, 2.11.1991.

Cijeli dan zavijaju sirene i radio i televizija donose vijesti o jučerašnjem napadu minobacačima i topovima na Gospić. Navodno su bacili tisuću granata na grad i da se je time ispunila prijetnja generala Rašete da će prvog studenog Gospić biti sravnjen sa zemljom.

Nedjelja, 3.11.1991.

Danas su s trideset tenkovskih granata obasuli Gospić i položaje hrvatske vojske u Divoselu na predjelu Klisa i u Ribniku gdje se nalazi treći vod 118. brigade. Ribnik je u Gospićkoj općini poznat po ubojstvu ribničkog komunista Jurjevića koje su 1942. godine Srbi inscenirali i potom za odmazdu strijeljali dvadeset i dva Ribničana.

Utorak, 5.11.1991.

Sinoć je u Ribniku naišao na minu kamion kojim je upravljao Ivan Bubaš-Iva, a do kojeg je u kabini sjedio Ivica Brkljačić-Čarli. Mladići su poginuli, a gardisti koji su se nalazili u stražnjem dijelu vozila, odbačeni su nekoliko metara u zrak ali su ostali živi. U gospićkoj bolnici, posjetili smo jednog od njih, Davora iz Moščeničke Drage, a pred bolnicom smo sreli Ivera, Živu i još dva gardista iz trećeg voda. Svi su prljavi, umazani ilovačom, neobrijani, umorni i neispavani. Od njih doznajemo da je Iva Bubaš pogriješio put prema položajima trećeg voda u Ribniku, umjesto desno zakrenuo je lijevo, ravno u minsko polje. Obadvojica su pokopani u istoj raki na malom seoskom groblju iza Oštre, odakle će ih njihove obitelji prenijeti na gospićko groblje svete Marije Magdalene kad bude završio rat. Zasada se ukopi obavljaju ovdje na dalekoj periferiji, jer je ovdje opasnost od srpskih zrakoplova ipak manja. Unatoč opasnosti, okupilo se mnoštvo Gospićana, a hrvatska je garda svojim poginulim suborcima plotunima odala dužnu počast.

Srijeda, 6.11.1991.

U praznom i polumračnom baru hotela 'Zagreb' u Karlobagu, pet žena izbjeglih iz Podlapače predu vunu za zimske čarape za hrvatske gardiste. Gospićanke su u Karlobagu i Kaniži oplele već desetke pari čarapa koje će biti uručene izravno braniteljima Hrvatske na položajima. U foajeu hotela susrećem Tomu Krmpotića, sedamdesetogodišnjeg građevnog radnika bez noge, čiju su kuću u Bilajskoj ulici u Gospiću zapalili četnici. On i žena ostali su bez igdje ičega, a zanimljivo je da taj čovjek više žali za opremom kuće nego za samom kućom, jer vjeruje da je još sposoban sagraditi novu kuću.

Od gospićkih izbjeglica doznajem da su na putu između Karlobaga i Senja ubijeni jedan Gospićanin prezimenom Vraneš i njegova žena. Ubojica je Vranešu odrubio glavu a ženu je ubio iz puške. Postoji mogućnost da se radi o zločinu iz koristoljublja, jer ljudi koji bježe iz ratom zahvaćenih područja nose sa sobom svoje vrednote.

Četvrtak, 7.11.1991.

Danas putuje s nama u Karlobag i naš sin da se odmori i da mu se opere uniforma. Umoran je, iscrpljen i neobrijan, uniforma uprljana ilovačom od boravka u rovovima.

Petak, 8.11.1991.

U napadu na paški most srušen je jedan neprijateljski MIG. Pilot je iskočio s padobranom.

Naš sin danas odlazi sa svojim vodom na 'položaj' u Ribniku.

Subota, 9.11.1991.

Iz Gospića vijest da su noćas srpske granate potpuno razorile spomenik borcima narodno-oslobodilačkog rata i žrtvama fašističkog terora, koji je bio podignut pred zgradom okružnog i općinskog suda. U cvjetnjaku, uz spomenik, nalazili su se grobovi dvojice partizana pokopanih 1945. godine. Jedan od njih, funkcioner ličke komunističke partije, bio je navodno žrtva zavjere te iste partije koja ga je likvidirala jer se je previše zauzimao za svoje suseljane Hrvate, što može ali ne mora biti točno. Ali točno je da su zbog te pogibije pobijeni hrvatski intelektualci i drugi hrvatski zatvorenici koji su se tada u srpnju 1945. godine nalazili u gospićkom partizanskom zatvoru. Govori se da ih je bilo više od stotinu i da su ih odvezli u dva kamiona na stratište 22. srpnja predvečer, jedne na Ljubovo a druge na Jadovno.

Meni je tada bilo trinaest godina. Sjećam se također da je kuća gostioničara Kolakovića u travnju 1945. bila privremeni partizanski zatvor, u kojem je s drugim građanima Gospića bio 'pritvoren' i moj otac Pajo Šimić. Samo što iz tog 'pritvora' nitko nije izašao živ i nitko nije tim Gospićanima podigao spomenik.

Ponedjeljak, 11.11.1991.

Sinoć se je na Gospić oborila snježna mećava, ali danas je sunčana jesen. Gospićani su prionuli raskrčivanju ruševina i popravcima kuća koje nisu sasvim srušene. Na svakom se koraku zapaža nastojanje općinskog kriznog štaba da se život u gradu koliko toliko normalizira. Jedna za drugom otvaraju se prodavaonice, za čudo dobro snabdjevene, isto tako teško oštećena gradska tržnica. Neke su farme bile na vrijeme preseljene, ali kombinat 'Velebit' temeljito su opljačkali lički četnici. To je očito propust hrvatske vlade koja je vrlo dobro znala da je u tom kombinatu zaposleno 90% Srba i da se nalazi četnicima na dohvat ruke.

Četvrtak, 14.11.1991.

Pomalo se, jedna za drugom, otkrivaju tajne rata. Prema 'Večernjaku', zastupnik općine Otočac u Hrvatskom saboru, Dražen Bobinac, izjavljuje: "Otočac i Gospić trebali su biti naoružani još u srpnju prošle godine. Ali kad je oružje već bilo utovareno, neke osobe, čija imena u interesu Hrvatske ne želim sada navoditi, javile su u Zagreb da Lici oružja ne treba, da će se s njime samo isprovocirati srpski narod. Tako je oružje namijenjeno Lici usmjereno u drugi mirniji kraj. Otočac je zbog toga, praktički goloruk, već 19. srpnja dočekao srpsku agresiju. Pravo stanje stvari rukovodstvo općine uspjelo je objasniti tek ministru Đodanu uz čiju smo pomoć dobili prvih 130 automatskih pušaka za MUP i ZNG, a nakon toga i stotinjak lovačkih browninga. Vlastitim snagama nekako smo uspjeli naoružati jedan bataljun, koji je, vjerovali ili ne, uz ključnu snagu samo jednog jedinog 60-milimetarskog minobacača osvojio vojarnu u Otočcu...". Treba se prisjetiti one vojničke da je glup zapovjednik daleko opasniji od najopasnijeg neprijatelja.

Petak, 15.11.1991.

Kod novskog groblja uz cestu, na livadi, desetak gardista namještava top-haubicu. Ukopavaju ovo bivše vlasništvo JNA, prekrivaju ga ceradom i mrežom ispod koje viri cijev uperena prema Debeloj Glavici u Divoselu. Nismo sigurni da je za topovsku bateriju najbolje odabrano mjesto čistina kraj groblja.

Subota, 16.11.1991.

Na Gospićkom ratištu borbe su jutros otpočele. Srpski su napadači uputili oko 200 specijalno izobraženih vojnika-

rezervista i četnika prema saobraćajnici Gospić-Karlobag s namjerom da ju presijeku. Neprijatelji su odbijeni, prema neslužbenim procjenama ima oko stotinu mrtvih. Istovremeno su cijelog dana na Gospić padale granate, koje su ubile jednu ženu i jednog hrvatskog vojnika.

Nedjelja, 17.11.1991.

Danas se u Gospiću govori o sukobu hrvatske garde i četnika u Divoselu. Izgleda da je jučer u 5.30 sati oko tri stotine četnika, od toga dvije stotine specijalno izobraženih belih orlova- šešeljovaca, upalo u zasjedu. Pedeset do stotinu četnika je poginulo, dio je zarobljen, među njima i jedan armijski oficir, također ima petnaest ranjenika. Do danas se zna da su poginula četiri hrvatska vojnika.

Predsjednik Republike Hrvatske, dr. Franjo Tuđman, posjetio je danas Gospić. Tom je prilikom rekao: "Oslobodit ćemo Hrvatsku ali i Bihać, koji je nekada bio prijestolnica hrvatske države."

Ponedjeljak, 18.11.1991.

Radio javlja da je prekjučer, tj. u subotu 16.11.1991., prilikom srpskog bombardiranja Gospića poginula jedna žena, a sinoć smo saznali da se radi o Koviljki Paičić. Sjećam se dobro Koviljke, polazila je školu kraj naše kuće, izgledala je kao lutka s plavim vrpcama na debelim crnim pletenicama. Udala se odmah nakon mature za jednog Hrvata porijeklom s otoka Paga. Radi toga se je njezin otac, Srbin Jerković, odrekao svoje lijepe kćerke. Sada ju je, eto, ubio mali geler srpskog minobacačkog projektila.

Utorak, 19.11.1991.

Radio izvještava o mirnom jutru u Gospiću. Već u 17.15 mi polazimo iz Karlobaga, zajedno s jednim susjedom, Nikolicom Došenom, da kupimo svinje na farmi gospićkog zatvora. Ali putem nas zaustavljaju gardisti i opominju da je u toku napad na Gospić. Doista čujemo detonacije višecijevnih bacača raketa. Ipak proslijedimo prema Gospiću. Na farmi doznajemo da je veterinar odsutan, pa odilazimo neobavljena

posla. U Novoselu ostavljamo Došena, a mi proslijedimo za Gospić. Ulazimo u našu kuću u nadi da ćemo sresti sina kojemu bi danas trebao biti dan odmora. Međutim treći vod nije stigao s bojišta u Ribniku. Na povratku, u Brušanima, izražavamo saučešće Anki Kaluđer. Žena govori kroz suze: "Ubili su mi muža, sestru i nećakinju."

Srijeda, 20.11.1991.

Doznajemo da su u jučerašnjem napadu bacili na Gospić oko tisuću granata iz raketnih bacača i drugog vatrenog oružja za velike udaljenosti. Današnje je jutro mirno i mi se vraćamo u Gospić i obilazimo kuće u kojima se obično nalaze gardisti trećeg voda gospićke 118. brigade. Nigdje nikoga osim jata gladne živadi, što znači da Živa i njegovi gardisti već šest dana ne napuštaju rov u Ribniku.

Prijatelji nam pripovijedaju da su jučer iz dalekozora promatrali borbu na brdu Klisa kod Divosela. Kažu da je Klisa bila sva u plamenu od srpskih granata.

U Novoselu svraćamo k ženinom ujaku Jerku Svetiću-Dragićevu. Sa svojih 75 godina i s karabinom uz 'nahtkasn' Jerko govori: "Sinoć Novljani biže cestom prema Brušanima i Karlobagu. Moj sinovac Frane govori: -Striče, bižimo!- A kuda? pitam ja njega. Nemamo mi kuda bižati od svoji kuća. Nego, pušku u šake, pa kom objoci kom opanci! Sinovac se primiri, al' vidim, nije mu lako. Po noći vraži stra' ulazi u kosti, ostaje ti samo sluh, a vida nema. Osobito ako je jugo pa vitar puše, a bez misečine. E tada ništa ne vidiš, a za vraga i ne čuješ. Noću je svak po malo kukavica, a po danu je kod očnjeg vida lako biti junak."

Četvrtak, 21.11.1991.

U Gospiću danas kiša i susnježica. Naš sin nije dolazio s fronte. Znamo to po nedirnutom jelu koje smo mu ostavili jučer na stolu. Crno-bijelog mačka moje majke više nema. Možda se je sakrio od kiše, možda su ga usmrtili geleri granata u utorak ili su ga rastrgali poludivlji psi što lutaju ulicama.

Prekjučer je u bombardiranju Gospića učestvovao i jedan MIG kojeg je srušila obrana Gospića. Pao je negdje kod

Čitluka pod Velebitom. Osim toga uništena su četiri srpska tenka a jedan je zarobljen.

Predvečer susret sa starim Milanom Buneton. Plače: četnici su mu u subotu ubili unuka u Divoselu.

Petak, 22.11.1991.

Danas u Gospiću snijeg i mir. Naš sin je konačno dolazio kući, ali nemamo sreće da se nađemo s njim. Od njegova suborca Mile Živkovića čujemo o subotnjoj borbi u Divoselu u kojoj su stradali neki gardisti trećeg voda. Unatoč Živinog odvraćanja ti su se gardisti vratili u Divoselo, jer su bili primijetili u jednoj kući tri sanduka s puškama i municijom. Oni su mislili da su četnici protjerani, ali kada su došli u blizinu te kuće, sukobili su se sa sedmoricom četnika. Nastala zabuna: gardisti su mislili da su naišli na gardiste, a četnici da su oni na kamionu četnici. Nastade obostrana paljba. Na jednoj i na drugoj strani bilo je mrtvih i ranjenih. "Mi smo," govorio je Živin brat Mile, "iskočili iz kamiona i pucali iza jedne kuće. Kraj mene su meci 'brstili' mlade gljivice čim bih provirio iza zida. To je iz automata pucao jedan četnički kapetan koji je ranjen ležao ispod jednog kamioneta, a njegovi ga bježeći nisu uspjeli pokupiti. Pozvali smo pojačanje koje je odmah došlo u oklopnom transporteru, u koji smo unijeli mrtve i ranjene i onog čet-ničkog kapetana i otpremili ih u Gospić."

Subota, 23.11.1991.

Nakon bombardiranja 19. ovog mjeseca, sve je više Gospićana u Karlobagu. Snažne uzastopne detonacije istjerale su i one najupornije iz njihovih podruma. Mnogi odlaze na zapad u Istru, Sloveniju, Zagreb ili u inozemstvo. Neki vrlo grlati rodoljubi po noći su otpremili svoje sinove iz Gospića u Italiju ili Zagreb, ili su im sinovi najednom nestali iz Gospića.

Ponedjeljak, 25.11.1991.

Danas je stigla u Karlobag nekolicina starijih ljudi i žena iz Bilaja i Ribnika, sela koja graniče sa srpskim selima Metkom, Počiteljom, Čitlukom i Vrepcom.

U 20.30 silazi s Velebita kolona kamiona u zamračeni Karlobag. Dovoze pomoć braniteljima gospićkog područja. Sve više je mladića iz Hrvatskog primorja koji su se dobrovoljno javili da sudjeluju u obrani Like.

Četvrtak, 28.11.1991.

U Gospiću mirno jutro bez detonacija, ali sa susnježicom i kišom. U porušenom i spaljenom dijelu grada, gdje gotovo nitko više ne stanuje, Iver je jutros spriječio krađu skupog glisera akademskog slikara Mate Šarića. Zakvačimo gliser za moja kola i odvozimo ga privremeno u Kanižu.

Subota, 30.11.1991.

Jutros u osam sati na našem srušenom raskrižju, među spaljenim kućama, među stupovima prerezanih telefonskih i električnih vodova, među zgaženim cvjetnjacima, susrećemo se s 'pincgauerima' kojima dolaze iz Ribnika jedinice hrvatske garde i s njima naš sin. Mladići su umorni, neispavani, neobrijani u blatnim uniformama, ali nasmijani. Veselo skaču iz vozila, šale se, jer se prekosutra u jutro opet vraćaju na položaje u rovovima i zemunicama.

Odlazimo u Kanižu po gliser koji smo u četvrtak spasili od pljačkaša. U Brušanima, na putu u Karlobag, zaustavlja nas vojna policija i traži dozvolu za odvoženje glisera iz Gospića. Vraćamo se u Općinski krizni štab gdje dobivamo dozvolu, te opet u Brušane i potom u Karlobag. S rampe u Brušanima policija vraća jednog gardista koji je bez dozvole pošao kući na Baške Oštarije.

Hvala Ti, Bože, pravna je država proradila!

pisma čitatelja

DVA PISMA O BOSANSKO-HERCEGOVAČKIM MUSLIMANIMA

Cijenjeno uredništvo!

Obzirom na tragično stanje u kojemu se nalazi islamski dio hrvatskoga naroda, šaljem Vam dva pisma koja biste trebali objaviti u Vašemu časopisu. Poticaj su mi dale talijanske novine. U Italiji govore da Washington ne vjeruje muslimanima i smatra ih fundamentalistima, što političko vodstvo i jest u jednom svom dijelu. Važno je međutim da ono što mi tvrdimo sada utvrđuje i talijanski tisak, za koji se ne može reći da je pristran kada je riječ o b.h. muslimanima. Naša je dužnost boriti se za Bosnu i Hercegovinu kao sastavni dio Hrvatske kao što nam je dužnost boriti se i protiv talijanskog trojanskog konja, istarske 'Diete', koja želi odvući Istru iz Hrvatske.

Milano, 6. travnja 1991.

Dr. Enver Mehmedagić

-I-

Negiranje svoga nacionalnog bića

(Pismo koje slijedi poslao sam dne 19. ožujka 1992. godine predsjedništvu Hrvatske demokratske zajednice u Zagrebu. Nisam dobio odgovora, niti je ono bilo do sada objavljeno.)

Mnogo poštovana gospodo!

Slobodan sam uputiti Vam ove retke, iako nisam član niti jedne političke stranke (za sada), ali me osobne simpatije "vuku" na Vašu stranu. Željа mi je upozoriti Vas, naravno konzultirajući prethodno o tome gospodina predsjednika Republike, na činjenicu da hrvatska znanost, povijesna znanost, ne bi smjela olako prijeći preko utvrđenih povijesnih istraživanja u pogledu bosansko-hercegovačkih muslimana (malim slovom) koji su hrvatskog etničkog podrijetla. Dovoljno je o tome prolistati zamašne studije jednog Dominika Mandića, a i Smail Balić, inače islamski teolog, objavio je o tome kraće djelo prije desetak godina u Beču pod naslovom "Etnička pripadnost bosansko-hercegovačkih muslimana", u kojemu se poziva na njihovo etničko, hrvatsko podrijetlo.

Ako uzmemo u obzir da su stvaratelji muslimanske narodnosti bili Tito i Kardelj, te da je ovaj poticaj, jedinstven u svijetu, prihvatilo islamsko vjersko predstavništvo u Bosni i Hercegovini, želeći izbjeći da se ne bi ponovila klanja muslimana koja su se odigrala u drugom svjetskom ratu, ova pozicija nečeg "trećeg" mogla se je održavati u nekakvoj Jugoslaviji koja bi iz diktature

sveobuhvatno prelazila u demokratski sustav, ali niti tada pod cijenu, kao što je učinjeno, negiranja svog vlastitog nacionalnog identiteta. I današnja politika Republike Hrvatske, vjerujem s pravom i slijedeći pravce političkog pragmatizma, procjenjuje ispravnim održavanje cjelovitosti Bosne i Hercegovine kao tapona prema Srbiji, ali i da bi onemogućila ovoj da se cijepanjem Bosne i Hercegovine poveže s tzv. Krajinama u Republici Hrvatskoj. Ovo je čisto politička strana, uslovljena političkim momentima, koja treba biti prepuštena političkom vodstvu republike.

Međutim, ako promatramo prilike u Bosni i Hercegovini, susrećemo se s činjenicom da je i njen predsjednik g. Izetbegović (više teolog a manje političar) pošao pravcem apsolutnog negiranja hrvatskog podrijetla bosansko-hercegovačkih muslimana stavarajući prvu "islamsku državu" u Europi koja je automatski osnivana i građena na principima islamskog integralizma i fundamentalizma, s razlikom da je to i prvi eksperimenat takve naravi u svijetu a ne samo u Europi, jer i Ajatula Homeini nije osiromašio svoj narod od njegove iransko-perzijske etničke pripadnosti. Uz to, a to je naročito važno podvući, g. Izetbegović i njegovi sljedbenici guraju bosansko-hercegovačke muslimane u sukob sa Zapadom, odnosno s Europom, koja je povezana sa svojom kršćanskom tradicijom i na polju kulture, a danas smo svjedoci sve više rastuće netrpeljivosti zapadne Europe u pogledu došljaka iz arapskog Maghreba kao i Pakistana ne toliko zbog "rasizma" već zbog osjećaja da ovi, unoseći u ove sredine svoju kulturu i običaje, predstavljaju opasnost za sam integritet europske kulture. Crkva se je zalagala, i zalaže se, za ove emigrante, za njihove socijalne uslove i životne prilike, ali glasovi upozorenja, ozbiljnog upozorenja, počeli su se dizati i u samoj Italiji, počam od kardinala Biffija do biskupa sjeverne Italije koji su objavili 11. ožujka (tj. 1992., dodatak uredništva) jedan opsežan dokumenat u kojemu upozoravaju na ovu opasnost nasrtaja islamskog integralističkog prozelitizma. Prvi potpisnik dokumenta je biskup Bolzana (na njemačkom Bozen), monsinjor Egger, inače predsjednik komisije za odnose s drugim religijama.

Politika što se vodi u pogledu b.-h. muslimana dovest će ih kolektivno u sukob s Europom, jer stvaranje jedne islamske republike u ovoj ne može biti promatrano s indiferencijom kako to njeni zagovornici misle. K tome, oni su se odrekli svoje etničke baze pretvorivši se time, automatski, u jezgru svjetskog islamskog fundamentalizma, u "jurišnu bazu" uspostavljenu na europskom kontinentu.

Kada bi bila riječ o jednom stranom etničkom tijelu, to bi se moglo promatrati i kao kuriozitet očekujući i njegov bolni završetak. Ali riječ je o etničkim Hrvatima, pa mi moramo postaviti pitanje, da li je dovoljno 47 poratnih godina da se jedan dio hrvatskog naroda olako odnarodi a drugi njegov dio, katolički, to s pasivnošću prihvaća?

Time ne mislim na neke vojne, "križarske"akcije protiv g. Izetbegovića i njegove SDA, ali da na potrebu da hrvatske kulturne institucije, počam od HAZU pa do Matice hrvatske, pa i političke stranke, progovore slobodno o etničkom podrijetlu b.-h. muslimana. Jer mi ne možemo predbacivati niti

okrivljavati muslimanske mase u Bosni i Hercegovini, zavedene od strane njihovih političkih, a pogotovo vjerskih predstavnika, ali jednom nepasivnošću u pogledu etnikuma sigurno je da će se mobilizirati i oni muslimani koji su do sada šutjeli, da progovore, jer nije točno da se svi slažu s politikom bosansko-hercegovačkog muslimanskog vodstva. Osim toga mora se računati i na budućnost: danas je politički momenat takav da možda odgovara neovisnost Bosne i Hercegovine. Za pedesetak ili stotinjak godina ovaj momenat može biti drugačiji te zašto već danas ne računati na buduću apsolutnu hrvatsku većinu sastavljenu od Hrvata-katolika i Hrvata-muslimana? Republika Hrvatska ne smije se odreći niti jednog svojeg čovjeka, nalazio se ovaj u Bosni i Hercegovini ili u Vojvodini ili u Mađarskoj, ili bilo gdje drugdje.

Drugi muslimanski političar, g. Zulfikarpašić, pošao je drugim pravcem propagirajući još u političkoj emigraciji bosansku nacionalnost, izgubivši iz vida nepobitnu činjenicu da Srbi na to neće nikada pristati. Zatim je pošao, računajući na pad Hrvatske, koja se onoga časa, prije priznanja, našla u političkoj i vojničkoj krizi, na stvaranje protuhrvatskog saveza s Beogradom, a što mu nije uspjelo, jer b.-h. muslimane ništa ne privlači Srbima. Oni dakako, kao i SDA, ovise o Hrvatskoj, a žele se othrvati Srbiji. Pa kad je to politička realnost, zašto šujeti i dalje zbog bilo kakvih obzira koji idu samo na uštrb integritetu hrvatskog nacionalnog bića? Treba reći istinu tko su i što su povijesno i etnički bosansko-hercegovački muslimani i u interesu njih samih, da ih ova politika, što se provodi u Sarajevu, ne bi odvukla u siguran konflikt s Europom. Pa niti Albanci-muslimani Kosova ili Makedonije ne nastupaju kao muslimani već kao Albanci, dok bugarski Pomaci to čine kao Turci. Turska je laička republika i njena je vojska garant ovog laicizma koji je izgradio Kemal Atatürk.Baš zbog ovog laicizima Sjedinjene Američke Države ju protežiraju, naročito u odnosima s bivšim sovjetskim islamskim republikama, da bi Ankara spriječila njihov pad u naručaj fundamentalističkog Teherana. A što se pak Pakistana tiče, nakon sve većeg utjecaja fundamentalista u političkom životu ove zemlje, Washington se je počeo približavati Indiji kao prirodnoj brani mogućeg vala koji bi se mogao podići u Islamabadu. Međutim, potrebno je još jednom podvući da imenovane države ne negiraju svoje nacionalno biće i ne žrtvuju ga na oltaru islamskog fundamentalizma kao što to čine g. Izetbegović i njegovi sljedbenici.

Umoljavam Vas da pažljivo pročitate ove retke te da se, naravno, posavjetujete s gosp. predsjednikom Tuđmanom, jer je on i kao političar ali i kao uvaženi povjesničar, osoba koja će moći prosuditi moj prijedlog-molbu u sadržajnoj cjelini sadašnje ali i buduće politike Republike Hrvatske na ovim prostorima.

Dr. Enver Mehmedagić

-II-

Slijepcima muslimanske narodnosti u Sarajevu

Ovaj je napis upućen slijepcima, što znači političarima i vjerskim predstavnicima hrvatske muslimanske etničke skupine u Bosni i Hercegovini,

ali je sastavljen i iz razloga da se upoznaju s istinom i široke narodne mase muslimanske vjeroispovijesti u Bosni i Hercegovini, koje zadati pravci njihova političkog vodstva okupljenog u SDA vode u sigurnu propast. I nije prvi puta što upozoravamo Sarajevo kao i njegove fanatičare koji ga predstavljaju u Zagrebu, da svojom inzistencijom u pogledu identificiranja vjere s narodnosnom pripadnošću i s nacijom uništavaju petstogodišnje prisutstvo islama na ovom našem, bosansko-hercegovačkom hrvatskom tlu, te da krvavi sukobi što se odvijaju kao po nekom scenariju između Hrvata-katolika i Hrvata-muslimana još više pridonose međunarodnoj izolaciji ovih drugih. Jer ako po pisanju talijanskog dnevnika *Repubblica* Sjedinjene Američke Države prešutno podržavaju sadašnju politiku i nakane Indije da ovu učine etnički čistom izgonom u Pakistan 130 milijuna indijskih muslimana, što možemo očekivati da će se dogoditi s muslimanima bosansko-hercegovačkog geografskog prostora koji, zahvaljujući suludoj politici SDA i njenog predsjednika g. Izetbegovića, postadoše prijetnjom islamskog fundamentalizma, prijetnjom koja je s ovih prostora upućena u srce Europe.

Opisujući početke rata u Bosni i Hercegovini Antioco Lostia u milanskom dnevniku *Il Giornale* od 5. travnja, na str. 10, na kraju svog vrlo objektivnog prikaza konstatira:

"Glavni je problem postojanje muslimana (u Bosni i Hercegovini), koji su najslabiji iako najbrojniji (u uspredbi s bosansko-hercegovačkim Srbima i Hrvatima). Sjedinjene Američke Države im (muslimanima) ne vjeruju, iako su oni apsolutno laici, iz razloga što islam u Europi može biti opasan, dok za druge protagoniste muslimani čak ne postoje. Oni su islamizirani Slaveni i prema tome ili su bili Hrvati, a što znači katolici, ili su pak bili Srbi, tj. pravoslavni. Nije li bio Tito onaj koji ih je izmislio iz razloga da može kontrolirati Srbe i Hrvate."

"Državni sekretar Sjedinjenih Američkih Država Warren Christopher voljan je čak podvrgnuti reviziji Vance-Owenov mirovni plan, koji su potpisali hrvatska katolička strana kao i polagano odnosno prepolagano g. Izetbegović svjestan činjenice da njegova muslimanska politika razbija glavu o zid."

Što to znači? Da je Washington poput Moskve (Karadžić: "Uz nas je Bog, Rusija i sve pravoslavne zemlje") spreman još više udovoljiti zahtjevima bosanskosrpske komponente na uštrb "muslimanskih fundamentalista".

Ukoliko se što prije ne osnuje Hrvatska islamska stranka (po modelu zapadnoeuropskih demokršćanskih stranaka) kao garant etničke pripadnosti bosansko-hercegovačkih muslimana hrvatskom iskonskom deblu, a što znači Europi i općenito Zapadu, stranka koja bi nadomjestila političko sljepilo SDA, Hrvatima islamske vjere u Bosni i Hercegovini prijeti iščeznuće kroz njihovo rasparčavanje u ulozi definitivnih izbjeglica po svim zemljama svijeta, ali ne zapadnim, jer, kako vidimo, osim simboličkih primjera pružanja časovitog utočišta. zapadna Europa odbija da ih primi.

Milano, 6. travnja 1993.

Dr. Enver Mehmedagić

HRABRI ČOVJEK - GOST ZAGREBA

Proplamsaji hrvatske samobitnosti

Cijenjeno uredništvo!

Sredinom veljače 1993. godine Zagreb je pozdravio, počastio i na najdostojnijim mjestima iskazao više poštovanje i zahvalnost jednom vrlo uglednom Francuzu, prijatelju hrvatskog naroda. O njegovu boravku u Hrvatskoj, te prigodnim obostranim izjavama, hrvatski je tisak izvješćivao uredno i obilato. Sve to, dakako, odjeknut će i u domovini Alaina Finkielkrauta, o kojemu kao izvanrednoj, intelektualnoj pojavnosti, u sadašnjem, po Hrvatsku sudbonosnom razdoblju, želim pridružiti nekoliko vlastitih promišljaja.

Nije riječ tek o uljudnom i uglađenom odnosu prema stranom filozofu, nego više o iskazanoj gesti duhovnog, ako se tako može reći, političkog usmjerenja hrvatske sutrašnjice. Naime, u osobi ovoga europskog mislitelja, srž kojega je hrabrost, te u njegovim knjigama ("Imaginarni Židov" i "Kako se to može biti Hrvat") koje će uskoro biti objavljene u Zagrebu, na osebujan način izrečene su misli o tragediji i slavi, o pravici i dostojanstvu hrvatskog naroda, te o zlokobnom eufemizmu zapadnoeuropske diplomacije i uljudbe, koja svoj razglašeni humanizam spram Balkana spremno kani nadomjestiti konačno i jedino humanitarnim uslugama.

Spomenuta djela Alaina Finkielkrauta -koja će, nadam se, biti pročitana od većine hrvatskih intelektualaca- trebala bi značiti poticaj hrvatske samosvijesti i političke kritičnosti na sve ono i o svemu onome što se i kako tome narodu u njegovoj povjesnici događalo i danas događa. Ispovjednik bi rekao "Ispovijedite svoje grijehe", jer kako sam uvjeren, za ropstvo, nedaće, istrebljenje i nijekanje hrvatstva u državnopravnom, političkom i kulturnom smislu, izvori krivnje nisu bili samo izvan Hrvatske i Hrvata, već u njoj i u njima. Čak bi se moglo reći (o čemu na ovome mjestu nije primjereno raspravljati), da su Hrvati sami pogrešnom politikom proizveli svoje neprijatelje. To se događalo stoga što je um hrvatski skoro svagda bio u sebi dvojstven, rastrgan i u odnosu na sudbinu vlastita naroda ekstremno postuliran.

Francuski filozof poglavito na to želi podsjetiti i opomenuti, kao da, iako stranac, sluti moguću mlitavost i nevjerodostojnost duha hrvatskog naroda, usprkos veličanstvenim primjerima tvrdokornosti i žrtvovanja.

Dakle, preko Alaina Finkielkrauta u Hrvatsku je dospio jedan zrak svjetlosti onog dijela svijeta koji bi jedino i mogao biti svjetlo svijeta, a po humanističkom smjerokazu i prepoznatelj hrvatske zbilje, bez čega Hrvatska neće trebati Europi niti Europa Hrvatskoj.

Uz minimum povoljnih okolnosti, u današnjem svijetu nije osobito teško nekoj društvenoj skupini uspostaviti samostalnu državu, pa čak i zadobiti međunarodno priznanje. Za takav politički čin nije neophodno imati prepoznatljivi kulturni identitet pa ni nacionalni entitet. Takvih država danas u svijetu ima pedesetak. Nedavno uspostavljena hrvatska država pak morat će, braneći postignuto, svim svojim intelektualnim snagama dokazivati vanjskom svijetu, a poglavito Europi, vlastitu samobitnost. To je mnogo, mnogo teža i odgovornija zadaća, zapravo životno pitanje opstojnosti samostalne hrvatske države. Mi smo tu već trinaest stoljeća bili folklorno prepoznatljivi, kao nekakav društveni okrajak i prosta pučka ili plemenska žilavost, dok su hrvatski intelektualci s nehrvatskim putovnicama i tuđinskim žigovima na nevlastitu čelu pečalbarili po europskim metropolama i sveučilištima. Podloga tome, nažalost, najčešće nije bila politička neukost ili preuski znanstveni obzor, nego manjak intelektualne hrabrosti većine. Za domaću uporabu njegovao se sluganski karakter, a za vanjsku renegatski plaćenik. Istina nismo dospjeli dotle da bi se polovica hrvatskog naroda izjašnjavala Srbima ili Jugoslavenima (kao što se to primjerice dogodilo Crnogorcima i Muslimanima), a tome prije svega valja zahvaliti rijetkima među hrvatskim intelektualcima te Crkvi u Hrvata.

Drugih vjerodostojnih duhovnih temelja za moguću europsku legitimaciju mi nemamo. Odatle valja hrabro početi graditi državnu i nacionalnu nazočnost, učiniti je prepoznatljivom Europi. Bez toga od duhovne Europe prihvaćena hrvatskoga lika, hrvatska država mogla bi samo trajati u strahu uz svoje tradicionalne neprijatelje.

Svojim djelom i osobnim svjedočenjem francuski filozof Alain Finkielkraut -nastupajući po nalogu vlastite savjesti iz duhovne središnjice europske tradicije - filozofski želi upozoriti, kako hrvatski intelekt tako i europsku političku javnost, na egzistencijalna pitanja ne samo hrvatskog nego i svakog drugog naroda u Europi, kojom je ovo stoljeće progrmjelo u znaku dviju svjetskih klaonica, nacionalsocijalističke i boljševičke ideologije, a sada se grči i premeće, potresa i zbunjuje u košmaru komunističkog nacionalizma. Balkansko krvavo opijelo uginuća komunističkih država stoga nije isključivo političko pitanje, već pitanje savjesti čovjeka starog kontinenta po kojoj može uslijediti duhovna preobrazba, ali tek na izmijenjenim mjerilima odnosa naroda prema narodu i čovjeka prema čovjeku. Dakle, ne primarno preko međudržavnih odnošaja, ne rubovima ideoloških međa, ne vojničkom silom i razbojničkim prijetnjama, ne hedonizmom i ludorijama potrošačkog društva, nego obraćenim i preusmjerenim moralnim snagama čovjeka.

Duh i Zloduh, svaki na svoj način, traže svoje mjesto pod suncem. Jednome i drugome potrebni su stanoviti društveni uvjeti bez kojih oni, kao naizmjenično dominantna prevlast ili kao povijesne silnice u srazu, ne mogu vladati svijetom ili ga pak rušiti. Ako hrvatska društvena zajednica još nema i u dogledno vrijeme, s obzirom na predratno i sadašnje ratno stanje, neće ni imati novčarskog, poreznog, platnog i carinskog sustava koji bi bio primjeren suvremenoj privatno-vlasničkoj poslovnosti, Hrvati će i nadalje Duha, u liku ovog ili onog humanista, gledati jedino na televizijskom ekranu.

Dortmund, travanj 1991.

Vjenceslav Čižek

O početku hrvatske pismenosti i o glagoljici

Gospodine uredniče!

U prethodnom broju RH (br. 179) objavljen je rad Marija Grčevića: Povijest hrvatske i srpske pismenosti. U članku nalazim neke tvrdnje s kojima se ne bih mogao složiti pa smatram korisnim na njih upozoriti. Ne na sve, jer bi za to trebalo i vremena, s kojim ne raspolažem, i prostora, koji je ograničen. Zaustavit ću se, stoga, na samo jednoj tvrdnji; gotovo bih rekao na samoj jednoj rečenici.

Grčević kaže: *u Hrvatsku su crkvenoslavenski i glagoljicu uveli osobno Ćiril i Metod.*

Bez sumnje, kategorička tvrdnja, koja će piscu poslužiti u daljnjem razglabanju kao polazište i uvir svega onoga što kani ponuditi čitatelju.

Da li je to doista tako?

U prvom redu treba naglasiti da Grčevića jednostavno ne zanima tko su to Ćiril i Metod (ja bih rekao: sv. Ćiril i Metod, odnosno sveta Braća), odakle su došli, kako su se najednom našli u Hrvatskoj, naravno u ondašnjoj Hrvatskoj, u koji kraj dodoše, jer prema samom piscu tek Metodovi učenici su se "doselili i u tadašnju kneževinu Hrvatsku", kako je i gdje nastala glagoljica, koju oni u Hrvatsku donesoše, tko je izumi, kako se ona u tako brzom vremenu proširila po našim krajevima. O svemu tome ništa. Jednostavno: Od pojave Ćirila i Metoda u Hrvatskoj nastaje hrvatska pismenost!

Radi se, dakle, o dvjema stvarima, neodvojivo povezanima jedne uz drugu: o Svetoj Braći Ćirilu i Metodu kao donosiocima glagoljice u Hrvatsku i glagoljici, čijom pojavom na našim stranama počinje hrvatska pismenost. Pokušat ću to razjasniti.

Reći ću u prvom redu nešto o glagoljici.

O postanku glagoljice ima, prema ruskom slavistu G.A. Ilynskij (u djelu: "Opyt sistematičeskoj kirillo-metod'evskoj bibliografiji", Sofija 1934.), oko 40 raznih teorija. Samo jedna od njih je "ćirilometodska", tj. njezin izum pripisuje se Svetoj Braći Ćirilu i Metodu.

Druga bi bila "jeronimska", po našem glasovitom sv. Jeronimu, Dalmatincu iz Stridona, u nekadašnjoj Dalmaciji, a sadašnjoj Bosni. Za nas je ova druga vrlo zanimljiva. Toliko da je pozivom na nju papa Inocencij IV., na molbu senjskog biskupa Filipa, dozvolio (god. 1248.) upotrebu glagoljice u njegovoj biskupiji. Pa i sama Kongregacija za širenje vjere bila je istog mišljenja. Ona je poznatom hrvatskom nadbiskupu Mateu Karamanu povjerila zadatak da izradi priručnik za učenje "staroslavenskog jezika". God. 1739. izašla je njegova knjiga pod naslovom: "Bukvar slavenskij pismeni veličajšago učitelja B. Jeronima Stridentskago napečaten v Rimu tipom sabora ot razmnoženija veri".

Latinsko-hrvatska teorija zastupa stanovište, da je glagoljica nastala na Zapadu, i to na hrvatskom tlu te da je bila upotrebljavana prije i samog rođenja

Svete Braće. Tako misle slavisti I. Ohienko, E. Georgijev, a napose M Hocije. Hocije je god. 1940. napisao raspravu o postanku glagoljice. On vrijeme njezina postanka stavlja u 8. stoljeće, i to na područje venetsko - istarsko. Hrvatski slavist Petar Skok tvrdi da se je ona razvijala na području Istre i Primorja. Tu je, veli, nikla na hrvatskom tlu i tu je ostala do naših dana i ni jedna sila i borba protiv nje nije ju mogla iskorijeniti. Istoga su mišljenja i drugi naši suvremeni stručnjaci: dr. Marko Japundžić, Tomislav Heres, fra Dominik Mandić, don Marin Tadin, Ante Miličić i drugi.

O tome postoje svjedočanstva i drugih poznatih svjetskih ličnosti. Tako, na primjer, salzburški biskup Virgilije, iz 8. stoljeća, koji je prije toga bio misionar u Istri, svjedoči da su Slaveni tamo (u Istri) imali vlastito pismo već u njegovo doba, a češki slavist Vondrak odlučno tvrdi, da je glagoljica nastala u Istri.

Ne kaže li nam ništa i činjenica, da se je glagoljica sačuvala samo u Hrvatskoj, da su samo u njoj izdavani misali i druge bogoslužne knjige, i to baš u Istri, Primorju i Lici, dok nam nije poznat ni jedan slučaj kakvog glagoljičkog izdanja od Like na sjever, izuzevši Evanđelistar ispisan u Pragu, ali i opet rukom hrvatskih benediktinaca?

Istina, glagoljica je bila prodrla i u Slavoniju, gdje joj se je zakratko zameo trag, i u Bosnu, gdje je ubrzo zamijenjena hrvatskom ćirilicom ili bosančicom.

Iz svega ovoga proizlazi da glagoljica nije donesena u Hrvatsku, ali su je Hrvati "izvozili" u druge zemlje.

Tako je rimsko-njemački car Karlo (1346.-1387.), koji je svojim carstvom vladao iz Praga, zaželio da hrvatski benediktinci dođu s glagoljicom u Prag, gdje im je sagradio samostan sv. Jeronima, Emaus. Tu je nastao i spomenuti Evanđelistar, koji se čuva u francuskom gradu Reimsu. Ta sveta hrvatska knjiga bila je toliko poznata da su se na nju zaklinjali francuski kraljevi, a 9. lipnja 1985., na misi koju je u čast sv. Metoda služio francuski kardinal Jean-Marie Lustiger, hrvatski znanstvenik-glagoljaš don Marin Tadin pjevao je evanđelje iz tog Evanđelistara. A sam papa Ivan Pavao II., u apostolskom pismu "Slavorum apostoli", izdanom god. 1985. povodom 1100. obljetnice smrti sv. Metoda, svjedoči da se je neko vrijeme glagoljalo i u jednoj crkvi u Poljskoj.

Iz gornjih pretpostavki izvire logičan zaključak: hrvatska pismenost počinje prije pojave Svete Braće Ćirila i Metoda, a glagoljica nije donesena u Hrvatsku, nego je u njoj izrasla i samo u Hrvatskoj uščuvana sve do dana današnjega.

Toliko, u sažetku, o glagoljici i počecima pismenosti u Hrvatskoj.

Što se tiče boravka sv. Ćirila i Metoda u Hrvatskoj, nema nikakvih dokaza, pa čak ni pretpostavki, da bi Sveta Braća osobno bila u našim krajevima. Jedino u koliko bi bila točna teorija da su se rodili u **Solinu** mjesto u **Solunu**. Područje njihova djelovanja pridaju im jedni današnju Češku i Slovačku dok ga drugi smještaju oko nekadašnjeg Sirmiuma, današnje Srijemske Mitrovice. Svakako postoji mogućnost da su bili u Hrvatskoj, ali samo na prolazu, onda

kad su išli u Rim, iz koga se Ćiril nije vratio, jer je ondje umro. U Rimu je postao Ćirilom, kada je, prigrlivši redovnički stalež, promijenio svoje krsno ime Konstantin, po redovničkim pravilima, u Ćiril. Metod je, međutim, u Rimu bio zaređen za svećenika, jer je do tada bio samo monah. Iza toga je posvećen za biskupa i određen za metropolita u Sirmiumu.

Možda bi na završetku dobro bilo reći i ovo: Štovanje sv. Ćirila i Metoda u hrvatskom narodu nije bilo nikada ukorijenjeno, pa ni u samim glagoljaškim krajevima. U svemu su im posvećene dvije crkve, obje podignute u novije vrijeme (na Sušaku 1931. i u Duvnu-Tomislavgradu 1939.) i samo jedan oltar (u zagrebačkoj katedrali). Da su Sveta Braća bila kod nas i ona nam osobno donijela pismo, ne bi to naš narod zaboravio i vratio (vraćao) bi im sa zanosnim pjevanjem psalama i kantika.

8. svibnja 1993.

Marko Sinovčić

politički pregled

OBRANA HRVATSKE PROŠLOSTI

Potpuno je nerazumljivo da tri godine nakon uspostave hrvatske demokratske vlasti i skoro dvije godine nakon proglašenja hrvatske nezavisnosti u Hrvatskoj se obnavljaju objede koje su jugoslavenski komunisti tijekom svoje 45-godišnje vladavine širili u domovini i u svijetu protiv hrvatskog ustanka 10. travnja 1941. i protiv Nezavisne Države Hrvatske. Tada je ovakva sustavna kampanja imala smisla, jer je služila kao opravdanje pred svijetom za divlju represiju koju je Titova Jugoslavija uvela u poraženoj Hrvatskoj, a u samoj Hrvatskoj ovo je pranje mozgova trebalo osigurati da se novi naraštaji ne bi olako odlučili na borbu za samostalnost Hrvatske.

No kojeg smisla ima ova kampanja danas, kad se nova Republika Hrvatska oružjem u ruci brani od istih neprijatelja koji su prije pedeset godina napadali Nezavisnu Državu Hrvatsku?

Obnavljanje ratne propagande i crnih legenda od prije pedeset godina ne pogađa ustaše koji su dijelom izginuli u ratu i u poratnim progonima, a dijelom umrli tijekom dugih godina komunističke vlasti. Mali broj još živih ustaških boraca iz onoga razdoblja iskreno je prihvatio novu demokratsku Republiku Hrvatsku i djelatno je pomagao u njenom stvaranju. Žilavo obnavljanje crnih legenda udara uglavnom novu državu i otežava djelovanje novih, slobodno izabranih vlasti.

Ovo osjeća hrvatski narod i zato je došlo do javne obrane hrvatske prošlosti kako u domovini tako i u emigraciji.

U Sjedinjenim Američkim Državama, u gradu Chicagu, održana je dne 10. travnja 1993. proslava na kojoj je bio glavni govornik gospodin ***Šime Letina****, iz Washingtona, čije predavanje donosimo u cijelosti.*

Važnost Desetotravanjske ideje u obnovi države Hrvatske

Otac domovine dr. Ante Starčević rekao je "dok narod hoće da bude narodom, dotle će narod biti za svoju samostalnost i neovisnost. Ovo je uvjet njegova opstanka, ovo je duh i smjer našega programa. Samo onda kad se ovaj opstanak osigura, može nastati temeljito pitanje o rješavanju državnih struka unutarnjega narodna života"[1]

Dakle, po Starčeviću država je temelj narodne slobode, uvjet gospodarskoga napretka i socijalne pravde. Ili, da budem još jasniji, država je uvjet narodnoga opstanka.

1. Ante Starčević "Politički spisi", Zagreb, 1971., str. 416

Po svojoj dalekovidnosti i logičnoj dosljednosti, isticanjem važnosti države u životu hrvatskoga naroda Starčević je zacrtao politički pravac i oblikovao nacionalno-političku doktrinu po kojoj se njegovi sljedbenici i pristaše njegove doktrine bitno razlikuju od onih koji su u svojoj "brižnosti i spasavanju Hrvata" od austrijskog i mađarskog tutorstva, kako reče Stjepan Radić, "srljali kao guske u maglu" i odveli hrvatski narod u zagrljaj velikosrpskog kralja, pod njegovu brigu i skrbništvo, u državnu zajednicu Srba, Hrvata i Slovenaca, misleći naivno i blesavo da će Hrvati u toj zajednici ostvariti svoju slobodu, sreću i blagostanje.

Na temelju Starčevićeve doktrine u hrvatskom narodu rađa se čisti hrvatski nacionalizam koji odbacuje ideju jugoslavenstva i srpsko-hrvatskog zajedništva, ističući vlastitu državu kao jedino osmišljenje stoljetnih hrvatskih želja. Što god su velikosrpski pritisak i diktatura bili jači i nesnošljiviji, to je jače i čistije izbijala iz naroda Starčevićeva misao o potrebi i važnosti države Hrvatske. Na čelu s plemenitim mužem i mirotvorcem Stjepanom Radićem, Hrvati su pokušali mirno i bez krvi ostvariti ovo svoje prirodno pravo, no svi pokušaji ostaju besplodni. Radićevo kucanje na vrata demokratskog Zapada i totalitarnog Sovjetskog Saveza ostaje kao krik i vapaj bespomoćnog naroda, kojemu ne preostaje ništa drugo nego oslonac na vlastite snage, traženje i prihvaćanje svake pomoći bez obzira od koga ona došla. Njegovo mirotvorstvo bilo je izvrgnuto ruglu i nerazumijevanju zapadnih demokrata. Srbi ga podrugljivo nazvaše tamburašem, a cijeli njegov hrvatski narod nazvaše narod golubinje ćudi, koji, kako oni rekoše, ne zna što hoće. I na koncu, velikosrpska klika kuje urotu za njegovo fizičko smaknuće misleći da će njegovom smrću umrijeti hrvatska želja za slobodom i državnom nezavisnošću. Ovaj puta bizantski su se lukavci prevarili. Radićevo ubojstvo ne samo što nije obeshrabrilo Hrvate, već, naprotiv, dalo im je moralnu snagu i volju da svim sredstvima ostvare svoju državu Hrvatsku.

Kad su Radićeva plemenitost i žrtva zakazale, progovorila je samoobrana hrvatskog naroda po načelu: klin se izbija klinom. Umjesto politike čekanja i strpljivosti, koju ističe i zagovara Radićev nasljednik dr. Vlatko Maček, narod, posebno mladež, prihvaća revolucionarnu borbu kao nužnost i jedinu mogućnost izlaska iz velikosrpske zajednice. Kad je na političku pozornicu, umjesto Radića, stupio dr. Ante Pavelić, Srbi su vrisnuli, a Hrvate su optužili da su koljači. I tako, u njihovim očima Hrvati preko noći od naroda golubinje ćudi postadoše koljačima. Mi znamo da Hrvati nisu nikada bili ni jedno ni drugo, već da smo bili i ostali normalan, slobodoljubiv, pravedan i radišan narod, koji nije nikada osvajao tuđe prostore.

*

Hrvati su, kako znamo, kroz cijelu svoju povijest, posebno od 1102. godine pa sve do 10. travnja 1941., te od 1945. do 1991., sanjali o narodnoj slobodi i neovisnosti. U tim svojim snovima i traganju za slobodom u hrvatskim redovima, među pojedincima zatrovanima tuđim ideologijama, pojavljivale su se sumnje iz kojih su nicala nelogična i protuhrvatska pitanja, među kojima su ponekada dominirala pitanja da li nam je potrebna država ili što će svijet misliti

o nama ako tražimo razbijanje Jugoslavije, jer da time ugrožavamo svjetski mir koji tako brižno čuva i štiti demokratski Zapad. Velika većina Hrvata nije imala nikakve veze s ovim bijednim i nelogičnim pitanjima, čija je svrha bila zbuniti i zastrašiti hrvatski narod. Na 10. travnja 1941. godine, te na 25. lipnja 1991., Hrvati su, velikom većinom, dali odgovor na ova i slična pitanja. Svi znamo kakav je bio njihov odgovor u prvom i u drugom slučaju. Kroz te odgovore Hrvati su obznanili cijelom svijetu da žele svoju slobodnu i samostalnu državu Hrvatsku. Kroz taj odgovor izražen je osjećaj hrvatskog čovjeka, hrvatskog intelektualca, radnika i seljaka. U njemu su doživjeli poraz svi oni koji su sijali sumnje i obmane, svi oni koji su sanjali o slavenskoj zajednici, o bratstvu i jedinstvu, svi oni koji su zanemarili i zanijekali prirodno pravo hrvatskog naroda da živi u svojoj državi i njegovu sreću tražili izvan okvira vlastite države.

Jugoslavija, ta mračna tamnica, čiji su temelji i zidovi bili poprskani krvlju nevinih Hrvata, nestala je kao kula od karata. U Desetom travnju izražena je hrvatska odlučnost i želja da Hrvati budu svoji na svome. U njemu je izražena želja da se svi Hrvati, bez obzira na vjeru i pokrajine, ujedine u jednu jedinstvenu zajednicu, zvanu Država Hrvatska. Pristaše 10. travnja nisu ostali kod teoretskog i akademskog traganja za slobodom hrvatskog naroda, nego su, poučeni Starčevićevom naukom, prihvatili borbu i žrtvu u stvaranju i obrani narodne države, uvjereni da je ona temelj i uvjet narodne slobode, sreće i blagostanja. Tu se i po tome oni razlikuju od protivnika 10. travnja, i svih onih koji su se predstavljali pobornicima hrvatske slobode, pa i od svih onih koji su iskreno težili za slobodom, ali nisu htjeli ili mogli shvatiti da je ona moguća samo i jedino unutar slobodne i samostalne narodne države. Razlikovali su se i razlikuju i od onih koji su priželjkivali državu, ali iz obzira i straha nisu ništa poduzimali da se ona ostvari.

Desetotravanjska ideja kroz cijelo razdoblje od 1945. do danas ulijevala nam je nadu u pobjedu i rasvjetljivala horizonte povijesnih događaja i zbivanja koje su neprijatelji i protivnici države Hrvatske lažima i krivim tumačenjima zamračivali. Ne kažem da je Nezavisna Država Hrvatska bila bez pogrešaka. Bilo je u njoj nažalost slučajeva koje ne bismo mogli s ponosom isticati, no neka mi netko nađe državu u kojoj su svi njezini povijesni događaji satkani na moralnim i etičkim zakonima. Isticati pogreške iz toga burnog i tragičnog razdoblja, kad je hrvatski narod vodio borbu protiv tolikog broja neprijatelja, i na temelju tih pogrešaka nijekati važnost i pravo države Hrvatske, spada u zlonamjernost prvoga reda. Možda, kado jedanput reče sada već pokojni prof. Božo Dugeč, "naša Nezavisna i nije bila najnezavisnija", ali da li je ona uopće to mogla i biti u onom razdoblju, kad su se na nju oborili neprijatelji sa svih strana sa željom da ju sruše. "Činjenica je i to", nastavlja Dugeč, da je naša Nezavisna bila država Ante Pavelića, i ustaška država, i država domobranska, ali je ona u prvom redu i na prvom mjestu bila država hrvatskog naroda, naša nacionalna država."[2] Odricati se svoje države i pred svijetom ju blatiti samo

2. Prof. Božo Dugeč "Nismo spremni robovati", *Republika Hrvatska* br. 121 (listopad 1979., str. 16)

zato što su se njezini tadašnji čelnici u nuždi priklonili Hitlerovoj Njemačkoj, ispada smiješnim, posebno kad se zna da su njemački nacisti i talijanski fašisti prije napada na Jugoslaviju bili za Jugoslaviju a ne za državu Hrvatsku. Pavelić je učinio ono što je Radić učinio prije njega. Zašto se Pavelićevo savezništvo s Njemačkom ističe kao nemoralno i političko zlo, dok se Radićevo traženje pomoći od komunističkog Sovjetskog Saveza prikazuje kao politička mudrost i povijesna nužda. Zar treba danas nekome dokazivati da Hrvati nisu imali izbora 1941., kao što ga nisu imali ni 1991. godine. To treba shvatiti i po tome se ravnati. Tada je to shvatio jedan Alojizije Stepinac, koji na pitanje javnog tužitelja o njegovu odnosu prema NDH neustrašivo ističe: "Čitavi se je hrvatski narod jednodušno izjasnio za državu Hrvatsku i ja bih bio ništarija kada ne bih razumio i prihvatio ovu želju naroda..." "Sve što sam rekao o pravu hrvatskog naroda na slobodu i nezavisnost u potpunom je skladu s temeljnim načelima proglašenim po saveznicima u Jalti i Atlantskoj Povelji. Ako u skladu s ovim načelima svaki narod ima pravo na svoju nezavisnost, onda zašto se to uskraćuje hrvatskom narodu."

Naše Desetotravanjske proslave koje su se ponavljale iz godine u godinu među Hrvatima slobodnoga svijeta nisu bile beznačajne manifestacije, već kontinuirani izraz stoljetnih težnja hrvatskog naroda za slobodom i nezavisnošću. Bile su one prethodnica novom hrvatskom osamostaljenju, novoj državnoj nezavisnosti. Bile su dio oslobodilteljskog procesa u kojemu su kroz zadnjih dvadesetak godina sudjelovali, uz starije pristaše 10. travnja, sinovi hrvatskih ustaša i partizana. Iako su u zadnjoj fazi ovog oslobodilteljskog procesa, od 1989. godine, u prvim borbenim redovima bili domovinski ljudi, pojedinci iz redova hrvatske ljevice, komunistički disidenti, cijeli hrvatski narod, uključujući i tzv. desnicu, s oduševljenjem je podupro njihovu inicijativu za promjenama, znajući da će ona u konačnici dovesti do potpunog sloma Jugoslavije i stvaranja države Hrvatske. Tu su hrvatski nacionalisti tzv. desne orijentacije pokazali svoje rodoljubije i političku zrelost za razliku od hrvatske ljevice koja je 1941. godine, opsjednuta komunističkom ideologijom, prišla na neprijateljsku, velikosrpsku stranu i zajedno sa srpskim partizanima i četnicima, koji su kokardu zamijenili crvenom zvijezdom, rušila Državu Hrvatsku. Srbi u Hrvatskoj su i ovaj put upotrijebili iste argumente kao i 1941. da bi opravdali rušenje države Hrvatske, no ovaj put Hrvati su im se jedinstveno oduprli i još uvijek odupiru.

Sestre i braćo, čitajući i gledajući što danas po Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini Srbi rade očito je da se povijest ponavlja. Srbi idu za tim da od Hrvatske i Bosne naprave pustoš. Zločinima i nasiljem žele zauvijek s vlastitih ognjišta otjerati muslimane i katolike i tako stvoriti etnički čistu Veliku Srbiju. Svijet se zgraža nad njihovim zlodjelima, ali ništa ne poduzima da ih spriječi. Gledajući i slušajući kako četnici siluju djevojčice i starice, kako razaraju i pale hrvatska (katolička i muslimanska) sela i gradove, a svijet sve to podnosi, pitamo se u kojem vijeku živimo i o kakvoj civilizaciji, kulturi i demokraciji nam govori svemoćni demokratski Zapad. Ponekada nam se sve to pričinja kao ružan san. Željeli bismo nešto učiniti, a na pitanje što, puno puta ostajemo bespomoćni. Međutim, sestre i braćo, koliko god nam izgledalo da smo

bespomoćni ili da zbog udaljenosti koja nas dijeli od Hrvatske nemamo prema Hrvatskoj i hrvatskomu narodu nikakvih obaveza, ne zaboravimo da nikakve okolnosti ni udaljenosti ne umanjuju naše dužnosti i našu odgovornost prema Hrvatskoj. Nemojmo prisvajati samo pravo kritike, već uz pravo kritiziranja prihvatimo i odgovornost, jer o svakome od nas, kako god nam to izgledalo smiješnim, ovisi budućnost i sudbina Hrvatske. Svaki od nas svojim radom ili neradom utječe na oblikovanje buduće Hrvatske."Članovi naroda su, kaže dr. Ivo Korsky, kao kapljice jedne rijeke. Pojedina je kapljica premalena da bi oštetila hrid, zajedno su silna bujica koja valja drvlje i kamenje. Svjesna zajednica pojedinaca tvori narod koji se bori, gradi, ruši, pobjeđuje, gubi, živi i napreduje. Za svakog od nas postoji mrvica zasluga za uspjehe i mrvica krivnje za neuspjehe i zato naše djelovanje ima smisla".[3]

Želimo li da Hrvatska bude bolja, onda moramo raditi na tome da u prvom redu mi budemo bolji, jer samo tako moći ćemo utjecati pozitivno na promjene u Hrvatskoj. Kad god razmišljam o problemima Hrvatske i o načinu na koji bi se mogle poboljšati prilike u Hrvatskoj, na pamet mi dođu riječi mlade Kineskinje Chail Ling, koja je, pred nekoliko godina, za vrijeme studentske pobune rekla: "Poblem Kine je u mentalitetu ljudi, a ne samo u Dengu i Liju. Diktatura nije samo u njima, već je ona i u obiteljskoj strukturi." Nije li to problem i u Hrvatskoj? Kome nije jasno da su komunizam i jugoslavenstvo zatrovali Hrvatsku i hrvatski narod? Čini mi se da je diktatura ušla ne samo u dušu hrvatskog čovjeka već u sve životne strukture: u obitelj, u organizacije, političke i vjerske.

Dužnost je svakog Hrvata raditi na izmjeni sveopćeg hrvatskog društva. Hrvatska treba ne samo našu materijalnu nego i moralnu pomoć. Ona treba naš prilog u vlastitoj izmjeni i obnovi. Taj prilog od nas očekuju Hrvati u domovini, to od nas traže svi desetotravanjski borci i to oni iz 1941. kao i današnji koji se bore po Hrvatskoj i po Bosni i Hercegovini protiv velikosrpskog neprijatelja. Posebno to od nas traže svi oni koji su do sada pali u borbi za slobodu i nezavisnost države Hrvatske, bilo one od 1941. do 1945. ili ove današnje, koja krvari i trpi, ali ne pokliče i ne proklinje.

Učinimo sve kako bi među muslimanima i katolicima vladala snošljivost i razumijevanje. Mi Hrvati katolici ne možemo nikome nametnuti nacionalnu pripadnost, no što se mene tiče, muslimani su uvijek bili i ostaju naša braća Hrvati i zato ne dopustimo da Velikosrbi iskoriste naše trenutačne sukobe i trzavice u svoju korist.

Na koncu pozdravljam prisutne stare desetotravtanjske borce, kao i najnovije borce, koji su svojom borbom i žrtvama potvrdili ljubav prema Hrvatskoj.[4] Hrvatska im to ne može i ne smije zaboraviti. Hvala im u ime svih nas.

---

3. *Hrvatski narod* (mjesečnik), Buenos Aires, 10. travnja 1969. (Citirano po knjižici: Ivo Korsky "Desetotravanjska razmatranja", Buenos Aires, 1991. , str. 25.)

4. Na proslavi bilo je prisutno desetak ranjenika, od koji su dvojica bili muslimani.

Dame i gospodo, budimo dostojni sljedbenici Ante Starčevića i učinimo sve kako bi naša država Hrvatska ostala vječno dobro svima onima koji u njoj vide garanciju narodne slobode, vlastite sreće i blagostanja.

U Buenos Airesu, glavnom gradu Republike Argentine, svečana akademija održala se je dne 18. travnja, na kojoj je govorio ***dr. Ivo Korsky****. Budući da je program bio bogat, govornik je na želju priredivača skratio pripređeni tekst. U nastavku donosimo cijeli, neskraćeni tekst.*

Smisao i povijesno opravdanje Desetog travnja

Desetog travnja 1941. u Hrvatskoj su izbila na površinu dva elementarna poriva koje je u drugoj polovici prošloga stoljeća jasno izrazio otac domovine Ante Starčević.

Prvi je poriv bio slobodarski. Hrvatska mora biti slobodna. Zato, kad je ratni vihor zahvatio Jugoslaviju, Hrvati su pokazali da ne žele braniti tamnicu u kojoj su se nalazili, ali isto tako da ne žele samo mijenjati gospodara. Nisu željeli, ni sami ni zajedno s drugim narodima Jugoslavije, prihvatiti nikakav protektorat Njemačke, a da o Italiji ne govorimo, nego su bez ikakva poticaja stranih sila proglasili svoju nezavisnost. Držali su se onoga što ih je učio dr. Ante Starčević riječima: "Tko i sam sebe smatra za sužnja, taj se ne mari čuditi što ga i drugi takvim scijene. Tko nije svoj, taj je svačiji, jer do njega ne stoji čiji će biti. Tko se i hotice za sužnja izdaje, taj nema prava tužiti se što ide od ruke do ruke, što mijenja gospodara."

Drugi duboki poriv koji se je tada očitovao bila je narodna borba da u jedan zajednički, slobodan i nezavisan državni okvir okupi sve hrvatske zemlje. I u tome su Hrvati slijedili savjet Oca Domovine koji je neumorno propovijedao i branio cjelovitost Hrvatske, i to u doba kad su mnogi Hrvati strahovali i za onu tadašnju, skučenu autonomiju banske Hrvatske. Starčević je vjerovao da će se ta cjelovitost jednom ostvariti. "Što je po naravi spojeno istim porijeklom, istim jezikom, istim običajima, istim interesima," napisao je, "mora da se sljubi u jednu državnu cjelinu, pa ako nije bila prošlost, mora da im je budućnost zajednička."

Na temelju ovih elementarnih poriva izgrađen je ustanak 10. travnja i stvorena je prva hrvatska država u moderno doba i, unatoč talijanskoj okupaciji priobalnog područja te manjih njemačkih pokušaja odvajanja na sjeveroistoku, Hrvatska je napravila velik korak prema ponovnom zadobivanju svoga etničkog i povijesnog prostora. Nakon sedam stoljeća odvojenosti Hrvatska i Bosna ponovno su se našle u istom državnom okviru (jer u Austro-Ugarskoj Bosna je bila brižno odvojena od banske Hrvatske i od Dalmacije). Godine 1941. Bosna nije pripojena Hrvatskoj, niti joj je bila podložena, nego je zajedno s užom Hrvatskom i tada slobodnim dijelom Dalmacije sačinjavala hrvatsku domovinu, upravo onako kako je to predviđao Ante Starčević kad je napisao: "Kada se govori o sjedinjenju pokrajina hrvatskih, ne govori se o podloženju bilo koje pod drugu, nego složenju njih svih, kako su pod jednim vladarom tako pod jednom vladom i pod jednim ustavnim zakonotvorstvom."

Davno prije Jugoslavije i jugoslavenstva, prije fašizma i komunizma, u prvim počecima hrvatske demokracije, Ante Starčević i njegova Stranka prava

postavili su idejne i političke temelje koji su 1941. doveli do proglašenja Nezavisne Države Hrvatske i do borbe da se ova održi unatoč naporima njenih tadašnjih formalnih saveznika da je priguše, te nastojanja protivne zaraćene strane da je pod svaku cijenu unište samo zato što je silom prilika nastala na području u rukama Njemačke i Italije, koje su tada imale neprijepornu premoć u istočnoj i jugoistočnoj Europi.

Hrvatska nije imala totalitarnu vladavinu. Radi rata koji je bijesnio u većem dijelu Europe i radi srpskoga ustanka koji su dijelom poticali a uvijek pomagali Talijani, fašisti isto kao i antifašisti, te kasnije radi komunističke gerile koja je nastojala srušiti hrvatsku državu, Hrvatska je postala autoritativnom državom. Ali u onim dijelovima hrvatske vlasti u koja se nisu toliko uplitali Nijemci i Talijani, Hrvatska je uglavnom poštivala slobodu različitih izražaja i nije pravila znatnih razlika između onih koji su bili pripadnici većinskih skupina i onih koji su slijedili manjinske vjerske ili kulturne izražaje. Islamska komponenta bila je potpuno ravnopravna s katoličkom komponentom u Hrvatskoj. Unatoč srpskom ustanku, koji je išao za rušenjem novostvorene države Hrvatske, hrvatske su vlasti pokušale integrirati u hrvatski javni život i pravoslavnu komponentu, što su tada dosta uspješno ometali naši formalni sveznici stalno potičući srpsku narodnu skupinu u Hrvatskoj na borbu protiv hrvatske države.

U Hrvatskoj je, u tom trostrukom ratu koji se je vodio na njenom području, bilo dosta nasilja i nepravda. Kako srpsko-hrvatski nacionalni rat tako i komunističko-antikomunistički građanski rat, isprepleteni između sebe i povezani s izdancima tadašnjeg svjetskog rata između velesila, doveli su do mnogih nedužnih žrtava. Ipak, unatoč tome, u hrvatskom javnom životu nije postojala želja za etničkim čišćenjem niti za stvaranjem etnički čiste, jedinstvene hrvatske države. Nasuprot tome, tadašnji glavni predstavnik srpskog ekspanzionizma, general Draža Mihailović, izrađivao je ne odviše tajne planove da Bosnu, Hercegovinu i Sandžak očisti od muslimanskog i hrvatskog pučanstva i uspostavi etnički neprekinutu srpsku teritorijalnu vezu između Srbije, Crne Gore i Slovenije.

U svojim pogledima na budućnost Hrvati nisu predvidjeli nikakvu politiku etničkog čišćenja, jer je unatoč autoritativom sustavu u Hrvatskoj vladao vjerski i kulturni pluralizam i svijest da u ukrštavanju različitih kulturnih i vjerskih sfera leži mogućnost novih sinteza, postignuća novih kulturnih oblika koji bi mogli procvasti nakon rata u novoj, slobodnoj Hrvatskoj.

Za tu i takvu hrvatsku budućnost borili su se hrvatski vojnici i trpjelo je sve nevolje hrvatsko civilno pučanstvo u razdoblju Nezavisne Države Hrvatske.

Hrvatski je narod izgubio bitku jer su zaraćene strane sile imale svoje posebne interese, bitno različite od visokih ciljeva koje su javno proglašavale i jedna i druga zaraćena strana. No unatoč porazu proglašenje hrvatske nezavisnosti 10. travnja 1941. nije izgubilo svoj duboki smisao i svoje povijesno opravdanje. Ljudskim i materijalnim gubicima hrvatski je narod pred svijetom zasvjedočio svoju želju da bude slobodan, gospodar na svojem području. I preko toga nitko više nije mogao prijeći, nego samo silom sprečavati da se to ostvari - dok je sila bila dovoljno jaka.

A preko toga svjedočanstva neće moći prijeći ni oni krugovi u novoj Republici Hrvatskoj koji još uvijek misle da je moguće izgraditi hrvatsku državnu nezavisnost na nijekanju izražaja za oslobođenje i slobodu što se očitovao 10. travnja 1941. i koji su ovaj čisto hrvatski, u biti općenarodni i nestranački poriv narodnog oslobodilačkog duha pokušali zamijeniti nekritičkim uzdizanjem suprotne strane u građanskom ratu koji je započeo u Hrvatskoj nakon njemačkog napadaja na Sovjetski Savez.

U svim antifašističkim i partizanskim pokretima koji su se tada pojavljivali, interesi svjetskog komunizma zasjenjivali su nacionalne interese naroda na čijem su se području vodile borbe. Ovo je posebno vrijedilo za Hrvatsku u kojoj je pobjeda antifašističkih snaga dovela do rušenja hrvatske države i obnavljanja Jugoslavije, a ne samo do promjene vladavine.

Bez obzira na možebitne dobre namjere nekih hrvatskih sudionika u tom antifašističkom bloku, njihovo djelovanje u onom razdoblju ne može se vrednovati iznad proglašenja hrvatske nezavisnosti 10. travnja 1941. U stoljetnoj borbi hrvatskog naroda za slobodu i nezavisnost, antifašistička pobjeda 1945. predstavlja uzmak, gubitak nezavisnosti koja doduše nije bila ni čvrsta ni potpuna, ali je ipak bila naprednija od ponovnog prihvaćanja jugoslavenskog okvira, što predstavljaju odluke Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske (1943) i ustavi Narodne Republike Hrvatske (1947) odnosno Socijalističke Republike Hrvatske (1963-1990), na koje se poziva Ustav Republike Hrvatske.

I u današnjoj borbi za obranu Hrvatske bilo bi korisno uzeti u obzir iskustvo Nezavisne Države Hrvatske, pa i njezine pogreške i propuste. Sve se tadašnje poteškoće danas ponavljaju, počevši od srpske pobune u Kninu pa do sputavanja hrvatske nezavisnosti i povreda njezine teritorijalne cjelovitosti. Prije pedeset godina hrvatsku su nezavisnost skučavali tadašnji hrvatski saveznici, oni koji su prvi priznali hrvatsku državu. Sada pak ograničavaju nezavisnost Republike Hrvatske i vrijeđaju njezinu teritorijalnu cjelovitost predstavnici Ujedinjenih naroda i nekih država članica Europske zajednice, koji imaju uglavnom isto ideološko-političko izvorište kao veći dio današnjeg vladajućeg sloja u Hrvatskoj. Prije pol stoljeća Srbi su, iako službeni neprijatelji sila Osi, s ovima surađivali i poticali su ih na amputacije hrvatskoga područja. Danas postavljaju jednake zahtjeve Miloševićevi lijevi i desni, totalitarni srpski namjesnici u Hrvatskoj i Bosni-Hercegovini u svojim pregovorima s predstavnicima demokratskoga svijeta.

Jedina bitna promjena nastala je u hrvatskom narodu. Dok se je u drugom svjetskom ratu lijeva oporba borila ne samo protiv ustaške vladavine nego je rušila i samu hrvatsku državu, hrvatski nacionalisti danas, poučeni iskustvom Nezavisne Države Hrvatske, perom, riječju i oružjem, pa i uz cijenu vlastitoga života, brane Republiku Hrvatsku. Priznaju da je ona, iako još uvijek nesavršena i nepotpuna, naša zajednička hrvatska narodna država i onda kada u svom Ustavu i u službenim spisima posve nepotrebno vrijeđa hrvatske borce iz ustaškoga razdoblja i ne shvaća da takvim objedama ne dobiva ni simpatije ni pomoć demokratskoga svijeta nego samo pruža argumente neprijateljima hrvatske države, našim zajedničkim neprijateljima.

Umro stari pravaški borac Ivica Dragičević

20. veljače 1993., nakon pet godina boravka u staračkom domu u Buenos Airesu koji vode sestre Družbe sv. Vinka, umro je u 95. godini života, pri punoj svijesti, stari pravaški borac Ivica Dragičević, rođen u podvelebitskom Podgorju, no koji je od malih nogu pa sve do rata živio u Senju.

U nadgrobnom govoru, prof. Aleksandar Zoričić istaknuo je mnoge djelatnosti pokojnog Ivice Dragičevića i nazvao ga je "građaninom senjskim" uz tumačenje da "po Statutima grada Senja, svaki došljak koji je kroz deset uzastopnih godina sproveo službom ili boravkom u gradu, ima pravo i čast uzeti naslov 'građanin senjski' (Civis Segniensis)."

"Rođen u obitelji Stjepana i Mande rod. Vukušić," rekao je u svom govoru prof. Zoričić, "Ivica je uz najstariju sestru Anku te Katicu, s pravom zvanom 'pravaškom udovicom', te najmlađim bratom Marijanom, bio najprije težak teret odgoja i održanja na kamenitom tlu škrtom zemlje i kruha, da se preseljenjem u Senj i radom oca u Americi, održi ova siromašna obitelj. Iza smrti Anke, sestra joj Katica slijedila je istu stazu smrti, osuđena 1943. god. dolaskom partizana u Senj, 'kriva' jedina od žena da sebi vlastitim rukama kopa grob u nepoznatom kamenu krivoputskog Velebita, jer je pomagala, darivala i branila progonjene Hrvate od tuđinske partizansko-srpske vlasti."

Brigom uglednih građana Senja, Ivica Dragičević je svršio nižu stručnu školu trgovačkog smjera, te je mnogo godina radio kao činovnik kod veletrgovca Oliviera, a nakon njegove smrti izabran je za ravnatelja Senjske štedionice. "Tu je, reče prof. Zoričić, u najtežim prilikama rata, smanjenjem trgovačkog izvoza drva, uz bok pravaških seniora uspješno vodio štedionicu, više političko gnijezdo za pomoć progonjenim rodoljubima nego jedna novčarska ustanova. Dolaskom Talijana u Senj, pomalo zbunjen u svom stranačkom osvjedočenju, odselio je u Zagreb gdje je u nekoliko uvaženih institucija bio član i odbornik, potreban i koristan savjetnik. Tamo ga je zatekla opća hrvatska tragedija odlaskom 1945. iz domovine."

U Argentini Ivica Dragičeveć bio je djelatan na hrvatskom političkom i kulturnom polju te je 1947. kao prokušani pjevač postao jednim od trojice osnivača Hrvatskog pjevačkog zbora "Jadran", a kroz 18 godina obnašao je dužnost predsjednika toga zbora. Zaposlio se kao član uprave i računovođa Dioničkog društva "Hrvatski dom", gdje je radio mnogo godina.

Časopis "Republika Hrvatska" nije mu bio tuđ, jer je od prvoga broja (1951.) bio njegov vjerni pretplatnik i čitatelj, a kad je osnovano Hrvatsko narodno vijeće, upisao se u to zajedničko hrvatsko tijelo preko Mjesnog odbora "Republika Hrvatska", iako je uvijek bio i ostao članom Hrvatskog domobrana u Buenos Airesu. Ivica Dragičević je i u tom pogledu bio pravi starčevićanac, te je iskreno poštivao sve hrvatske nacionalističke djelatnosti i sujelovao je u njima sve dok ga godine nisu prisilile da strpljivo čeka da dođe poziv za odlazak na drugi svijet.

Za vrijeme njegova boravka u staračkom domu brinuo se za njega njegov mnogo mladi prijatelj, gosp. Vladimir Frković, sin ugledne obitelji jezeranskih Frkovića, koji mu je obećao da će njegov prah odnijeti na senjsko groblje da u hrvatskoj zemlji počivaju njegovi zemni ostaci.

Zločini i zločinci pred licem javnosti

Stravična svjedočanstva američkog novinara T.D. Allmana u njujorškome magazinu "Vanity Fair", ožujka 1993. godine.

Tekst američkog novinara-svjedoka nije ni prvo niti najopsežnije izvješće predočeno američkoj javnosti u spomenutom časopisu, tiskanom u nakladi od 1,4 milijuna primjeraka, o strahotama, razbojstvima i zlodjelima, počinjenim poglavito nad nedužnim muslimanskim pučanstvom u Bosni. Donosimo nekoliko izvadaka iz te reportaže objavljene pod naslovom "Pismo iz Velike Srbije": "U manje od godinu dana Srbi su pobili više od 120 tisuća ljudi u Bosni i silovali više od 20 tisuća Muslimanki. Logoraš koji me oslovio na francuskome slika je i prilika srednjovjekovnoga mučenika i vidljive su mu kosti lica i lubanje. Ni u jednoj nastambi u logoru nema grijanja, pa svih pet tisuća logoraša pate u jednakim uvjetima. Oni bi mi šaptali najčešće na njemačkome: "Ne dopustite da nas svijet zaboravi!" Muškarce sposobne za oružani otpor - makar i ne sudjelovali u njemu - Srbi zarobljavaju te ih odvode u logore. Zatim poubijaju nesrpske intelektualce: liječnike, inženjere, poslovne ljude i izabrane funkcionare. Na pitanje o pobijenoj muškoj djeci u selu Vrbancima, o 167 ljudi koji su umrli bježeći iz zatvora, o punom autobusu pobijenih Muslimana, Srbi su se u Banjoj Luci samo smješkali!"

"Samovoljno je prekršeno više od sto potpisanih obustava vatre. Istražitelji Europske zajednice objavili su da su srpski vojnici u Bosni 'sistematski' silovali više od dvadeset tisuća Muslimanki u unaprijed smišljenoj kampanji seksualnoga terora.

Sve se to zbiva upravo onako kako to Milošević želi, kaže jedan diplomat u Beogradu. On je majstor u dvije stvari: u orkestriranju ubijanja i u davanju civiliziranome svijetu upravo onoliko razloga koliko je dovoljno da se izbjegne vojna intervencija radi obustavljanja tih zločina.

Vanjski je svijet, dakako, bio previše zabavljen drugim pitanjima i nije svraćao previše pozornosti na to što se zbivalo: Milošević je trijumfirao, smrt i patnje nadvile su se nad bezbrojnim tisućama nedužnih, i to, kako se pokazalo, nekažnjeno. Jedan 'čuvar mira' UN rekao mi je: "Na svaki bi bosanski grob trebalo napisati: Umro sam zato što su se Helmuth Kohl, Francois Mitterand i John Major uplašili da mastrihtski sporazum neće biti prihvaćen." Onda je ogorčeno dodao: "A na dječjim bi grobovima trebalo dopisati: "Osim toga, bila je i izborna godina u Sjedinjenim Državama!"

Na području bivše Jugoslavije sad ima jedanaest predsjednika s velikim početnim slovom i devet različitih valuta. Prije tri sata susreo sam se s Radovanom Karadžićem, predsjednikom samoproglašene republike srpske Bosne i Hercegovine, prema tome i šefom države Prijedor i Banja Luka, osim ostalih područja. Dr. Radovan Karadžić nije pokazivao znake srama i krivnje - dakle razlikovanje dobra i zla.

Još jedna neobičnost: tu nema ranjenika, čak ni u malom logorskom dispanzeru. Ima bolesnika, no oni pate od posljedica pothranjenosti, a ne ranjavanja. Tu se postvalja novo pitanje: što Srbi u Bosni čine s pravim ratnim zarobljenicima? "Sve ih ubijaju," kaže službenik međunarodne humanitarne pomoći. U logorskoj bolnici rade zarobljeni hrvatski i muslimanski liječnici. Jednoga sam upitao kako je dospio ovamo. Rekao je: "Bio sam u svojoj ordinaciji u Prijedoru. Upali su, uperili pušku u mene i odveli me. Ne znam gdje su mi žena i djeca."

Ćosića opisuju kao srpskoga Tolstoja ili Solženjicina. Njegovi romani, opširni romantični opisi tisućljetnih borbi Majke Srbije za slobodu, svakako nisu program za genocid nesrpskih naroda. "Ali", upozorila me osoba koja ih je proučavala, "oni su presudni za stvaranje intelektualne i emocionalne klime srpskoga nacionalizma u kojoj se takve okrutnosti čine opravdanima. Kako je raslo nezadovoljstvo s Titom i komunizmom, pred Srbima je bio izbor između budućnosti po zapadnoeuropskome modelu ili vraćanja u mitska junaštva prošlosti. Odabrali su prošlost, uvelike Ćosićevom zaslugom."

Sutradan, točno u pet poslije podne, okrenuo sam onih šest brojki. "Da", odazvao se glas. "Gospodine predsjedniče Miloševiću." rekao sam brzo, "zovem u vezi našega dogovora. Stanje je tako tragično... Molim vas da ovo shvatite kao priliku za razgovor s Amerikancima..." - "Ne", prekinuo me glas, i veza je prekinuta. Okrenuo sam ponovo isti broj. Telefon je zvonio dvadeset, trideset puta. Nitko se nije javljao. Zamišljam Miloševića kako sjedi u svom podzemnom bunkeru slušajući zvonjavu telefona koja ne prestaje. Gospodar i ujedno zarobljenik situacije koju je sam stvorio." Vj.Č.

Ispravak

U članku Marija Grčevića "Povijest hrvatske i srpske pismenosti", objavljenom u broju 179 našega časopisa, potkrale su se neke pogreške nastale kad je u uredništvu preinačen redoslijed bilježaka što se nalaze "pod crtom". U nastavku, donosimo ispravak tih bilježaka i molimo pisca kao i čitatelje da prihvate našu ispriku zbog tih pogrešaka.

1. Bilješka broj 14 treba glasiti: Babić, str. 535, ali kao naputak na "Gundulićev jezik prema suvremenom hrvatskom književnom jeziku" U: JAZU: *Forum, Časopis razreda za suvremenu književnost Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, Knjiga LVII, br. 5-6. Zagreb: JAZU 1989. (Taj rad u objavi uopće nije spomenut.)

2. Ako se ispravi greška pod br. 1, ispravlja se automatski i greška u bilješci br. 16 koja ovako upućuje čitatelja također na krivi izvor.

3. Bilješka br. 17 treba glasiti: "Babić, str. 548", a ne Brozović...

Rajmund Kupareo: **SABRANE PJESME**

Izdavač: Dominikanski Provincijalat, Kontakova 1 - Zagreb (1992.)

Rajmund Kupareo, dominikanac, filozof i pjesnik, rođen je 16. studenog 1914. u Vrboskoj na otoku Hvaru. Zaređen je za svećenika 1937. u Splitu, postigao je licencijat teologije u Olmoucu (Češka), a doktorat filozofije u Santiagu (Chile), gdje je mnogo godina djelovao kao profesor na filozofskom fakultetu Papinskog katoličkog sveučilita. Sada živi u dominikanskom samostanu u Zagrebu.

Ove Sabrane pjesme temelje se uglavnom na zbirkama objavljenim između 1939. i 1980. godine, a poneke su pjesme bile objavljene u raznim časopisima. Premostile su, dakle, najveći dio ovog našeg kobnog dvadesetog stoljeća.

U Kupareu koegzistiraju i djeluju, u skladnoj simbiozi, nerazruživo isprepleteni, svećenik, umjetnik i Hrvat. Temelj njegove osobnosti nesumnjivo jest njegova nepokolebiva vjera u Boga. On traži Boga uvijek i na svakom koraku:

Noćas su čuvari u parku
uporno išli za Tvojim hodom,
dok ja na mostu uzalud stražim.
Oh, Ti koji jesi,
Gdje si? Gdje si?[1]

U svemu što živi i postoji on nalazi dokaz Njegova bivstva i čuje Njegov glas, ponekad nježan kao dječje tepanje:

Djeci su jutros nabrane grane
Čudnu tajnu odale:
Da su po njima u davne dane
Tvoje noge hodale.[2]

1. Posljednji Psalam (1980.) str. 104
2. Blagdan Šume (1945.) str. 21

Ili pun strahopočitanja doživljava veličanstvo prirode u Svetoj Noći:

Nemojte lomiti noćas samotne hridine gora,
Ni smjelo gaziti travu stazama rosnih dolina;
Nemojte kidati noćas iglaste grančice bora,
Ni radom mučiti teškim umorna pluća živina;
Nemojte grabiti noćas vodu iz rijeka i mora!
Jer Božjom špiljom su noćas postale hridine brijega,
I rosna trava sva je za Njegove mekane jasle,
I svaki dašak živina samo je, samo za Njega,
I sve su grane za ogrijev Njegovih ručica rasle,
Za njegovu kupelj je svaka kapljica vode i snijega.[3]

Jednako je postojana Kupareova ljubav prema narodu i domovini. Dugogodišnje izbivanje, mjesto da prereže vezu s korijenom, kao da ju je očeličilo. Iako se ta njegova odanost vlastitim izvorima očituje u mnogim pjesmama uvrštenim u razna poglavlja ove zbirke, glavnina je sabrana u poglavljima **Domoljubna lirika** i **Sedam hrvatskih pokorničkih psalama**, i u poglavlju **Moj mali psaltir**. Svjestan tragike hrvatske zbilje, okrijepljen snagom svoje vjere, Kupareo se nada:

Gospodin je izmjerio naše srce,
na tezulji ruku izvagnuo je naš bol:
Prevagnula je patnja zlobu silnika,
i strpljivost silu krvnika.[4]

Vera Korsky

3. Ekstaza Prirode u Svetoj Noći (1939.) str. 3
4. Psalam 7 (1948.) str. 219

PRVI SABOR
HRVATSKE REPUBLIKANSKE ZAJEDNICE

U skladu sa svojim Statutom, Hrvatska republikanska zajednica održala je svoj prvi redoviti Sabor u Zagrebu 12. lipnja 1993., dakle dvije godine nakon svoje osnivačke skupštine.

U punoj dvorani, u Bauerovoj ul. 21, Sabor je otvorio predsjednik HRZ-e mr. Kazimir Katalinić, koji je prije samoga početka dao prisutnim novinarima izjavu stranke u pogledu tragičnih sukoba između Muslimana i Hrvata u srednjoj Bosni i oko Mostara. U prilogu donosimo cijeli tekst ove izjave koja nosi naslov "Podijeli pa vladaj".

Nakon otvaranja Sabora pročitani su slijedeći referati:

1. Dr. Ivo Korsky iz Buenos Airesa poslao je prikaz hrvatskog javnog života i republikanske djelatnosti u današnjem času, koji je pročitao prof. Mario Ostojić.

2. Prof. Malkica Dugeč iz Stuttgarta poslala je referat pod naslovom "Kroz raznolikost do harmonije - Razmišljanja uz prvi domovinski sabor hrvatskih republikanaca", koji je pročitala gospođica Mara Perija.

3. Sveučilištarac, gosp. Mario Grčević iz Mannheima podnio je referat "Hrvatska mladež današnjice i njezina uloga u evoluciji suvremenog društva", koji je pročitao sveučilištarac, gosp. Ante Birin.

4. Dipl. oec. Boris Sekelez pročitao je svoj referat "Pogledi iz Južne Hrvatske ili Dalmacije".

5. Mr. Šime Letina iz Washingtona poslao je referat "Doprinos hrvatske dijaspore ostvarenju države Hrvatske", koji je pročitao njegov nećak, liječnik Šime Kevrić.

6. Predsjednik HRZ-e, mr. Kazimir Katalinić pročitao je svoj referat "Zadaci HRZ-e u današnjici", iz kojega donosimo slijedeći značajni citat:

"No sveopće nezadovoljstvo s postojećim stanjem ne smije dovesti do onakvog zaključka do kakvog je bila došla naša ljevica 1941. godine, kad je zbog prisilnog prihvaćanja rimskih ugovora zaključila da je bolje ostati u Jugoslaviji, odnosno ponovno stvoriti Jugoslaviju, negoli sačuvati makar i krnju hrvatsku državu. Naše nezadovoljstvo s ostvarenim minimumom ne smije negirati i odbacivati ono što je hrvatski narod uspio ostvariti, jer moramo biti svjesni da će taj minimum ipak sačuvati hrvatski narod da se ne utopi u magli jugoslavenstva i da ne nestane kao narod, a osim toga bit će i polazna točka prema ostvarenju boljih, pravednijih i prirodnijih granica od onih koje nam je nametnuo naš vojnički i za sada oružano premoćni neprijatelj."

Nakon što je starom odboru dana razrješnica, izabran je novi odbor Hrvatske republikanske zajednice u slijedećem sastavu:

Predsjednik: mr. Kazimir Katalinić

Dopredsjednici: prof. Mario Ostojić i dipl. oec. Branko Vidović

Glavni tajnik: gosp. Goran Ante Blažeković

Blagajnik: gosp. Ante Birin

Odbornici: prof. Zvonko Bajan, prof. Iva Bubalo, liječnik Šime Kevrić, dipl.-ing. Zdenko Lozo, gda. Nada Miškulin i gosp. Željko Pisac.

Nadzorni odbor: gosp. Zdravko Miletić, gđica. Mara Perija i gosp. Marko Tekić.

Časni sud: gosp. Stjepan Miklec, prof. Branko Milićević i ing. Zdenko Tolić.

Odbor za sigurnost: gosp. Boris Modrić, gosp. Josip Štimac i gosp. Ivica Vujić.

Nakon održanog Sabora predana je prisutnim novinarima Politička izjava, koju donosimo u cijelosti, u prilogu.

Budući da je ovaj broj Republike Hrvatske već bio dovršen kad je stiglo ovo izvješće, ne možemo donijeti u cijelosti održane referate, koje ćemo objaviti u slijedećem broju.

Podijeli pa vladaj

Tragedija hrvatskog puka u Travniku dramatski je osvijetlila opću tragediju koja je snašla Hrvatsku kad su neki dijelovi hrvatskog naroda dopustili da strani, nehrvatski agenti i strane, nehrvatske ideologije razbiju osjećajno jedinstvo hrvatskoga naroda što se je počelo obnavljati prije 130 godina nakon posjeta bosanskih begova ocu domovine dr. Anti Starčeviću. Ovaj povijesni posjet bio je formalni konac bratoubilačke borbe između kršćanskog i muslimanskog dijela Hrvatske i njime je započeo proces nove hrvatske integracije, što je prekinuto 1945. godine brutalnom obnovom Jugoslavije, kad je bezbožna i protuvjerska jugoslavenska vlast nastojala podijeliti hrvatski narod po vjerskom ključu.

Zahvaljujući jugoslavenskom komunizmu koji je vladao od 1945. do 1990., nakon pada diktature hrvatski se narod našao podijeljen pred oružanim srpskim naletom. Umjesto da se Hrvatska i Bosna zajednički brane protiv stvaranja Velike Srbije i dogovorno izgrade političke oblike slobodnog života prikladne željama i potrebama svih stanovnika Bosne i Hrvatske, obje su države vodile svoju posebnu politiku kao da im sudbina nije ista.

Nije sada čas za raščlanjivanje tko je više ili manje kriv za to stanje. Puk hrvatski, bilo onaj koji se sada, po želji svoga vodstva naziva muslimanskim narodom, bilo onaj koji se i nadalje kiti svojim hrvatskim narodnim imenom, plaća težak danak u krvi, dobrima i području, izvrgnut manipulacijama srpskih agenata koji od početka srpske agresije na Bosnu nastoje dovesti do muslimansko-hrvatskih sukoba i kad ih uspiju izazvati, teškim zločinima truju zategnute političke odnose da bi onemogućili zajedničku hrvatsko-muslimansku obranu protiv srpske agresije, a sutra da bi spriječili stvaranje dobrih susjedskih odnosa između Bosne i Hrvatske.

Dužnost je jedne i druge strane da se odupremo tim otrovnim provokacijama kojima je konačni cilj ne samo podjela Bosne i Hercegovine nego i amputacija velikih dijelova

Republike Hrvatske. Danas je obrana Bosne istovremeno i obrana Hrvatske.

To je bit apela kardinala Franje Kuharića od 15. svibnja 1992., to je i bit apela fra Petra Anđelovića, provincijala franjevačke provincije Bosne Srebrene, od 10. lipnja 1993.

Vjerni starčevićanskom korijenu, hrvatskom rodoljublju i kršćanskoj ljubavi, pozivamo sve Hrvate, kršćane i muslimane, vjernike i agnostike, da se bore prvo u sebi a onda oko sebe protiv svakog neprijateljstva i da osude bratoubilački rat što nam nameću srpski agenti, a pogotovo da se bore protiv svake osvete radi počinjenih zločina. Cilj je naših neprijatelja posijati između nas lančanu osvetu. Ljubav i razbor moraju biti jači od mržnje i osvete. Pogotovo moramo odbiti svaku pomisao na osvete protiv nedužnih muslimanskih izbjeglica što su se smjestili na području Republike Hrvatske kao i protiv hrvatskih državljana muslimanske vjere, jer bi svaki takav čin predstavljao izravan udarac protiv opstanka Republike Hrvatske, budući da bi bio suprotan etičkom temelju na kojemu počiva hrvatska država. Samo tako moći ćemo obnoviti Starčevićev proces zbližavanja između obih grana hrvatskoga naroda.

Zagreb, 11. lipnja 1993.

HRVATSKA REPUBLIKANSKA ZAJEDNICA

Prof. Mario Ostojić
Dopredsjednik

Mr. Kazimir Katalinić
Predsjednik

Politička izjava Hrvatske republikanske zajednice nakon stranačkog sabora

Nakon četrdeset godina djelovanja iz izbjeglištva i dvije godine legalnog djelovanja u samostalnoj, nezavisnoj Republici Hrvatskoj, Hrvatska republikanska zajednica ocjenjuje svoj dosadašnji rad ispravnim i korisnim za Hrvatsku, pa će i u budućnosti još organiziranije i odlučnije nastaviti djelovati prema svim temeljnim političkim načelima hrvatskog republikanstva.

U ovim teškim vremenima za opstanak i stabiliziranje Hrvatske kao samostalne, cjelovite i nezavisne države, kao i za oživotvorenje svih temeljnih hrvatskih nacionalnih probitaka, ozbiljno smo zabrinuti razvojem političke situacije, ali mi i dalje vjerujemo u hrvatski narod, u njegovu slobodno izraženu državotvornu volju, njegovu izdržljivost i pamet. Stoga vjerujemo da neće više ponoviti pogreške i naivnosti iz prošlosti.

Zato, mi kao stranka koja želi služiti svom narodu i državi u potpunom ozbiljenju njegovih prava i probitaka, nakon svog godišnjeg Sabora u Zagrebu 12. lipnja 1993. godine, prvog u suverenoj i nezavisnoj Republici Hrvatskoj, dajemo ovu Političku izjavu hrvatskoj javnosti:

1. Hrvatska republikanska zajednica kao izraziti nositelj zdravog i suvremenog hrvatskog nacionalizma, kao stranka desnog centra, stranka starčevićanskog usmjerenja, stranka razbora i napretka, i dalje želi biti sveza časne hrvatske prošlosti, nadom ispunjene sadašnjosti i sretne i slobodne hrvatske budućnosti. Zato ćemo se i nadalje zalagati za hrvatsko jedinstvo u svrhu očuvanja Države Hrvatske, kao i nacionalno pomirenje na zajedničkom državotvornom programu. Nije u duhu jednakosti i slobode takvo "pomirenje" u kojem su u hrvatskom društvu poželjni i u prednosti samo oni koji su izdanci NOB-a, prošlog ideološkog i državnog sustava, te nekakvi lažni i kvazi-antifašisti, a svi drugi samo tolerirani građani drugog reda i objekti neistinitog i jednostranog povijesnog procjenjivanja, koje neopravdano baca mrlju fašizma na prošlu pravednu borbu za očuvanje vlastite države.

2. Postignuli smo opet svoju samostalnu državu, koja još nije ni idealna ni cijela, ali je naša, pa se nikada ne možemo složiti s onima, koji su je zbog nesavršenosti spremni ugroziti ili čak srušiti. U tom imamo bolno povijesno iskustvo. Na nama svima je da državu Hrvatsku demokratski, tolerantno, oprezno ali i odlučno učinimo sve boljom i slobodnijom. Naš ideolog i utemeljitelj prof. ivan Oršanić je rekao: "Smislenost hrvatske države samo je u ostvarenju slobode." Tu simboličnu i duboku izreku treba znati razumjeti kao i Starčevićevu o Hrvatskoj "uru širokoj i uru dugačkoj", jer Oršanić i manje slobodnu hrvatsku državu ne bi zbog toga rušio, nego bi je popravio. Državna i nacionalna samostalnost preduvjet je za osobne ljudske slobode, koje su naš konačni cilj. To je bit našeg republikanstva, naša republikanska vizija slobode.

3. Kao stranka, nikada se nećemo složiti s time da se Hrvatsku opet pokuša ugurati u bilo kakvu Jugoslaviju, neovisno o tom kako se zvala. Nikad više!

4.Za nas i u budućnosti ostaje kao ideal, koji je Hrvatska republikanska zajednica stavila u svoj program još u siječnju 1988. godine, Savezna Država Hrvatska, koja bi se sastojala od dviju upravnih jedinica: Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine. To želimo ostvariti samo demokratski izraženom voljom građana obih republika. Ideali su protebni, iako zbog sadašnjih tragičnih događaja izgledaju neostvarivi. Zahtijevamo od svih odgovornih, kao i onih koji su u mogućnosti da nešto učine, da ne gube vrijeme, jer inače u konačnici, sada i dugoročno, gubi samo Hrvatska.

Odgovornost nam je svima velika i mi smo dužni paziti na dugoročne i sveukupne hrvatske probitke, ali pogotovo oni koji hrvatsku politiku kreiraju i provode.

5. Što se okupiranih dijelova Republike Hrvatske tiče, cijeneći napore hrvatskog vrhovništva u tom smjeru, moramo izjaviti, da se sada, kad s ponosom smijemo reći, misliti i biti

Hrvati, ne smijemo se dati beskonačno ljudski, nacionalno i državno ponižavati ni od pobunjenika ni od međunarodne zajednice.

6. Zalažemo se za povratak moralnih vrijednosti u sve pore hrvatskog narodnog života, za poštenje, pravnu državu, socijalnu pravdu i sigurnost, razvitak i zaštitu obitelji, odgoj mladeži, za moralnu i duhovnu obnovu Hrvatske. Hrvatski narod izumire, pa se slažemo da je od pametne, dugoročne i djelotvorne populacijske politike važnija samo obrana Domovine. Treba njegovati mentalitet života i nesebičnosti, nasuprot mentalitetu smrti i sebičnog uživanja. Iz narodnog života treba odstraniti prikriveni, ali još veoma opasni jugoslavensko-boljševičko-komunistički duh i takav način života i rada, koji sprečava nužno ozdravljenje hrvatskog duha i tijela.

Tek iz moralno-duhovne obnove može proizaći i prava i sveobuhvatna gospodarska obnova. Hrvatska republikanska zajednica se zalaže za Hrvatsku kao modernu nezavisnu narodnu državu, državu uljudbe, državu blagostanja i potpune slobode za sve njezine građane, ali za demokraciju koja ne daje pravo na nered, lopovluk, nasilje i prostotu.

7. Naše su želje i kritike dobronamjerne i konstruktivne. Mi želimo graditi a ne razarati. Zato s hrvatskim narodom, s nadom i strpljivo, idemo dalje BORBOM DO SLOBODE, RADOM DO BLAGOSTANJA.

U Zagrebu, 12. lipnja 1993.

Za Hrvatsku republikansku zajednicu:

Glavni tajnik:
Goran Ante Blažeković

Predsjednik:
Mr. Kazimir Katalinić

Promjena čekovnog računa u U.S.A.

Zbog tehničkih razloga uprava časopisa "Republika Hrvatska" zatvorit će danom 30. lipnja 1993. čekovni račun koji ima kod njujorške podružnice Lloyds Bank, te je već otvorila novi čekovni račun u jednoj banci blizu Washingtona. Prema tome pretplatnici i povjerenici, koji ne mogu plaćati preko Poštanske štedionice u Münchenu, mogu uplaćivati izravno kod banke:

Citizens Bank of Maryland
LAUREL, MD 20707, U.S.A.

na račun:

N° 018-4738 REPUBLIKA HRVATSKA

Račun kod Poštanske banke u Münchenu ostaje nepromijenjen.

Molimo povjerenike i pretplatnike da čekove ispostave na ime REPUBLIKA HRVATSKA (bez dodatka ili prijevoda), jer tako glase naši čekovni računi. Ako šalju izravno banci, trebaju dodati broj računa (018-4738), kada šalju u grad Laurel, a kada šalju u Müchen, broj našega žiro-računa u tom gradu (N° 1201 89-809).

REPUBLIKA HRVATSKA

República Croata

TROMJESEČNI ČASOPIS

Urednik: **Dr. Ivo Korsky**
Adresa: Casilla de Correo 2959,
1000 Buenos Aires (Argentina)

Glavni i odgovorni urednik domovinskog izdanja:
mr. Kazimir Katalinić
Adresa: Nova Ves 62, 41000 Zagreb
Telefon i faks: (041) 277-318

Za Hrvatsku je cijena po primjerku 2 DM, a godišnja pretplata (4 broja) 8 DM, odnosno protuvrijednost u dinarima.

GODIŠNJA PRETPLATA
(četiri broja):

Za Njemačku i europske zemlje koje mogu uplaćivati preko Njemačke 30 DM. Uplaćuje se preko Poštanske štedionice, München BLZ 700 100 80 na račun REPUBLIKA HRVATSKA Nr. 1201 89-809.

Za Ameriku i europske zemlje koje ne mogu plaćati preko Münchena: USA dolara 16.00 u čeku na jednu njujoršku banku ili uplatom kod banke: Citizens Bank of Maryland, Laurel, MD 20707, USA, na račun: REPUBLIKA HRVATSKA N° 018-4738.

Za Australiju - 20 australskih dolara u čeku na jednu njujoršku banku ili na račun kod Citizens Bank of Maryland.

U Hrvatskoj, pretplate se mogu slati na žiro račun Hrvatske republikanske zajednice br. 30102-670-203 SDK Hrvatske, podr. Zagreb.

Sadržaj

Correo Argentino Central B Suc. Olivos	FRANQUEO PAGADO Concesión N° 4267
	TARIFA REDUCIDA Concesión N° 475